

**T.C.
E GE Ü N İ V E R S İ T E S İ**
Sosyal Bilimler Enstitüsü

**İZMİR ROMAN KÜLTÜR DERNEĞİ ÇALIŞMALARI
ÖRNEKLEMİNDE 7-14 YAŞ ÇOCUKLARIN İLETİŞİM VE
ETKİLEŞİMİNDE MÜZİĞİN ROLÜ VE ÖNEMİ**

Yüksek Lisans Tezi

Aykut UÇAKÇI

Türk Müziği Anabilim Dalı

**İZMİR
2024**

T.C.
E GE Ü N İ V E R S İ T E S İ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

İZMİR ROMAN KÜLTÜR DERNEĞİ ÇALIŞMALARI
ÖRNEKLEMİNDE 7-14 YAŞ ÇOCUKLARIN İLETİŞİM VE
ETKİLEŞİMİNDE MÜZİĞİN ROLÜ VE ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

Aykut UÇAKÇI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Esin de Thorpe MILLARD

Türk Müziği Anabilim Dalı
Türk Müziği Yüksek Lisans Programı

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “**İzmir Roman Kültür Derneği Çalışmaları Örneğinde 7-14 Yaş Çocukların İletişim ve Etkileşiminde Müziğin Rolü ve Önemi**” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları kaynakçada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Aykut UÇAKÇI

ÖNSÖZ

Bu tez, “İzmir Roman Kültür Derneği Çalışmaları Örnekleminde 7-14 Yaş Çocukların İletişim ve Etkileşiminde Müziğin Rolü ve Önemi” başlıklı çalışmanın bir parçası olarak, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Türk Müziği Yüksek Lisans Program’ında yürütülmüştür. Bu araştırma, roman kültür dernekleri örnekleminde İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde eğitim görmüş 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların üzerine odaklanarak, çalışmamızın 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar ve Tepecik Roman Kültür Derneğinde eğitim görmüş veya eğitimine devam eden roman etnik kültürüne sahip çocukların hayatlarını inceleyerek, bu kültüre ve örneklemimizi oluşturan yaş grubundaki çocuklar bağlamında daha önce yapılmış olan çalışmalara yeni bir bakış açısı getirmek doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde temel yöntem olarak "yarı yapılandırılmış sorular" benimsenmiştir. Bu yöntem, katılımcıların özgürce ifade etmelerine ve detaylı düşüncelerini paylaşımlarına olanak tanımak için tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan bu yöntem, katılımcılara belirli konularla ilgili açık uçlu sorular sorarak, onların düşünce süreçlerini anlamayı ve derinlemesine bir analiz yapmayı hedeflemiştir.

Araştırmanın başlangıcında, roman kültür dernekleri alanındaki literatür gözden geçirilmiş ve bu alandaki boşlukları doldurmak için bir katkıda bulunma amacı güdülmüştür. Yarı yapılandırılmış soruların seçilmesi, katılımcılara esneklik sağlayarak onların deneyimlerini daha iyi anlamamıza ve daha derinlemesine bir analiz yapmamıza imkân tanımıştır.

Son olarak, bu tezin tamamlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim. Umarım bu çalışma, Roman kültür derneklerinin roman etnik kökenine sahip vatandaşlara sağladığı faydalar ile alakalı bilgi birikimine katkı sağlar ve gelecekteki araştırmalara ilham verir.

Saygılarımla,

08.04.2024

Aykut Uçakçı

İzmir

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması, tamamlanmasında emeği geçen birçok kişi ve kuruluşun katkılarıyla şekillenmiştir. Bu nedenle, şükranlarımı sunmak istiyorum.

İlk olarak, bu çalışmanın oluşturulmasında rehberlik ve değerli önerileriyle bana kılavuzluk eden danışmanım Doç. Dr. Esin de THORPE MILLARD’a teşekkür ederim. Sizlerin bilgi birikimi ve destekleri, bu tezin daha derinlemesine ve sağlam bir şekilde oluşturulmasına katkı sağladı.

Tez çalışmamın yürütülmesinde, benimle paylaştığı düşünceleri ve zamanını ayıran değerli Muharrem AÇIKPAZU, Cem PEKBALIKÇI ve Heval MİNYAS’a teşekkür ederim. Sizinle olan tartışmalar, bu tezin gelişimine önemli bir katkı sağladı.

Ayrıca, bu araştırmaya katılarak deneyimlerini ve görüşlerini paylaşan tüm katılımcılara teşekkür ederim. Sizlerin katkıları, bu çalışmanın anlamını zenginleştirdi ve sonuçlarını daha anlamlı kıldı.

Son olarak, annem Havva BÜYÜKBAŞ, Babam Arif UÇAKÇI, kıymetli Büşra TOKGÖZ’e Kıymetli sabırları, destekleri ve güvenleri olmadan bu tez gerçekleşemezdi.

Tüm bu kişilere olan minnettarlığımı ifade eder, tezimin tamamlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim, saygılarımla.

ÖZET

İzmir, Tepecik semtinde yoğun olarak yaşayan Roman etnik kültürüne sahip toplulukları merkezine alan tezimizde, Konak Belediyesi'ne ait Tepecik Roman Kültür Derneği'nde eğitim gören 7-14 yaş arası Roman etnik kökenli çocukların, dernek bünyesinde aldığı eğitimi ve eğitimin sağladığı sosyal-kültürel katkılar incelenmiştir. Özellikle Türkiye'deki Roman topluluklarının karşılaştığı zorluklarla olan mücadelesine odaklanan çalışmamızda, bu zorluklar detaylı bir şekilde ele alınmış ve Roman kültür derneklerinin bu zorlukların üstesinden gelmedeki katkıları ile yerel yönetimler ve devletin bu konudaki çabaları araştırılmıştır.

Tezimizin birinci bölümünde kavramsal olarak romanların dünya sahnesindeki ortaya çıkışları ve tarihleri, özellikle tezimizin konusu olan İzmir'deki tarihleri ve İzmir içerisindeki varlıkları araştırılmıştır. Bu araştırmalara ek olarak İzmir ilinde yaşayan roman etnik kültürüne ait toplulukların toplumsal yapıları, sosyal hayatları, meslek seçimleri, müziğe ve müzisyenlik mesleğine bakış açılarının yanı sıra, küreselleşme sürecinin roman etnik kültürüne ait topluluklara etkileri açıklanmıştır. İkinci bölümde ise, Türkiye'de var olan sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının bir kolu olan derneklerin tarihsel süreci, faaliyetleri ve bu faaliyetlerin toplumsal sorunlara olan etkisinin yanında roman etnik kültürüne ait toplulukların bu ve benzeri kuruluşlarla olan ilişkisi ve etkileşimi açıklanmıştır. Tezimizin üçüncü ve dördüncü bölümünde ise, örneklemine oluşturan İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi ile ilgili araştırma yapılmış olup bu projenin bütün detayları tezimizin içerisine aktarılmıştır. Araştırma sonucu toplanan veriler işlenerek İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nin içerisinde yer alan dernekleşme sürecinin açıklanmasına katkı sağlamıştır. Dernekleşmenin ardından İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği içerisinde yer alan faaliyetler ve bu faaliyetler dışında “müzik eğitimi” ile ilgili aktiviteler bizzat yerinde incelenmiş ve dernek içerisinde yer alan görevli kişiler, müzik eğitimi almış 7-14 yaş arası Roman etnik kökene ait çocukların ve bu çocukların aileleriyle yapılan görüşmeler yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler ışığında elde edilen bulgular genel bir perspektifle yorumlanmış olup dernek içerisinde verilen müzik eğitimlerinin 7-14 yaş arası roman etnik kökenine sahip çocukların üzerindeki olumlu ya da olumsuz sosyal-kültürel etkiler açıklanmıştır.

ABSTRACT

Our thesis focuses on the communities of Roman ethnic culture living predominantly in the Tepecik district of Izmir, centering on the Tepecik Roman Culture Association owned by the Konak Municipality. We examine the education received by 7-14-year-old children of Roman ethnic origin enrolled in the association, as well as the socio-cultural contributions provided by this education. Particularly, our study focuses on the struggles faced by Roman communities in Turkey, delving into these challenges in detail and investigating the contributions of Roman cultural associations in overcoming these difficulties, along with the efforts of local governments and the state in this regard.

In the first section of our thesis, we explore conceptually the emergence and histories of Romans on the world stage, specifically examining their histories in Izmir, the subject of our thesis, and their presence within Izmir. Additionally, we delve into the social structures, social lives, career choices, attitudes towards music and the profession of musicianship among the Roman ethnic communities residing in Izmir province, while also explaining the effects of the globalization process on these communities. In the second section, we elucidate the historical progression of civil society organizations existing in Turkey and their activities, along with the relationship and interaction of Roman ethnic communities with such organizations, including associations, and the impact of these activities on societal issues. The third and fourth sections of our thesis focus on research related to the Center, with all details of this project included in our thesis. By processing the collected data, we contribute to explaining the process of institutionalization within the Izmir Tepecik Roman Culture Center. Following institutionalization, activities within the Izmir Tepecik Roman Culture Association, as well as activities related to "music education," were examined on-site. Interviews were conducted with responsible individuals within the association, as well as with 7-14-year-old children of who received music education and their families, through semi-structured questioning. The findings obtained from the collected data are interpreted from a general perspective, elucidating the positive or negative socio-cultural effects of music education provided within the association on children aged 7-14 of Roman ethnic origin

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ	viii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

İZMİR ve TÜRKİYE GENELİNDE ROMANLAR

1.1. Roman Kavramı ve Romanların Tarihçesi	1
1.2. Türkiye Geneline Romanların Tarihi	3
1.3. İzmir’deki Romanların Tarihi	4
1.3.1 İzmir Tepecik Semtindeki Romanlar	6
1.4. Romanlarda Kentleşme ve Küreselleşme Süreci	11
1.5. İzmir’deki Romanların Toplumsal Yapısı	13
1.6. İzmir ilinde Romanların İkamet Ettikleri Yerler	16
1.7. İzmir’deki Romanların Meslek Seçimleri	17
1.8. İzmir’deki Romanların Meslek Olarak “Müzik İcracılığına” Yaklaşımı	19

İKİNCİ BÖLÜM

ROMANLARIN YAŞADIĞI İSTİHDAM, BARINMA, EĞİTİM, SOSYAL DIŞLANMA ve YOKSULLUK SORUNLARINA ÇÖZÜM OLARAK SİVİL

TOPLUM KURULUŞLARININ FAALİYETLERİ

2.1. Türkiye’de Bulunan Sivil Toplum Kuruluşları ve Roman Dernekleri	23
2.1.1. Sivil Toplum Kuruluşları	24
2.1.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri	28
2.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Bir Kolu Olan Dernekler	29
2.1.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal ve Ekonomik Problemlerin Giderilmesindeki Faaliyetleri	30
2.2. Türkiye’deki Roman Dernekleri	44
2.2.1. Roman derneklerinin kuruluşu, Amaçları, Faaliyetleri ve Gelişimleri	44

2.2.2. Roman Dernekleri ile Roman Toplumlari Arasındaki İlişki	46
2.3. Türkiye’de Romanların Temel Sorunları ve Roman Derneklerinin Bu Sorunlara Yaklaşımı ve Faaliyetleri	47
2.3.1. “Kayıt dışı” İstihdam ve Maddi Gelir Sorunu	48
2.3.2. “Barınma ve Kentsel Dönüşüm” Sorunu	52
2.3.3. Eğitim Sorunu	58
2.4. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği’nin Yerel Yönetimler ve Sosyal Yardım Kuruluşları ile Olan İlişkisi ve Ortak Faaliyetleri	62
2.4.1. İzmir Tepecik Semtinde Faaliyetlerini Sürdüren İzmir Sahne Çalışanları Derneği (İŞÇAD)	64

3. BÖLÜM

İZMİR TEPECİK ROMAN KÜLTÜR DERNEĞİ VE ETKİLEŞİMLERİ

3.1. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Binasının Tarihçesi	67
3.2. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi’nin Kuruluş Amacı	67
3.3. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinin Kuruluş Süreci	68
3.4. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi’nin Yerel Yönetimlerle olan ilişkisi	69
3.5. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi’nde Verilen Müzik Eğitimi	69
3.6. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi’nde Yapılan Müzik ve Müzik Dışındaki Faaliyetler	73
3.7. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi’nin İdari Şeması, Yönetimi ve Kontrolünde Müzik Yöneticiliğinin önemi	74

4. BÖLÜM

SONUÇ & DEĞERLENDİRME – TARTIŞMA

4.1. Yöntem, Amaç ve Materyal	79
4.2 Sonuç ve Değerlendirme	80
KAYNAKÇA	
EKLER	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de kentsel- kırsal nüfusun gelişimi ve oranları	9
Tablo 2: Türkiye’de toplam ve kentsel nüfusun yıllık artış hızları (1927-2000)	10
Tablo 3: Romanların Meslek Dağılımı	18

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Solfej öğretmeni Dicle Tüzün ve öğrenciler	70
Fotoğraf 2: Solfej öğretmeni Dicle Tüzün ve klarnet öğretmeni Aykut Uçakçı	71
Fotoğraf 3: Sağdan sola, Klarnet Öğretmeni Aykut Uçakçı ile Keman Öğretmeni Batuhan Türkyılmaz	72
Fotoğraf 4: Klarnet Öğretmeni Aykut Uçakçı ile Keman Öğretmeni Batuhan Türkyılmaz	72
Fotoğraf 5: Klarnet öğretmeni Aykut Uçakçı ile İzmir Sahne Çalışanları Derneği Başkanı Muammer Açıkpazu	73

BİRİNCİ BÖLÜM

İZMİR ve TÜRKİYE GENELİNDE ROMANLAR

1.1. Roman Kavramı ve Romanların Tarihçesi

Birçok farklı geleneğe sahip olan ve dünya coğrafyasının birçok ülkesinde yer alan romanlar kendilerine ait köken içeren bilgileri tam anlamıyla doğru açıklayamamaktadırlar. Kendilerine ait giyim ve konuşma tarzları, onlarla özdeşleşen meslekleri ile romanların çoğu kaynakta Hindistan'dan geldiği varsayılmaktadır. Ancak bununla ilgili farklı görüşler mevcuttur. Bununla ilgili birinci görüş: Romanların bazılarının ilk vatanlarının Mısır olduğu söylenmektedir. Bunun ana nedeni olarak da romanların Mısır'da uzun bir müddet olduktan sonra deniz yoluyla Avrupa'ya geçmiş olduklarını göstermektedir.¹ Ayrıca XIX. yüzyılın sonuna kadar Romanların Mısırlı oldukları kabulüyle batı dilinde 'Kıpti' anlamına gelen '*Gypsies*', '*Egyptian*' ve '*Gitano*' gibi isimlerle anıldıklarında yaygın olarak belirtilmektedir.² Dilbilimci Kenrick'e göre ise Çingene/Roman halkı VII. ve X. yüzyıllar arasında Hindistan sınırı içinde değil, dışında ortaya çıkmışlardır. Çeşitli kabilelerden gelen Hintli göçmenler İran'da evlilik yoluyla birbirine karışmış, burada sonraları 'Rom' adı altında bir halkı oluşturmuşlardır. Bu nedenle de günümüz romanların, onların soylarından geldiklerine inanılmaktadır.³ Romanların kökenleriyle alakalı görüşlerde ortak olan Hindistan inancının aksi bir tutumlarını görmekteyiz. Bazı görüşler Hindistan'ı göstermektedir.

Bu görüşler ile ilgili Aramızdaki Yabancı: Çingeneler başlıklı yayınlanmamış yüksek lisans tezinde, William "Romanlar kuzeybatı Hindistan kökenlidir. Milattan sonra 10. Yüzyıl civarında, anavatanlarından ayrılarak dünyaya yayılmaya başlamışlardır" demiştir. Lewy'e göre ise "Hindistan alt kıtasından bin yıl önce ayrılmışlar ve Avrupa'ya İran, Ermenistan ve Türkiye üzerinde değişik farklı dalgalarla göç etmişlerdir." Hancock ise "Romanlar kuzey Hindistan'dan ayrılış tarihi olarak, M.S sekiz yüz elli dokuz ile dokuz yüz elli yıllarını gösterdiğini savunur" şeklinde açıklanmıştır.⁴ Bu görüşlere ek

¹ İsmail Altınöz, **Osmanlı Toplumunda Çingeneler**, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2013, s.29.

² Ali Refah Özkan, 'Çingenelerin Kökeni ve Türkiye'de Çingeneler', Hasan Suver, Başak Kara ve Aslınur Kara (hızl.), **Bir Çingene Yolculuğu** içinde (6-70), İstanbul: Ayrıntı Tasarım, 2010, s.9.

³ Donald Kenrick, **Çingeneler Ganj'dan Thames'e**, Bahar Tırnakçı (çev..), İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık, 2006, s.18.

⁴ Suat Kolukırık, **Aramızdaki Yabancı: Çingeneler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kurumlar Sosyolojisi Ana Bilim Dalı, 2004, İzmir, s.20.

olarak “Bilim insanlarının iki yüz yılı aşkın bir zamandan beri Çingene/Romanlar üzerine yaptıkları dil karşılaştırmaları, onların büyük ölçüde Hintçe ağırlıklı dillerinin olduğunu göstermiştir. Çingene/Romanların tipolojik ve dil yapılarından hareketle Hintli olduklarının kabul edilmesinin yanı sıra, antropolojik olarak da onların Hindistan’ın yerlileri olduğu kanaatine varılmış ve “Kuzeybatı Hindistan kökenli” oldukları belirtilmiştir.⁵ Bu bağlamda romanların başlangıç noktasının uzmanlarca varsayıldığı nokta Hindistan’dır. Dünyanın hemen hemen her yerinde var olmuş olan romanların dünya üzerinde farklı isimleri mevcuttur.

“Almanca Zigeuner, Fransızca Tsigane, İtalyanca Zingaro veya Zingari, Anglosakson ülkelerde Gipsy, Yunanca Gırfi, Arnavutça Evgit, Rumence Ciganu ve Türkçe ’de Çingene olarak kullanılmaktadır.⁶ Türkiye’de roman ya da çingene olarak bilinse de Türkiye’de de romanlara yönelik çeşitli adlandırmalar yapılmaktadır. Türkçede romanlar için yirmiden fazla ad kullanıldığından söz edilmektedir. Bunlardan “Çingene”, “Kıpti”, “Poşa”, “Karaçı” ve “Roman” sözcükleri en bilinenlerdir. Bunlar arasında “Çingene” sözcüğünün Eski Türkçedeki “çıgañi”den, “Kıpti’nin Eski Yunancadaki “agypitian”dan, “Posanın Çince “bu-shi”den, “Karaçı’nın Türkçe “kara-” fiilinden ve “Roman” sözcüğünün Hintçe “Rom/Lom/Dom” sözcüklerinden geldiği ifade edilmektedir. Bunların yanında, Çingene/Romanlar için Türkçede “lûlû”, “mutrib/muhrip”, “elekçi”, “arabacı”, “sepetçi”, “gurbeti”, “Abdal”, “esmer vatandaş”, “Teber”, “Cano/Cono”, “kara kuvvetleri”, “köçer”, “Karaoğlan”, “beyzâde”, “cuki”, “balamoron”, “pırpır”, “todi”, “mango” gibi isimlerin de kullanıldığı belirtilmektedir.⁷

Ancak burada en dikkat çekici kelime olan “çingene” kelimesi günümüzde ötekileştirme ve sosyal çemberin dışına atabilmek amaçlı kullanılmaktadır. Kimi yerlerde romanların kendi aralarındaki tartışmaları sırasında birbirlerine “çingene” diye hitap ettiği görülmüştür. Ancak özellikle İzmir Tepecik semtinde yaşayan romanların bir kısmı “roman” kelimesini tercih ederken bir kısmı “çingene” kelimesinde herhangi bir ayrıştırma görmeden kabul edip benimsemektedir. Türkiye’de romanlardan bahsederken de kelime olarak anlam karmaşasının yaşanmaması için çingene sözlüğü de eklenmektedir. Yine de Türkiye’de yaşayan roman topluluğunun büyük bir kısmı çingene kelimesine karşı duyarlıdır. Bu duyarlılığın sebebi tezin ilerleyen kısımlarında açıklanmıştır. Bahsedilen bu duyarlılık “çingene” kelimesinin dışlayıcı söylemler amacıyla kullanılmış olmasının sebebi olarak düşünülmektedir. Roman kelimesiyle

⁵ Özkan, s.14.

⁶ Ali Rafet Özkan, **Türkiye Çingeneleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 8.

⁷ Hüseyin Yıldız, **“Türkçede Çingeneler İçin Kullanılan Kelimeler ve Bunların Etimolojisi”**, Dil Araştırmaları Dergisi, 2007, Cilt.1, Sayı.1, <https://www.academia.edu> (19.01.2024), ss. 63-78.

Romanların kendine ait bir sosyal statü elde ettiği ve sosyal açıdan daha saygılı bir kimlik edindikleri düşünebilir. Dünya üzerinde romanların kaderi olarak benimsenen yoksulluk günümüzde devam etmektedir. Sadece roman topluluklarının bir kısmı diğer kısma göre daha refah içinde yaşamaktadır. Mahallelerini terk ederek büyük şehirlerdeki düşük hayat standartlarına sahip yapıdan uzak bir yapıya doğru hareket eden romanlar yaşam şartlarına doğru bir paralellik yakalamışlardır.

1.2. Türkiye Geneline Romanların Tarihi

Kendilerine ait tarzları, müzikle içli dışlı olması, dansları ve roman havalarıyla romanlar Türkiye'nin belirli bölgelerinde yaşamaktadırlar. Türkiye'de de tıpkı diğer coğrafyalarda olduğu gibi kendi kültürel özelliklerini korumuşlar ve toplu yaşamaya devam etmektedirler. Kendilerine has tarzlarını koruyor olmaları da kültürel çeşitliliği arttırmaktadır. Türkiye içerisinde geçim sıkıntıları ve düşük hayat şartları ile yüzleşmektedir.

“Yunanistan’dan göç edenlerin ekonomik ve sosyal koşulları göz önüne alınarak yerleştirildiği ve tütün üretimiyle geçimlerini sağlayan Drama, Kavala ve Girit ile adalar ve kıyı Yunanistan’dan geleceklerin ağırlıklı olarak, kıyı Ege ve Tekirdağ ile çevresinde iskân edildiğini belirtiyor. Selanik göçmenleri içinde Karadeniz’in kıyı şeridinin ve özellikle de Samsun’un uygun olacağını düşünüldüğü belirtilmektedir. Bu çerçevede bir kısım Drama ve Kavala ahalisinden 30.000 tütüncü Samsun ve havalisine yerleştirilmiştir. Türkiye’ye getirilen mübadele göçmenleri, Edirne, Balıkesir, İstanbul, Bursa, Kırklareli, Samsun Kocaeli, İzmir, Niğde ve Manisa’ya göreceli daha yoğun olmak üzere yerleştirilmiştir. Bugün itibari ile çingeneler (romanlar) çoğunlukla Ege, Marmara ve Trakya bölgelerinde yaşamaktadırlar.”⁸

Bulundukları şehirlerin kültürel yapısına adapte olurken kendi kültürel özelliklerini korumaya çalışan romanlar bu bağlamda bulundukları her yere kenti kültürlerini de beraberinde getirmişlerdir. Roman olanlar, kendi kültürlerine, değerlerine ve yaşam tarzlarına saygı gösterirken, roman olmayan toplumun baskın kısmına da saygı göstermiştir ve varlıklarını günümüze kadar koruyabilmişlerdir. Farklı geçmişlere sahip olmanın ayrımcılığa sebep olmaması gerektiğini, bireylerin dünya görüşlerini şekillendirdiğini açık bir şekilde görmekteyiz. Saygı, karşılıklı iletişimde ve etkileşimde

⁸ Suat Kolukıncı, “Sosyolojik Perspektiften Türkiye Çingeneleri”, Uluslararası İnsanbilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 1,2006, İstanbul, ss. 2-3’ten aktaran Alper Yağlıdere, İzmir Romanları, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2011, ss.35-36.

önemli bir rol oynadığı, empatinin ise farklı gruplar arasındaki anlayışı artırmak için güçlü bir araç olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca, hoşgörü ve sabır da saygının temel unsurlarıdır. Roman olmayanlar, roman olanlara karşı hoşgörülü olmalı ve onların farklılıklarını kabul etmelidir. Sabırlı bir yaklaşım, birbirimize uyum sağlamamızı ve birlikte yaşamamızı kolaylaştırabilir. Sonuç olarak, roman olanlar ve roman olmayanlar arasında saygılı bir ilişki, toplumun genel uyumunu kat be kat güçlendirdiği düşünülmektedir. Farklılıkları kabul etmek, hoşgörü göstermek ve anlamak, toplumun her kesimi için daha sağlıklı bir yaşam tarzı oluşturabilir. Türkiye bu anlamda roman toplumuna kucak açmaktadır. Bunun en büyük kanıtı günümüz yerel yönetimlerinin roman vatandaşları için yapmış olduğu faaliyetlerdir. Bahsedilen bu faaliyetler tezimizin ilerleyen kısımlarında açıklanmıştır. Bu faaliyetler, toplum içerisindeki farkındalığı arttırabilir ve bu sayede, bireyler birbirlerine saygı göstererek birlikte yaşamının, birlikte çalışmanın ve öğrenmenin insan olma özelliklerini pekiştirdiği gözlemlenebilir.

1.3. İzmir'deki Romanların Tarihi

İzmir, Türkiye'nin batısında, Ege Bölgesi'nde yer alan müstesna bir kettir ve bu coğrafi konumuyla sadece Türkiye'nin değil, aynı zamanda tarihi boyunca birçok medeniyetin kucaklaştığı bir kültür mozağının de başlangıcını temsil etmektedir. Türkiye'nin üçüncü büyük metropolü olarak anılan İzmir, sadece şehir manzaraları ve modern yaşamın yanı sıra, binlerce yıl öncesinden günümüze uzanan zengin bir kültürel mirasa da ev sahipliği yapmaktadır. İzmir'in benzersiz özelliklerinden biri, tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmasıdır. Antik Yunan döneminden başlayarak, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'na kadar uzanan bu çok katmanlı tarih, kentteki birçok antik kalıntı ve eserin izlerini günümüze taşımaktadır. Bu tarihî zenginlikleriyle İzmir, adeta açık hava bir müze gibi, her bir taşıyla geçmişin hikayesini anlatmaktadır. Ülkenin dış ticaretinde stratejik bir rol oynayan bu kent, Türkiye'nin önemli limanlarından birine ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle Ege Bölgesi'nin tarım ve sanayi ürünleri ticaretindeki stratejik konumu, İzmir'in ekonomik canlılığına büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Kentin ekonomisi, sanayi, tekstil, tarım ve otomotiv gibi sektörlerde faaliyet gösteren firmaların yoğun ihracatına dayanmaktadır. Bu da İzmir'i Türkiye'nin önde gelen ihracat merkezlerinden biri haline getirmektedir.

İzmir, coğrafi konumu itibariyle Türkiye'nin batıya açılan kapısıdır ve Avrupa ile Asya arasında stratejik bir geçiş noktasında bulunmaktadır. Bu stratejik konum, kentin lojistik ve ticari önemini daha da artırmaktadır. İzmir, sadece ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve tarihi bağlamda da bir köprü işlevi görmektedir, farklı uygarlıklar arasında bir etkileşim noktası olma özelliğini sürdürmektedir. Son olarak, İzmir'in çok kültürlü yapısı, tarih boyunca farklı kültürlerin etkileşimine açık olmasından kaynaklanmaktadır. Bu karma yapı, kentin sosyal dokusunu zenginleştirmiş, çeşitli kültürel unsurları bir araya getirerek İzmir'i eşsiz ve renkli bir şehir haline getirmiştir. İzmir, sadece Türkiye'nin değil, aynı zamanda dünya üzerindeki diğer şehirlerle kıyaslandığında benzersiz bir tarih ve kültür mirası sunan özel bir şehirdir.

“İzmir'in kırsal nüfusu içinde Çingene nüfusun oranı yüzde bir 'den bile azdır, ama tarihsel olarak, İzmir'deki Yunanlılar ve Levantenler (Avrupalılar) gibi çoğu halktan, tarihleri daha eskidir. Çingenelerin İzmir civarındaki mevcudiyeti, neredeyse Rumlar ve Türkler kadar eskidir. İzmir'in kırsal kesimindeki Çingenelerle ilgili 1580 tarihli bir Osmanlı arşiv belgesi bulunuyor. İzmir kadısına ve Sığla sancakbeyine hitaben gönderilen bu emirde, bu Çingenelerin, kalpazanlık (kalp akçe kesmekle) yaptıkları belirtiliyor, Suhte ve Levendler gibi cezalandırılmaları gerektiği ifade ediliyor ve bu çingenelerin yakalanarak İstanbul'a gönderilmeleri emrediliyor.”⁹

Durumun böyle olmasına rağmen, İzmir roman etnik kökene sahip toplulukların çoğunluk olarak yaşadığı iller arasındadır. Fakat İzmir içerisinde yaşayan roman etnik kökene sahip topluluklarla ilgili çok az araştırma yapıldığı gözlemlenmiştir. İzmir Kent Kütüphanesinde yaptığım ön araştırmalarda, roman etnik kökenine sahip topluluklara özel olarak değinilmemiş olduğu gözlemlenmiştir. Bu söylenenlere ek olarak;

“İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını Kent Kitaplığı Dizisi'nden çıkan Scherzer'in İzmir'i anlattığı İzmir 1873 adlı çalışmada nüfus başlığı altında “şehirde yaşayanlar, kırsalda yaşayanlar, Türkler, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Yörükler, Romanlar, Katolikler, Frenkler” tanımlanmıştır. Ancak nüfus hakkında kesin bir bilgi vermenin zorluğuna değinilmiş, Türkmen ve Romanlar birlikte değerlendirilerek toplam nüfuslarının 200 bin olduğu söylenmiştir.”¹⁰

1873 Yılında İzmir'in anlatıldığı çalışmayı daha detaylı incelediğimizde;

⁹ Mehmet Akit Erdoğan, “İzmir'de Çingeneler”, **Dokuz Eylül**, 07.12.2021, <https://www.dokuzeyul.com/izmirde-cingeneler>, (09.30. 2023).

¹⁰ Derya Koptekin, **Roman Çocuklarının Kendi Kimliklerini Tanımlama Biçimleri**, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, 2013, İzmir, s.21.

“Şehirde yaşayanlar, kırsalda yaşayanlar, Türkler, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Yörükler, Romanlar, Katolikler, Frenkler” tanımlanmış ve nüfus hakkında kesin rakam vermenin zorluğuna özellikle değinilerek, değerlendirmelerin tahmini olarak yapıldığını belirtmiştir. Buna göre; İzmir, Manisa ve Aydın, Muğla ve kazaları ile kırsalda yaşayan toplam 910 bin ile 980 bin arasında öngörülen nüfusunun milletlere ve mezheplere göre dağılımı; 400 bin Türk, 300 bin Rum, 40 bin Ermeni, 30 bin Yahudi, 200 bin Türkmen ve Roman olarak gösterilmiştir.”¹¹

İzmir’in 1905 yılı nüfus bilgilerine göre ise;

“Genel nüfusun milletler üzerinden yerli ve yabancı kadın ve erkek gibi ayrıntılı tanımı İslam, Ecnebi ve gayrimüslim Kıpti olmak üzere yapılmıştır. Bu yılda gayrimüslim Kıpti, sadece yerli 3 erkek ve 2 kadın olarak kayda alınmıştır. “Romanların en önemli özelliklerinin göç ettikleri ülkenin dili ve dinini kabul etmek olduğu hatırlandığında, Müslüman Romanların İslam grubu içinde (638.095 erkek ve 634.791 kadın) gösterildiğini kuvvetle düşünebiliriz.”¹²

Tez içeriğinin zenginleşmesi için yapılan literatür çalışmasında özellikle İzmir ili içerisinde yapılan çalışmalar incelenmiş ve incelenen bu çalışmalar sayesinde, İzmir ilinde yaşayan romanlar ile alakalı tatmin edici bilgilere ulaşılmıştır.

1.3.1 İzmir Tepecik Semtindeki Romanlar

İzmir’in Tepecik semti içinde yer alan ve bugün Romanların yoğun olarak bulunduğu kesim olan Hilal tarafında Tepecik içerisinde anılan bir mahalledir.

“Hilal tarafında, Osmanlı döneminde Hollandalı, Alman ve Fransız kökenli ve ticaretle uğraşan zengin ailelerin olduğu bir semttir ve evlerin her biri ayrı bir mimari yapıdadır. Ancak günümüzde çoğu yıkılmak üzere olan baraka konumuna gelmiştir. Bu evlere de Cumhuriyetin ilk yıllarında ilk göçmenler yerleştirilmiştir. Zamanla Alman Kulesi denilen tepenin eteklerine bölgenin diğer kesimlerinde yaşayan romanlar göç etmiş ve konut bulamadıkları için tenekeden evler inşa ederek onlarda mahalleye yerleşmişlerdir. Hilal tarafını da içine alarak anılan Tepecik semtine 1990’l yılların bandan itibaren bu kez de Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesi yanında kurulu bulunan Kuruçay mahallesinden yoğun göçler olmuştur ve mahalle tamamen romanlara ait bir mahalle olmuştur.”¹³

Romanlar kendilerine ait kentleşmeyi bu şekilde başlatmışlardır. Kentleşme ise geniş ve birçok farklı düşünce barındıran bir kavramdır. Bu kadar farklı görüşleri olan bir kavramın net olarak açıklanmasının mümkün olmadığı düşünülmektedir. Sorumluluk

¹¹ Karl von Schrepper, **İzmir 1873**, Çev. İlhan Pınar, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2001, Kent Kitaplığı Dizisi 14, s. 26.’dan aktaran Prof. Dr. Zerrin Toprak Karaman, Prof. Dr. Ömür. N. Timurcanday Özmen, Yrd. Doç. Dr. Gökhan Tenikler, Alper Yağlıdere, **İzmir Büyükşehir Bütününde Romanlar**, Siyasal Kitapevi, İzmir, 2006, s. 16.

¹² Cevat Sami ve Hüseyin Hüsnü, İzmir 1905, Sadeleştirerek Yayına Hazırlayan Erkan Serçe, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Dizi 14, İzmir, 2002, s. 26’den aktaran Prof. Dr. Zerrin Toprak Karaman, Prof. Dr. Ömür. N. Timurcanday Özmen, Yrd. Doç. Dr. Gökhan Tenikler, Alper Yağlıdere, **İzmir Büyükşehir Bütününde Romanlar**, Siyasal Kitapevi, İzmir, 2006, s. 16.

¹³ Raif Nezih, **İzmir’in Tarihi**, İzmir Yayıncılık, İzmir, 2002, ss. 41-57

sahibi bir insan olmak, yönetim biçimine aktif bir şekilde katılma, sorunların tek kişi tarafından değil toplu ve belirli bir birliktelik ile çözülmeye çalışılması gibi tanımları içerisinde barındırır. Beşerî hareketten beslenene bu kavram yaşayan kişi sayısının fazlalaşması ile de açıklanabilir. Ölümün doğumdan fazla olması veya dış göçün oluşturduğu özellikle köylerden kentlere olan göçler yeni kentlerin inşa edilmesine ve yaşayan nüfusta yaşanan artışı da ifade eder. Sadece beşerî hareket olarak anlaşılmaması gereken kentleşme toplumun ve o topluma ait ekonomik faaliyetleriyle de ilişkilidir. Toplumun bu bağlamda yarattığı değişimlerdir. Bu süreç kentlerin kendilerine ait değişimler yaratmasına doğru giden sürecin genel adıdır. Birlik olma, istihdam, mesleki gelişimler bu süreç içerisinde bulunduğu ortamda kalıcı değişikliklere sebep olmaktadır. Bu süreç bazı ülkelerde paralel hareket etmekteyken, bazı ülkelerde bu durum yavaş bir şekilde takip edilmesiyle gerçekleşmektedir. Kentleşme sürecinin sebepleri birbirine geçirilirmiş dört adet halkaya benzemektedir. Bunlar birbirini izlemekte, her biri birbirinden etkilendiği düşünülmektedir. Bahsedilen dört adet halka 1- Sosyal-psikolojik, 2- ekonomik, 3- teknolojik 4- siyasal nedenlerdir. Bu maddeleri şu şekilde açıklayabiliriz: Köy ve kentlerin arasındaki farklılıklara değinildiği zaman ilk dikkat çeken konu yaşam tarzıdır. Köyde yaşayan insanın sahip olduğu olanaklar, kentte yaşayan insanların sahip olduğu olanaklarla aynı olmadığı ayrıca, ulaşım, iletişim, gıdaya ulaşım gibi olanaklar şehirde daha olduğu düşünülmektedir. Şehirde ise kaotik ortam, hava kirliliği, güvenlik, temiz gıdaya ulaşım gibi sorunlar mevcuttur. Bu tür farklılıkların tümü sosyal-psikolojik nedenlerdir. Kentlerin birbiri arasındaki ekonomik üstünlükler ve bu üstünlüklerin diğer nedenlerden beslenmesi ekonomik nedenleri oluşturur. Teknolojik nedenler ise özellikle sanayi devriminin getirmiş olduğu sanayileşme ve kentler arası sıra gelen kentleşme yarışı teknolojik nedenleri açıklayabilir. Gelişen sanayileşme kent içerisindeki ekonomik durumu da doğrudan etkilemektedir. Bu durumların doğru yönetilmesi, yönetme ile ilgili verilen doğru kararların bütünü siyasal nedenlerdir. Siyasal nedenler özellikle “yaşanılabilir kent” kavramını oluşturur ve şehrin tercih edilebilir olmasını sağlamaktadır. Kent içerisindeki toplum bireylerden oluşmaktadır ve kentleşme, bireylerde birtakım değişimler yaratmaktadır. Bu değişimler estetik ve inançsal olarak incelenebilir. Ekonomik değişimler özellikle tarım ile geçimini sağlayan toplumun bu alanın dışına çıkarak sanayileşen dünyada piyasasında sanayi ve hizmet sektöründe yer

olarak kendini göstermektedir. Hizmet sektörü günümüz tüketim toplumundaki en yükselişte olan meslek grupları arasındadır ve herhangi bir müzik icracılığı dışında herhangi bir ön hazırlık gerektirmeyen bir meslek grubudur. Eğitime verdiği önem, kişisel başarısının güçlenmesi için gerekli olan statüyü kazanması için belirli bir efor sarf etmesi, geçmişte var olan ama çoğu toplumda tam manasıyla uygulanamayan kadın erkek eşitliğini desteklemesi, kendi hanesi içerisinde var olması gereken eşitlikçi akış açısını benimsemesi sosyal değişimlerdir. Siyasal değişimler ise herhangi bir etnik ırk gözetmeksizin herkesin bulunduğu toplumun bir bireyi sayar, insan haklarının gerekliliği olan hak, eşitlik ve adalet gibi kavramları destekleyip bu kavramların yayılması için gerekli olan vatandaşlık görevlerini yerine getirir. Bir ülkenin vatandaşı olabilmek için gerekli olan davranışların tümünü uygular. Kendi dini dışında bütün dinlere ve bu dine inanan inanç sahibi insanlara saygı duyması inançsal bir değişimdir. Psikolojik olarak da empati yeteneğini geliştirir, mantık ve duygu arasındaki farkı bilir gerektiği yerde bu iki olguyu kullanması konusunda bilinçli ve kendine güvenlidir. Estetik değişimlerde ise bulunduğu ortamı her zaman en iyi haline getirmek için çabalar, insan ilişkilerinde şiddet yerine barış dilini kullanır, sanatsal bütün faaliyetlere desteğini esirgemez.

Türkiye de kentleşme ve kentleşme hareketine baktığımızda;

“1950 öncesi ve sonrası olmak üzere iki farklı dönemden söz etmek mümkündür. Nitekim, 1950’ye kadar çok yavaş artış kaydeden (kendi iç dinamikleriyle) ülke kent nüfusu, bu tarihten sonra özellikle kırsal alanlardaki yapısal dönüşümlerden kaynaklanan çözülmenin, kentlere yönelik yoğun göçlere neden olması sonucunda, çok hızlı bir artış sürecine girmiştir. 1950’den sonra artan ve kırdan kente yönelik göçlerin şekillendirdiği bu hızlı kentleşme, günümüzde de devam etmektedir. Başlangıçta daha çok sanayi faaliyetlerinin geliştiği İstanbul, İzmir, Ankara, Adana gibi geleneksel merkezlere yönelik olan göçler, bugün farklı nedenlerle daha geniş bir alana yayılmış görünmektedir.”¹⁴

Kentleşme, özellikle köyden kente göç etmelerle başlamıştır. Günümüzde bile hala köylerden gerçekleşen iç göçün yanında, şehir hayatında sıkılan ve büyük şehirlerin yoğun temposuna uyum sağlayamayan kişiler tam tersi bir şekilde hareket etmekte ve köylerde bir hayat kurmayı çabalamaktadır. Bu iç göçün sebepleri Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde farklılık göstermektedir. Örneğin kentleşmenin önemli bir sebebi

¹⁴ Şevket Işık, “Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri”, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı: 14., 2005, s. 58.

olan sanayileşme büyük şehirlerde işçi istihdamına büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Tarım ile uğraşmanın eskisi kadar rağbet görmediği Türkiye coğrafyasında, halk üretim toplumundan tüketim toplumuna evrilmiştir. Göçlerin büyük bir kısmı tarım üreticisinin üretebilmesi için gerekli maddi desteği az ya da eksik görmesinden kaynaklanmaktadır. Büyük şehirler bu anlamda hizmet sektöründe ve sanayi konusunda yüksek istihdam fırsatı sunmaktadır. Maddi sebepler dışında terör bölgesinin yoğun olduğu doğu bölgelerinde ise, insanlar kendi can güvenliğini sağlamaları ve kendi mallarını korumaları adına, büyük şehirler dışında terör faaliyetlerinin gerçekleşmediği bölgelere göç etmişlerdir. Büyük şehirlerde açılan yeni üniversiteler ise göç konusunun günümüzdeki en yaygın sebepleri arasındadır. Kırsal kesimlerden büyük şehirlere göç günümüzde hala devam etmektedir.

Tablo 1: Türkiye’de kentsel- kırsal nüfusun gelişimi ve oranları.¹⁵

Yıllar	Kentsel Nüfus	Yüzdelik	Kırsal Nüfus	Yüzdelik
1927	3.305,879	24,2	10.342,391	75,8
1935	3.802,642	23,5	12.355,376	76,5
1940	4.346,249	24,4	13.474,701	75,6
1945	4.687,102	24,9	14.103,072	75,1
1950	5.244,337	25,0	15.702,851	75,0
1955	6.927,343	28,8	17.137,420	71,2
1960	8.859,731	31,9	18.895,089	68,1
1965	10.805,817	34,4	20.585,604	65,6
1970	13.691,101	38,5	21.914,075	61,5
1975	16.869,068	41,8	23.478,651	58,2
1980	19.645,007	43,9	25.091,950	56,1
1985	26.865,757	53,0	23.698,701	47,0
1990	33.326,351	59,0	23.146,684	41,0
2000	44.006,274	65,0	23.797,653	35,0

¹⁵ Işık, s. 60.

Tablo 2: Türkiye’de toplam ve kentsel nüfusun yıllık artış hızları (1927-2000).¹⁶

Dönemler	Toplam Nüfus Artışı (Binde)	Kentsel Nüfus Artışı (Binde)
1927-1935	21,1	17,5
1935-1940	19,6	26,7
1940-1945	11,0	15,1
1945-1950	21,7	22,5
1950-1955	27,7	55,6
1955-1960	28,5	49,2
1960-1965	24,6	39,7
1970-1975	25,2	47,3
1975-1980	25,0	41,7
1980-1985	20,6	30,5
1985-1990	24,8	62,6
1990-2000	21,7	43,1

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 1927 yılından 2000 yılına kadar kentsel nüfus ile kırsal nüfus ters orantılı bir şekilde devam etmiştir. Şehirlerdeki bu artışın tek nedeni dış göçlerden kaynaklanmamaktadır. Şehirlerin kendine ait nüfus değerleri doğum ve ölüm gibi sebeplerle değişiklik göstermiştir. Tabloları incelediğimizde her geçen yıl nüfusun artış oranlarının küçük sayılarla yükseldiği görülmektedir. Şehirlerdeki bu artış doğal olarak kırsal bölgelerde olan nüfusu etkilemektedir. Bu bağlamda Roman topluluklarının kentleşme sürecini incelediğimiz zaman İzmir’de yaşayan roman topluluklarını

“Konak ve çevresinde ilçelerde yaşadıkları 31 mahalle bulunmaktadır. Kadriye, Barış, Boğaziçi Cengiz Topel, Ege Mahallesi, Ferahlı, Güney Mahallesi (Kuruçay) , Faik Paşa Mahallesi, Ferahlı, Güney Mahallesi, Halkapınar, Hilal, İsmetpaşa, Murat, Sakarya, Süvari, Tan, Tuzcu, Ulubath, Ülkü, Zeytinlik Mahalleleri bulunmaktadır. Buca İlçesi itibariyle Göksu (sevgi yolu civarı), Karşıyaka İlçesi baz alındığında Dedebaşı, Örnekköy, Yalı Mahalleleri, Çiğli’de Maltepe, Güzeltepe ve

¹⁶ Işık, s. 60.

Şirintepe Mahallelerinde daha dağınık halde Bornova ilçesinde ise Erzene mahallesi son olarak ise Gaziemir ilçesinde Gazi ve Irmak Mahalleleri bulunmaktadır.”¹⁷

Özellikle tezimize konu olan Tepecik semtinde yukarıda bahsedilen bölgelerden gerçekleşen göç sayısı çok azdır. Ancak son dönemlerde yaşanan mülteci göçleri yüzünden bölgenin demografik yapısı bozulmakla birlikte bölgenin en önemli problemi olan güvenlik problemi 2024 yılı itibarıyla yükselişe geçmiştir. Bağımlılık yapan zararlı madde kullanımının artması ve mevcut kültürün bozulmaya uğraması bölge içerisinde yaşayan roman topluluğunu endişelendirmekte ve iç göçe zorlamaktadır. Bölge için en güncel tehlike göçlerin artması sebebiyle mevcut demografik yapının bozulması özellikle roman etnik kültürüne ait çocukların bu bozulmadan kaynaklı zarar görmesi / görecek olmasıdır.

1.4. Romanlarda Kentleşme ve Küreselleşme Süreci

Tanım olarak küreselleşme kavramı ile ilgili birçok farklı fikir ve görüş ortaya konulmaktadır. Özellikle son yıllarda Sosyal bilimlerin içeriğinde sıkça kullanılan ve tam olarak net bir tanımı mümkün olmayan bir kavramdır. Küresel sözcüğünün dünyada dört yüz senedir var olmasına karşın bu kavram 1960’lı yıllarda ortaya çıkmış ve 1980’den sonra kavram olarak popülerite kazanmıştır. Küreselleşme kavramı Türkiye’de hemen hemen herkesin sorgusuz bir şekilde benimsediği bir kavramdır. Küreselleşme ile ilgili tanımlara göz gezdirdiğimizde “İşbu çalışma bağlamında küreselleşme, en basit anlamda, yerkürenin farklı bölgelerinde yaşayan insan, toplum ve devletler arasındaki iletişim ve etkileşim derecesinin “karşılıklı bağımlılık” kavramı çerçevesinde giderek artması olarak tanımlanabilir.”¹⁸ Bu tanımdan yola çıkarak küreselleşmenin tek bir yöne ait değil birçok farklı boyuta sahip bir kavram olduğuna ulaşılabilir. İnsan ve insanların oluşturduğu bir toplumun içerisindeki ilişkileri ele alan küreselleşme siyasi, güvenlik, iletişimsel, teknolojik anlamda, çevresel, demografik ve kültürel boyutlara sahiptir. Bu kavram dünya üzerinde mevcut olan ve farklı zamanlarda yaşamış toplulukların karşılıklı şekilde gerçekleşen iletişimi ve birbirleriyle olan etkileşimi ifade eder. Özellikle günümüz dünyasında oluşan teknolojik anlamda gelişmeler ve iletişim teknolojisiyle doğru

¹⁷ Yağıldere, s 40.

¹⁸ Fırat Bayar, “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye”, **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, sayı: 32., 2008, s. 25.

paralellikte ilerlemesi Türkiye'yi etkisi altına alarak pozitif anlamda bir ilerleme yaşatmıştır. Türkiye küreselleşmenin tüm boyutları değerlendirildiğinde etkilenme bakımından diğer ülkelerden daha fazla etkilendiği görülmektedir. Özellikle doğu ve batı arasında bir köprü oluşturan Türkiye bulunduğu konum bakımından diğer coğrafyalar ile etkileşimde bulunmaktadır, bu sayede küreselleşmenin gerekliliği olan toplumlarla etkileşim ve iletişimi yerine getirmektedir. Türkiye coğrafyası tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış ve bu coğrafya içerisinde tarih boyunca birçok etkileşim gerçekleşmiştir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak siyasal, ekonomik, demografik ve kültürel anlamda değişimlerin meydana geldiği Türkiye coğrafyasında gecekondulaşmayla doğru orantıda ilerleyen ve gelir düzeyi ve yaşam kalitesi olarak şehrin diğer nüfusundan daha az gelire sahip olan roman toplulukları mevcut çemberin dışına itilmişlerdir. Bu dışarı itilmişlik onları birlikte yaşamaya ve toplu hareket etmeye mecbur bırakmıştır. Küreselleşmenin bir diğer etkisi şehirlerin olumlu anlamda bir değişime uğraması şartıdır. Bu şartın gerçekleştirilebilmesi için şehrin içindeki bütün kurum ve kuruluşların ortak bir paydada buluşup iş birliği yapması gerekmektedir. Şehirdeki evlerin belirli bir plana dahil edilerek yenilenmesi veya baştan yapılması kentsel dönüşüm olarak adlandırılmaktadır. Kentsel dönüşüm sadece binalar için değil ekonomik, fiziki ve sosyal çevre değişimini de içinde barındırır. Ekonomik değişim, fiziki değişim için imkân, fiziki değişimde daha nitelikli bir sosyal çevrenin oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Birbirleriyle bağlantılı olan bu değişim çarkının içerisinde kentsel dönüşüm üç farklı özellik ile açıklanmaktadır.

1- Kentsel dönüşümün uygulanacağı bölgenin değişim sürecinde o bölgede sürekli yaşayan kişileri dahil etmek. 2- Devletin, erozyon gibi yapısal ve gelecekte problem oluşturabilecek olaylar için planlaması ve sorumluluklarını benimsemesi 3- kentsel dönüşüm sürecinde o bölgenin yasal olarak sahiplerinin ve yapım sürecinde projeye dahil olacak özel şirketlerin belirlenmesidir. Ancak roman toplumlarının yaşadığı yerlerde kentsel dönüşümün yapılabilmesi için öncelikle bahsi geçen bu toplumun sosyal durumlarının düzeltilmesi, mesleki anlamda istihdam sağlanması, psikolojik problemlerin giderilmesi gerekmektedir. Bu sürece bölge içerisinde bulunan herkes dahil edilmeli ve ortak bir fikir birliğine varılması gerekmektedir. Belirli iş birliği ve güven ortamının oluşturulması bu tür geçim zorluklarıyla savaş veren etnik gruplar için

önemlidir. Kamu sektörleri, özel sektörler, yerel yönetimler, bölge içerisinde yer alan sivil toplum ve yardım kuruluşlarının sosyal açıdan aynı dili konuşması, sürece birlikte ve zamanlama açısından birbirleriyle paralel olarak hareket edip bitiş noktasına aynı zamanda varılması gerekmektedir. Bu tür kentsel dönüşüm projelerinde genelde koordinasyon eksikliği, ortak amaç çatısı altında toplanamama, fikirselsel olarak birliğe varılamama, bölge ve mahalle anlamında bakıldığında bunların ayrı ayrı ve farklı zamanlarda koordine olmaya çalışılması gibi etkenler bu tür projelerde sürecin önündeki en büyük engellerdir. Özellikle “getto” diye tabir edilen roman mahallerinin büyük şehirlerin gerek sosyal bakımdan angaje edilebilmesi için “Mahalle Yenileme Birimleri” bu konudaki çalışmalarını doğru bir şekilde yapması gerekmektedir. Mahalle Yenileme Birimleri bu bağlamda kentsel dönüşümle bağlantılı olarak ilerlemektedir. Kentsel dönüşümdeki temel amaç, kentsel dönüşümün uygulanacak bölgeyi toplumsal ve fiziksel olarak yaşanılabilir hale getirmektir. Mahalle Yenileme birimi ise yine bu amaca bağlı o bölgede yaşayan insanların sağlık, eğitim ya da barınma temel hak ve özgürlüklerin içerisinde bulunan hizmetlere erişebilir hale getirmektir. Bu birimlerdeki esas hedef Tepecik, Murtake, Kahramanlar gibi suçun yoğun olduğu, sağlık ve eğitim gibi haklara ulaşamayan, işsizliğin yoğun olduğu bölgelerdir. Kentsel dönüşüm, Mahalle Yenileme Birimi ile koordine halinde ilerleyebilirse bu dönüşüm mümkün kılınabilir.

1.5. İzmir’deki Romanların Toplumsal Yapısı

Roman topluluklarda toplum yapısını en iyi anlatan kelime “Gelenek” kelimesi olabilir. Gelenek Roman topluluklarının kendine ait kültürlerinin günümüze kadar gelmesinin en büyük sebebidir. Esmer tenli olmalarının yanı sıra günümüzde bu fiziki görünüş bölgesel olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Kendi geleneklerine bağlı bir şekilde yaşamakta ve bu gelenekleri kendi içlerinde sürdürülebilir bir şekilde korumaktadırlar. Kendi dinamiklerini korumak adına genellikle toplu şekilde büyük mahallelerde yaşayan roman toplulukları, bulundukları mahallelerde dışa kapalı bir hayat yaşamaktadırlar. Dışa kapalı bir yaşam sürmeyi tercih eden roman topluluklarının dış çevre ile entegrasyonunun sağlanması yerel yönetimler ve sivil yardım kuruluşlarının desteği ile sağlanmaktadır. Kendilerine özgün kültürleri ve geleneklerine sahip çıkmış roman toplumlarını özellikle Türkiye’nin üçüncü büyük kenti İzmir de yoğun olarak görebilmemiz mümkündür. Bu yoğunluk roman topluluklarının kendi içlerinde bile temel

dinamikler dışında farklı yaşam tarzlarına sahip olmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumun başlıca sebebi İzmir gibi sahile kıyısı olan bir kentin farklı zamanlarla, farklı bölgelerden göç almasından kaynaklanması olarak görülebilir. Göçebe bir toplum olan romanların yerini günümüzde yerleşik hayata geçmiş olan romanlar almıştır. Yerleşik hayata uyum sağlayan roman toplulukları kültürel adaptasyon bakımından nereye giderlerse gitsinler gittikleri yerin kurallarını ve kültürlerini kendi kültürlerini bozmayacak bir şekilde benimsemişlerdir. Dışarıya kapalı bir yaşam süren roman toplulukları özellikle kız alıp, kız verme gibi konularda kendi etnik kökeninde ait evlilikleri desteklemektedir. Günümüzde çok nadirde olsa farklı etnik kökenlerle evliliklerin gerçekleştiğini görmek mümkündür, ancak bu yüzdeler oldukça düşüktür. Göçebe bir toplum olan romanlar geleneklere bağlı bir toplum olarak büyük aile bireyleri ile toplu bir şekilde yaşamaya devam etmektedir. Özellikle kalabalık aile yapısına sahip romanlarda, aileler arasında münakaşa fazlasıyla sık görülmektedir. Tepecik Roman Kültür Derneğinde verdiğim eğitim sırasında neredeyse günde, iki üç kez farklı roman etnik kültürüne ait ailelerin birbirleriyle münakaşa ettiğine şahit olmuştum. Bu tür münakaşalar uzun sürdüğü zaman mahallede lider konumundaki kişi olaya dahil olmaktadır. Bu kişi mahalle içerisinde herkesin saygı duyduğu ve güvendiği bir kişi olup, vermiş olduğu karara herkes saygı duymakta ve sorgusuz bir şekilde kabul etmektedir. “Çingeneler üzerinde yapılan etnografik incelemeler: onların grup içi evlilik yaptıkları, iffet üzerine kendilerine özgü belirli kurallar belirlediklerini, yaşamlar düzenlemeye yönelik kendi kanunlar bulunduğunu ve kapalı toplumsal yapılar dolayısıyla ancak kendileri ile özdeşleştirilen belirli meslekleri ya da işleri yapmak zorunda oldukları görmek söz konusudur”¹⁹ Kendilerine ait etik kuralları yine kendilerine ait yöntemlerle uygulayan roman toplulukları, bulundukları yerin mevcut anayasal düzenini yok saymayacak bir biçimde kendi içlerindeki etiğin asayişini sağlamaktadırlar. Kendi içlerinde dışa dönük olmayan bir yaşam tarzları ile hayatlarını sürdürmektedirler. Herkesin ulaşabileceği bilgi kaynaklarda, özellikle romanlar hakkında hata ile olsa dahi dışlayıcı tanımlamalar mevcuttur, fakat bu tanımlamalar kamuoyu baskısıyla

¹⁹ Tülin Bozkurt, **Poşalar Örneğinde Etnisite ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi**, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, Ankara.

düzeltilmektedir. İnternet üzerinde roman olarak aratıldığı zaman bile “Roman, genellikle düzyazı biçiminde yazılan, kurgusal, görece uzun, insanın deneyimlerini bir olay örgüsü içinde aktaran ve genellikle kitap halinde basılan bir edebî tür.” Olarak karşımıza çıkmaktadır. Romanlar ile ilgili sonuca ulaşabilmek için Çingene olarak aratmamız gerekmektedir.

Örneğin; “Türk Dil Kuruma ait resmi internet sitesinde Çingene kelimesi ile alakalı ayrımcı ve aşağılayıcı bir anlam bulunmaktaydı. “1- Genellikle argo konuşan, falcılık yapan, yaban otları satan, kimi kez de çalgıcılık yapan, seyrek görülen bir tip. (BSTS / Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü 1983) 2- Kötü kılıklı, esmer kadın tipi. (BSTS / Tiyatro Terimleri Sözlüğü 1966)”²⁰

Yukarıdaki dışlayıcı tanımlar Türk Dil Kurumu Yayınlarına aittir. Ancak bu durum daha sonra toplumun belirli bir kısmının dikkatini çekmiş ve bu hata kısa sürede düzeltilmiştir. Az önce verilen örnek dışında romanlar hakkındaki olumsuz söylemlerden biri de Romanların casus olduğu konusudur. Fonseca’ya göre romanlara ilişkin en kötü ve en eski önyargılardan biri de romanların casus olduğudur. Özellikle Türkler lehine casusluk yaptıkları yönündeki suçlamalar nedeniyle Avrupa’da olumsuz bir imaja sahip olduğu manevi baskı ve zorlamalarla karşı karşıya kaldığı üzerinde durmaktadır. Dilleri, esmer görünüşleri, köklerinin belirsiz oluşu, yerel yasaları ve kısıtlamaları iyi bilmeleri, gittikleri yerin geleneklerine uyum sağlamayı reddetmeleri ve bu suçlamaya açık hale getirdiğini vurgulamıştır. ²¹ Herkesin sıklıkla tercih ettiği kaynaklardan biri olan Wikipedia ise “Çingeneler, aslen Kuzey Hindistan kökenli olup günümüzde ağırlıklı olarak Avrupa’da yaşayan göçebe bir halk. Türkçede Roman sözcüğü de sıklıkla Çingene anlamında kullanılır.” tanımını kullanmıştır. Türkiye’de ayrımcı ve aşağılayıcı olan romanların aleyhine bir kullanılan takım söylemlerin düzeltilmesi için birtakım sempozyumlar ve çalıştaylar yapılmış, bildiriler yayımlanmıştır. Bu etkinliklerden birkaç örnek vermek gerekirse; 2020 yılında İstanbul’da yapılan “Roman Çalıştayı”, İzmir’de 2022 yılında yapılan “Roman Çalıştayı”, 2006’da İstanbul’da yapılan “Uluslararası Roman Sempozyumu” 2005 yılında Edirne’de yapılan “Roman Sempozyumu” 2015’te

²⁰ Nilay Vardar, “TDK’de Çingene: Argo Konuşan, Kötü Kılıklı, Seyrek Görülen Tip”, **Bianet Bağımsız İletişim Ağı**, 31.03.2015, (01.23. 2024).

²¹ Yağıldere, s. 43.

İstanbul’da yapılan “Romanları Anlamak” sempozyumudur. Gün geçtikçe toplumun bilinçsiz kısmını romanlar hakkında bilinçlendirmek için bu ve bunun gibi etkinliklerin sayısı artmaktadır.

1.6. İzmir ilinde Romanların İkamet Ettikleri Yerler

İzmir ili içerisinde yaşayan roman toplulukları, sosyal ve ekonomik problemlerini aşabilmeleri için kalabalık gruplar halinde yaşamayı tercih etmişlerdir. Tarihsel bağlamda ise, İzmir’e ilk gelen roman toplulukları diğer topluluklar tarafında izlenmiş ve köklerinin izinden gitmişlerdir. Akrabalık bağlarının ön planda olduğu bu süreçte, roman topluluklarının hayatlarını sürdürebilmesi, kendi aralarında dayanışma yapma zorunluluğuyla doğru bir şekilde ilişkilidir.

“İzmir’de Romanların ağırlıklı olarak yaşadığı mahalleler şunlardır;

1. Konak ve Karabağlar ilçelerinde Kadriye, Barış, Boğaziçi, Cengiz Topel, Ege Mahallesi, Emir Sultan Mahallesi (Kuruçay), Faik Paşa Mahallesi, Ferahlı, Güney Mahallesi, Halkapınar, Hilal, İsmetpaşa, Murat, Sakarya, Süvari, Tan, Tuzcu, Ulubatlı, Ülkü, Zeytinlik mahalleleri bulunmaktadır. Buca ilçesinde Göksu, Karşıyaka ilçesinde Dedebaşı, Örnekköy, Yalı Mahalleleri,
2. Çiğli ilçesinde Maltepe, Güzeltepe, Şirintepe
3. Bornova ilçesinde Erzene Mahallesi
4. Gaziemir ilçesinde Gazi ve Irmak mahalleleri”²²

Yukarıda bahsedilen mahalleler, dünyada gerçekleşen sosyal ve ekonomik gelişmelere rağmen dış çevreden kendilerini ayıran, kendilerine özgü yaşam tarzlarını ve geçimlerini sağlamak için sürdürdükleri ekonomik faaliyetleri bu değişimlerden koruyarak sürdürmeye devam etmişlerdir. Roman topluluklarının kendilerine ait standart yaşam tarzlarını korumasındaki en büyük etken roman topluluklarının yıllar boyunca dışarıya kapalı bir yaşam sürdürmeleridir. Özellikle son zamanlarda tezimizin başlığında belirttiğimiz Tepecik diğer adı ile Yenişehir semtinde yaşayan roman toplulukları dışında Suriyeliler ve Afganlılar gibi ülkesini terk etmek zorunda kalan mültecileri görmek mümkündür. Her ne kadar azınlıkta olurlarsa olsunlar bu göçler mahallenin demografik

²² Yağlıdere, s. 40.

yapısını bozmakta ve mahalle içerisinde mahalleli tarafından sağlanan yerel asayişe zarar vererek güvenlik sorunu oluşturmaktadırlar. Kendi içlerinde korumacı bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerine rağmen roman mahalleleri ekonomik dengesizlikler ve yasadışı göçler yüzünden zarar görmektedir. Mahalle içerisinde bulunan roman vatandaşları ile göçmenler arasında özellikle kültürel farklılıkların oluşturduğu sorunlar baş göstermektedir. Bulunduğu toplumun içerisine uyum sağlamaya çalışan göçmenler bu uyuma kendilerini uyarlamaya çalışırken roman toplumunun kültürel alışkanlıklarına da uyum sağlamaya çalışmakta, bu da ayrı bir adaptasyon sorunu ile roman vatandaşları tarafından sağlanmaya çalışan huzuru tehdit etmektedir.

1.7. İzmir'deki Romanların Meslek Seçimleri

Toplumlar hayatlarını idame ettirmek için bir meslek sahibi olmak ve çalışmak durumundadır. Roman topluluklarında da durum aynı şekildedir. Bu bağlamda roman topluluklara baktığımızda, özellikle roman mahallelerinde ciddi bir şekilde yoksulluk sebebiyle yaşam mücadelesi görülmektedir. Sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim sorununun yanında, uyuşturucu ve hırsızlıkla mücadele eden roman mahallelerinde ciddi anlamda sosyolojik bir kaos hakimdir. Sadece siyasi makamların seçim zamanları ve yardım amacıyla ramazan aylarında hatırlanmakta olan roman mahalleleri yılın geriye kalan zamanları kaderlerine terk edilmektedir. Çoğunlukla roman mahalleri içinde bulunan sosyal yardımlaşma dernekleri ve yerel yönetimlerin katkılarıyla mahalledeki yoksulluk problemi bir nebze de olsa çözülmeye çalışılmaktadır. Farklı ekonomik faaliyetlerle hayatlarını sürdürmeye / idame ettirmeye çalışan roman topluluklarının belirli bir kısmı dünyanın hızla değişen ekonomik faaliyet çeşitliliğine rağmen kendilerinin sahip olduğu düzeni değiştirmemişler, korumuşlardır. Bir arada yaşamlarını sürdüren roman toplulukları evin geçimini sağlayabilmeleri için ekonomik faaliyetlerini toplu bir şekilde gerçekleştirmek zorundadır.

“Dünyadaki ve Türkiye’deki romanların erkek ve kadın bakımından yaygın olarak yaptıkları işleri ele alacak olursak, erkeklerde; küçük el sanatları, hamallık, hurda alım-satım, hayvan alım satım işleri işportacılık, ayakkabı boyamacılığı, müzisyenlik, işçilik, panayırcılık, tombalacılık, davul çalma işleri, kalaycılık sepetçiliktir. Kadınların yaygın olarak yaptıkları işler ise; temizlik işleri, bohçacılık, müzisyenlik, dansözlük, falcılık, dilencilik, hurda toplayıcılığıdır.”²³

²³ Coşkun, Nevzat, **Romanlar ve Antalya Zeytinköy Romanlarının Toplumsal Bütünleşmeleri**, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 1998.

Dünyanın hızla değişen ekonomik faaliyet çeşitliliğine karşı ayak uydurmaya çalışan diğer kısım ise düzenli sayılabilecek ve sağlık hizmetlerine erişmesi açısından bir köprü görevi görecektir güvenceye sahip işlere yönelmişlerdir. İş konusunda seçici olmayan roman toplulukları bir sonucu olarak toplumun büyük bir kısmının yapmayı tercih etmeyeceği düşük ücrete sahip, yapılması zor ve hijyenik açıdan eksik işlere yönelmek zorunda bırakılmışlardır. Sonuç olarak hayatta kalabilmenin gereklilikleri bir şekilde yerine getirilmeye çalışılmış ve yerine getirilmiştir. Bu pencereden baktığımızda, ekonominin sürekli çalkantılı ve günden güne zorlayıcı bir hal aldığı günümüz dünyasında var olma savaşı vermektedirler. Genelde disiplin dışı ve düzenin olmadığı işleri tercih edip, gündüz uyuyan gece uyanık olan roman topluluklarının meslek seçimi konusunda da dış çevrede yaşadıkları sosyal dışlanmaya rağmen dış çevrede var olma savaşı vermektedirler.

Tablo 3: Romanların Meslek Dağılımı²⁴

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Ayakkabı Boyacısı	1	1,8	1,8	12,5
	Ayakkabıcı	3	5,4	5,4	17,9
	Bisiklet Tamircisi	1	1,8	1,8	19,6
	Deterjan Satıcısı	1	1,8	1,8	21,4
	Deterjan Satış	1	1,8	1,8	23,2
	Emekli	6	10,7	10,7	33,9
	Esnaf	3	5,4	5,4	57,1
	Ev Hanımı	10	17,9	17,9	58,9
	Garson	1	1,8	1,8	60,7
	Hamallık	1	1,8	1,8	62,5
	Hamal	1	1,8	1,8	64,3
	İşsiz	3	5,4	5,4	69,6

²⁴ Yağlıdere, ss. 90-91.

	Kâğıt Toplayıcı	1	1,8	1,8	71,4
	Kahveci	1	1,8	1,8	73,2
	Kaynakçı	1	1,8	1,8	75
	Köftecilik	1	1,8	1,8	76,8
	Kuaför	1	1,8	1,8	78,6
	Matbaa	1	1,8	1,8	80,4
	Müzişyen	1	1,8	1,8	82,1
	Pideci	1	1,8	1,8	83,9
	Serbest	5	8,9	8,9	92,9
	Seyyar Satıcı	1	1,8	1,8	94,6
	Temizlikçi	2	3,6	3,6	98,2
	Terzi	1	1,8	1,8	100
Kayıp		6	10,7	10,7	10,7
Toplam		56	100.0	100.0	

Yukarıda görülen tabloya göre İzmir'in farklı yer ve zamanlarda karşılaşılabileceğimiz ve roman toplumunun yaptığı meslekler görülmektedir. Bu meslekler ayakkabı tamirciliği, ayakkabıcılık, deterjancı, deterjan imalatçısı, bisiklet tamircisi, garson, hamallık, kâğıt toplayıcısı, kahveci, köfteci, kaynakçı, kuaför, matbaa, pideci, seyyar satıcı, temizlikçi, terzi gibi mesleklerdir. Yukarıda görülen tablo haricinde romanlarla özdeşleşen ve herhangi bir teknik bilgi gerektirmeden yapılabilecek sepetçilik, çiçekçilik, hurda toplayıcılık gibi meslekler ve bunun yanı sıra müzik icracılığı ile uğraşmaktadırlar. Bahsedilen bu meslek grupları sadece roman toplumunun erkeklerine has meslekler değildir. Çiçekçilik, falcılık, sepetçilik, bohçacılık gibi meslekler ise roman topluluğundaki kadınların aktif olarak yaptığı mesleklerdendir. Bu sayede aile içerisindeki iş yükü hafiflemekte ve roman kadınlarının aile içerisindeki rolünü önemli hale getirmektedir.

1.8. İzmir'deki Romanların Meslek Olarak “Müzik İcracılığına” Yaklaşımı

“Birlikten kuvvet doğar” mottosuyla hareket eden romanların özellikle Tepecik semtinde tercih ettikleri birincil meslek “müzik icracılığı” onların tabiri ile “çalıcılıktır”. Tezimizin konusunun mekânsal örneklemini oluşturan Tepecik semti, Türkiye’deki müzik icracılarının büyük kısmının bildiği ve en iyi müzisyenlerin bu “mahalleden” çıktığına dair söylentileri oluşturduğu bir bölgedir. İzmir için olan bu söylentiler İstanbul’da Sulukule, Edirne’de Keşan, Çanakkale’de Lâpseki gibi roman topluluklarının çoğunlukta olduğu semtler için de geçerlidir. Bu gibi durumlar Türkiye’de her il için, genellikle toplu halde yaşama eğiliminde olan roman topluluklarının oluşturduğu semtler belirlendiği görülmektedir. İzmir örneklemini Tepecik semtinde yaşayan roman toplulukları geçimlerini müzik icracılığı ile sağlamakta ve bu işleri babadan oğula aktararak yapmaktadırlar. Müzik onlar için vazgeçilmez ve onların karakterini tanımlayan en önemli öğelerden biridir. Örneğin; roman bir ailenin yaşları yakın iki çocuğunun aynı enstrümanı öğrenmesine izin verilmez, biri kanun enstrümanına yönlendirilirken, diğeri ritim enstrümanlarından birine yönlendirilir. Bu hareketteki amaç; birlikte yaşamlarını sürdüren roman topluluklarının yine aynı düşüncede birlikte para kazanmaları ve geçimlerini sağlamaları amaçlanır. Başka bir örnekte ise; babanın klarnet çaldığı bir ailede sadece bir çocuğun klarnet öğrenmesine izin verilir. Bu çocuk genelde ikinci ve daha sonraki çocuk olur, çünkü bir sonraki çocuk planlanmadığı için diğer çocuğun babasıyla işe gitmesi ve birlikte para kazanıp geçimlerini sürdürmeleri amaçlanmaktadır. Özellikle roman topluluklarda başlayan erken müzik eğitimi, müzik icracılığı mesleğinin önemini ve romanlar doğuştan müzisyendir cümlesini açıklamaktadır. Ailenin en büyük üyesi hangi aile üyesinin hangi enstrümanı çalması gerektiği ile ilgili belirleyici faktördür. Her aile, çocuğunun iyi bir müzik icracısı olması için çabalamakta bunu uyguladıkları birkaç geleneksel yöntemle çocuğu dayatmaya çalışmaktadırlar. Doğduklarından belirli bir yaşa gelene kadar onları yanlarından ayırmayıp, enstrüman çalışmalarını onların yanında yaptıkları, müzik yaptıkları mekanlara çocuklarını da götürdüklerini gözlemledim. Özellikle müzik terimlerini içeren veya nesillerdir soyadları müzik ile anılan bazı ailelerde (Şenyaylar, Şimşekyay, çalgıcı, Düzağar, Çatalbaş) çok önemli bir mirastır ve nesilden nesile doğru bir şekilde aktarılmaktadır. Aile büyüğünün müzik kariyerinde bir yol gösterici olduğu roman toplumlarında enstrüman çalışmaları günde altı ile on iki saat arasında değişmektedir. Bunun sebebi toplumda müzik icracılığı ile

önemli bir yer kazanmış olan roman topluluklarının bunu korumak ve soyadlarını nesilden nesile sürdürmek istemesidir. Bu durum roman çocuklarında bir baskı ve rekabet ortamı yaratmaktadır. Bu durum çoğunlukla çocuğu müzikten soyutlayabilmektedir bu nedenle mahalle içerisinde bulunan ve bahsi geçen çocukların müzik ile etkileşimini güçlendiren derneklerde verilen müzik eğitimleri çocuğun kendi seçimlerini yapabilmesinde yardımcı bir faktördür. Bu baskının en temel sebebi ise köklerine bağlı kalarak müzisyenlik mesleğini sürdürmek isteyen roman topluluklarında var olan rekabetin her daim kendi içlerinde var olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle müzik icracılığı mesleği, roman topluluklarının diğer topluluklarla sosyal ilişkiler kurabilmesini sağlamaktadır. Roman topluluklarında baskın meslek olan müzik icracılığı, diğer topluluklarla sosyal ilişki kurabilmesinde çok önemli bir köprüdür. Günümüzde roman topluluklarına atfedilen müzik icracılığı aynı zamanda sosyal anlamda dışlanmanın önüne geçmiştir. Roman toplumunun dışında kalan ve müzikle ilgilenen kişiler, müzik icracılığında belirli bir seviyeye gelmiş kişilerden Tepecik semtine gelerek ders almaktadır. Roman toplumunun, diğer toplumlar ile etkileşimi esasen burada başlamaktadır. Müziğe başlayan veya müzik icracılığında belirli bir yol kat eden romanların bir çoğunluğu roman toplumunun (müzik icracılığı kısmından) bu bağlamda sosyal ve eğitimsel fayda sağlamaktadır. Roman topluluklarda belirli bir yaşa gelmiş ve artık müzik yapamayacak durumda olan kısmı geçimlerini sosyal yardımlar dışında özel müzik dersi vererek sağlamaktadırlar. Sosyal dışlanmanın en başında yatan sosyal sebeplerin en başında ekonomik şartların zorlaşması ve müzik icracılığı mesleğinde kişi başına düşen gelirin gün geçtikçe azalmasıdır. Bu bağlamda sosyal dışlanmaya en çok bu tür işlerde çalışanların maruz kaldığı düşünülmektedir. Güvenli olarak düşünülen müzik icracılığı mesleği, bu mesleğin yapıldığı ortama göre de değişiklik göstermektedir. Aileler, bu ve bu gibi durumlar yüzünden çocuklarının meslek olarak müzik icracılığı yapmalarına sıcak bakmamaktadırlar. Müzik icracılığı mesleğinde her müzisyenin karşılaştığı zorluklara ve kötü çalışma koşullarına rağmen, müziğin onlara ait hayat felsefesinde kutsal bir yeri olduğu düşünülmektedir. Gündüzleri düzenli olarak tabir edilen işlerde, belirli bir kural ve belirli bir saat sınırlarında çalışan roman toplulukları kendi kutsallıklarından uzaklaşmamaktadırlar. Düzenli işlerindeki mesailerini doldurduktan sonra kutsal gördükleri müzik icracılığına hayatlarında yer vermektedir.

Böylece hem düzenli işlerinden kazandıkları paraya katkı sağlamakta hem de kendilerince kutsal kabul edilen müzisyenlik mesleğini yaparak manevi/maddi tatminlerini sağlamaya yardımcı olmaktadır. Belirli bir yaşa gelen müzisyenler bile müzik sektörünün dışında kalmamaları adına bölge içerisinde sosyal yardımlaşma dernekleri aracılığı ile kurulan ve büyük bir çoğunluğu sektörden emekli olmuş müzisyenlerden oluşan müzik toplulukları ile konserler vermektedir. Bu konserlerden sayesinde elde edilen destek ile bahsi geçen müzisyenlerin geçimine olumlu anlamda katkı sağlamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ROMANLARIN YAŞADIĞI İSTİHDAM, BARINMA, EĞİTİM, SOSYAL DIŞLANMA ve YOKSULLUK SORUNLARINA ÇÖZÜM OLARAK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ FAALİYETLERİ

2.1. Türkiye’de Bulunan Sivil Toplum Kuruluşları ve Roman Dernekleri

Son dönemde, Türkiye’de roman topluluğunun yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadeledeki önemli bir adımı, sivil toplum alanında dernek kurma çabalarıyla karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, bu bölümde sivil toplum kuruluşlarına (STK’lar) dair temel konulara odaklanılarak, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu kavramları daha detaylı bir biçimde ele alınacaktır. STK’ların özellikleri ve işlevleri açıklanarak, toplumsal sorunlara çözüm arayışındaki bu kuruluşların rolü anlatılacaktır. Roman topluluğunun toplumsal hayattaki zorluklarını anlamak adına, sivil toplum kuruluşları arasında örnek olarak seçilen "dernekler" üzerinden detaylı bir inceleme yapılacaktır. Bu dernekler aracılığıyla, roman kültürünün yaygınlaştırılması, topluluğun gelişimi ve Türkiye’deki roman topluluğunun karşılaştığı temel sorunlara yönelik bu derneklerin benimsediği yaklaşımlar ve yürüttükleri faaliyetler detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Bu bağlamda, dil, eğitim, istihdam gibi toplumsal sorunlara odaklanarak, derneklerin bu konularda nasıl bir çözüm arayışında olduğu ele alınacaktır. Bu derneklerin amacının sadece kendi içsel hedeflere odaklanmak olmadığı, aynı zamanda siyasi yaklaşımlarıyla da toplumsal değişimde etkili olma çabasında oldukları vurgulanacaktır. Roman topluluğunun toplumsal entegrasyonu, kültürel mirasın korunması ve eşitsizlikle mücadele gibi konulardaki siyasi duruşlarına odaklanarak, bu derneklerin sosyal adalet ve toplumsal dönüşümdeki rolü detaylı bir biçimde incelenecektir. Ayrıca, bu derneklerin diğer sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle olan ilişkileri detaylı bir analizle ele alınarak, Türkiye’deki roman topluluğunun sivil toplum alanındaki konumu geniş bir perspektifle değerlendirilecektir. Roman topluluğunun sivil toplum kuruluşları aracılığıyla mücadele ettiği sosyal sorunlar ve bu bağlamda elde ettiği başarılar, daha geniş bir anlayışla ele alınarak tezimizde açıklanacaktır.

2.1.1. Sivil Toplum Kuruluşları

“Sivil toplum” kavramı ile alakalı tanımları incelediğimizde birden fazla farklı tanıma ulaşmaktayız. Tezimizin bu bölümünde sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarıyla alakalı farklı tanımlara değineceğiz.

Meltem Dikmen Caniklioğlu’na göre sivil toplum;

“Sivil toplum, köklerini Antik Yunan’dan alan ve 1980’li yıllardan günümüze kadar uzanan süreçte üzerine en çok tartışılan konulardan biridir. Modern toplumun gelişimiyle tartışılmaya başlanan sivil toplum, ilk dönemlerinde demokrasiden bağımsız olarak ele alınsa da bugün, demokrasi eksenli sivil toplum tartışmaları yürütülmektedir. Bu tartışmalar, çoğunlukla, biçimsel anlamda demokrasiye bir kez bile olsa sahip olabilmiş toplumlarda bu demokratik durumun nasıl devam edebileceği ya da kendisini yeniden nasıl şekillendirebileceği soruları üzerine odaklanmıştır.”²⁵

Yukarıda yer alan tanıma göre; Sivil toplum, kökenlerini Antik Yunan'dan alan ve 1980'li yıllardan günümüze kadar olan süreçte önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Modern toplumun gelişimiyle birlikte ele alınmaya başlanan sivil toplum, başlangıçta demokrasiden bağımsız olarak incelenmiş olsa da günümüzde genellikle demokrasi merkezli tartışmaların odağında yer almaktadır. Bu tartışmalar, özellikle demokrasiye bir kez bile sahip olmuş toplumlarda, demokratik durumun nasıl devam edebileceği veya kendisini nasıl yeniden şekillendirebileceği sorularına odaklanmaktadır. Analizler, demokratik ilkelerin sivil toplumun işleyişindeki rolüne, demokrasinin sivil toplumu nasıl etkilediğine ve sivil toplumun demokrasiye nasıl katkıda bulunabileceği gibi konulara odaklanarak, bu alandaki tartışmaların demokratik değerlere yoğunlaştığını göstermektedir.

John Keane’e göre ise sivil toplum, “üyeleri öncelikle devlet dışı faaliyetlerle ekonomik ve kültürel üretim, ev yaşamı ve gönüllü birlikler- uğraşan ve bu faaliyetler kapsamında devlet kurumları üzerinde her çeşit baskı ve denetimi uygulayarak kendi kimliklerini koruyan kurumların oluşturduğu bir bütün”dür.²⁶ John Keane sivil toplumu

²⁵ Dikmen Caniklioğlu, Meltem, **Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007, s. 15

²⁶ John Keane, “**Demokrasi ve Sivil Toplum: Avrupa’da Sosyalizmin Açmazları, Toplumsal ve Siyasal İktidarın Denetlenmesi Sorunu ve Demokrasi Beklentileri Üzerine**”, Necmi Erdoğan (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994,ss.35-36.’dan aktaran Sinem Şimşek, “**Türkiye’de Çingene/Romanların**

devlet dışında faaliyet gösteren kurumların oluşturduğu bir yapıdır olarak tanımlamıştır. Tanımladığı bu yapı ekonomik, kültürel üretim, ev yaşamı ve gönüllü birlikler gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Sivil toplum, genellikle bireylerin ortak çıkarları doğrultusunda bir araya geldiğini belirtmiştir. Sivil toplumun dikkate değer bir özelliği, devlet kurumları üzerinde baskı ve denetim uygulama yeteneğine sahip olmasıdır. Bu, demokratik bir toplumda sivil toplumun, kamusal görüşü etkileme ve devlet politikalarını şekillendirme gücüne sahip olduğunu gösterir. Sivil toplum, bu şekilde etkin bir rol oynayarak demokratik süreçlere katkıda bulunur ve toplumun farklı kesimlerinin sesini duyurmasını sağlar. Dolayısıyla, sivil toplum demokratik bir toplumun önemli bir unsuru olduğunu söyleyebiliriz. Lary Diamond ise, bu kavramla ilgili “gönüllü, kendi kendini üreten, (büyük ölçüde) kendi kendini destekleyen, devletten özerk ve yasal bir düzen veya ortak kuralları ile bağlı olan örgütlü sosyal yaşam alanı (...) ve, özel alan ve devlet arasında duran aracı bir varlık” diye bahseder.²⁷ Bu tanıma göre; Sivil toplum, örgütlü bir sosyal yaşam alanı olup, gönüllü bireylerin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yapı, büyük ölçüde kendi kendini üreten ve destekleyen bir özellik taşır; genellikle üyelerin gönüllü katılımı veya dış kaynaklardan gelen bağışlar gibi unsurlarla sürdürülür. Sivil toplum, devletten bağımsız bir varlık olarak işlev görür, kendi amaçları doğrultusunda faaliyet gösterirken devlet müdahalesinden bağımsızdır.

Ayrıca, sivil toplumun işleyişini düzenleyen yasal bir düzen veya ortak kurallara bağlıdır. Bu kuralları, örgütlenmenin amacını, işleyişini ve üyeler arasındaki ilişkileri düzenleyerek bir düzen sağlar. Sivil toplum, özel alan ile devlet arasında bir aracı varlık olarak konumlanır ve bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına yanıt veren, kendi içinde demokratik bir yapıya sahip olan, toplumsal sorunları ele alan bir araştırma ve etki platformu olarak faaliyet gösterir. Başka bir sivil toplum tanımına kısaca değinecek olursak, Ayşegül Gönenç Akpınar’ın yazısı göze çarpmaktadır, bununla alakalı Ayşegül Gönenç Akpınar Webster’s New Twentieth Century Dictionary of English Language kaynağında var olan anlamlarını açıklamıştır.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadelesinde Roman Derneklerinin Rolü”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul, 2020, s. 107.

²⁷Larry Diamond, “**Rethinking Civil Society: Toward Democratic Consolidation**”, Journal of Democracy, Vol.5, No.3, (July 1994), p. 5.’den aktaran Sinem Şimşek, “**Türkiye’de Çingene/Romanların Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadelesinde Roman Derneklerinin Rolü**”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul, 2020, s. 107.

- “1. Bir vatandaşa ya da vatandaşlara ilişkin olan,
2. Bir vatandaşlar topluluğuna, onların yönetimlerine ya da birbirleriyle ilişkilerine yönelik olan,
3. Bir şehirde yaşayanlara göre olan; rustik (kırsal) ya da köy yaşayışına ilişkin olmayan
4. Kibar; görgülü
5. Medeni, Uygur
6. Askeri ya da dini olmayan
7. Resmi olarak belirlenmiş zaman dilimleri
8. Roma medeni hukuku ya da modern medeni hukukla ilgili ya da ona bağlı
9. Hukukta, bireylerin kişisel hakları ve bunları içeren, siyasi ya da cezai olanlardan farklı hukuk davaları.”²⁸

"Sivil toplum kuruluşu kavramı, farklı tanımlarla ele alınmış olup, bu nedenle sivil toplum kuruluşları (STK) üzerinde genel bir tanımlama oluşturulamadığı düşünülmektedir. İngilizce terminolojide yaygın olarak kullanılan "*non-governmental organizations*" (hükümet dışı örgütler) veya "*non-profit organizations*" (kâr amacı gütmeyen örgütler) terimleri, Türkçe 'de genellikle "sivil toplum kuruluşu" olarak ifade edilmekte; ancak aynı zamanda "üçüncü sektör", "gönüllü kuruluşlar", "hükümet dışı kuruluşlar" ve "kâr amacı gütmeyen kuruluşlar" gibi farklı kullanımlara da başvurulmaktadır. Bu çeşitlilik, sivil toplum kuruluşlarının karmaşıklığını ve çeşitliliğini vurgulamaktadır. Günümüzde, bu kuruluşlar toplumda etkili bir şekilde faaliyet göstermekte ve çeşitli alanlarda katkı sağlamaktadır. Tüm bu tanımları birleştirdiğimiz zaman görünen odur ki; sivil toplum kuruluşları Antik Yunan'dan köklerini almış olup 1980'li yıllardan günümüze kadar uzanan bir süreçte, üzerinde en yoğun tartışmaların yaşandığı olgulardan biri olduğudur. Modern toplumun evrimiyle birlikte gelişen sivil toplum kavramı, başlangıçta demokrasiden bağımsız bir şekilde ele alınsa da, günümüzde demokrasi odaklı tartışmalarla şekillenmektedir. Bu tartışmalar genellikle, demokratik bir yapıya sahip toplumlarda, bu demokratik durumun nasıl sürdürülebileceği veya nasıl

²⁸ Ayşegül Gönenç Akpınar; **Sivil Toplum**, y.y., İstanbul 2001. s.10.'dan aktaran Nuri Demirel, "**Kuramsal ve Tarihsele Aşamaları ile Sivil Toplum ve Türkiye**", Yayınlanmış Doktora Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul, 2009, s. 14.

yeniden şekillendirilebileceği sorularına odaklanmaktadır. Sivil toplum, üyeleri tarafından öncelikle devlet dışı faaliyetlere odaklanan bir bütündür. Bu faaliyetler arasında ekonomik ve kültürel üretim, ev yaşamı ve gönüllü birlikler bulunmaktadır. Bu kurumlar, kendi kimliklerini korumak adına devlet kurumları üzerinde çeşitli baskı ve denetim uygularlar. Gönüllü, kendi kendini üreten ve genellikle kendi kendini finanse eden bu örgütler, devletten özerk ve yasal bir düzen içerisinde yer alır ve ortak kurallarla bağlıdır. Sivil toplum, bu tanımlar doğrultusunda gönüllü birliklerin oluşturduğu, kendi içinde özerk ve yasal bir düzeni benimsemiş, devlet dışı faaliyetlere odaklanan bir örgütlü sosyal yaşam alanı olarak nitelendirilebilir. Bu kavram aynı zamanda, özel alan ile devlet arasında duran aracı bir varlık olarak da öne çıkar. Yukarıda bahsedilen tanımların bütününe bir toplamı olarak Ahmet Eyim 'in II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildirisinde yapmış olduğu tanım “toplum yararına faaliyet gösteren, kâr amacı gütmeyen, gönüllülüğün esas olduğu örgütlenmeler” şeklindedir. Ayrıca STK'lar bir örgütlenme biçimi olarak özerk yapıya sahip olmalı ve siyasi otoriteyi etkilemeyi amaçlamalıdır.”²⁹ olarak eklemiştir. Bu cümlede ifade edilen, toplum yararına faaliyet gösteren, kâr amacı gütmeyen ve gönüllülüğün temel prensip olduğu örgütlerin, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) olarak adlandırıldığını belirtir. Bu tür örgütlerin, özerk bir yapıya sahip olmaları gerektiği vurgulanmakta ve ayrıca siyasi otoriteyi etkilemeyi amaçlamalarının önemine işaret edilmektedir. Bu konuda bir sonuca gelmek gerekirse, toplumsal anlamda bir kültür seviyesi, medeniyet ifadesiyle, siyasi anlamda başlangıçta devlet otoritesinin kesin temeli ve ardından da sosyal alanın şekillenmesinde devlet otoritesinden pay talep eden istekleri ve sivil toplum örgütleriyle, ekonomik açıdan özellikle istihdam yaratma ve hizmet sektörleriyle öne çıkan özel ve kamu sektöründen sonra üçüncü sektör anlamında, toplumsal güç dinamikleri bakımından; yasama, yürütme, yargı ve medyadan sonra en önemli güç olarak açıklanabilir.

²⁹ Ahmet Eyim, “STK'ların Demokrasi Kültürünün Oluşmasındaki Rolü”, TÜBİTAK (Ed.), II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı “Küresel Eşitlik” içinde(475-481)Çanakkale: Pozitif Matbaacılık, 2005, s.475.

2.1.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri

Günümüzde neredeyse her alanda varlığını sürdüren hem ulusal hem de uluslararası birçok probleme çözüm odaklı olmayan çalışan birçok sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu açıdan baktığımızda sivil toplum kuruluşlarının gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde üstlendikleri işlevleri birtakım görevler mevcuttur. Bu görevler mevcut olan sivil toplum kuruluşlarının (STK) özelliklerini de belirlemektedir. Ozan Erözden bu özellikleri dört maddede açıklamıştır.

“1- STK’ların başlıca işlevlerinden birisi, kamuoyu oluşturma yolu ile bireylerin taleplerinin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına yardımcı olmaktır,

2- STK’lar gerek örgüt içi yapıları itibarıyla gerekse bizatihi varlıkları sebebiyle, çoğulcu bir toplum yapısının sağlanmasında etkin bir işlev üstlenebilmektedir.

3- STK’lar gerek devletin gerçekleştirdiği uygulamalara gerekse serbest piyasa ekonomilerinin dayandığı bazı mekanizmalara karşı, koruyucu bir tampon görevi işlevi üstlenmektedirler.

4- STK’lar, küreselleşmeyle birlikte ulus devlet ekonomilerinde gerçekleştirilen özelleştirmelerin yaygınlaşmasında ve çok uluslu şirketlerin bu ülkelere gelebilmesinde altyapılar oluşturulmasında görevler üstlenmektedirler.”³⁰

Yukarıdaki maddelerde ifade edilmeye çalışılan, sivil toplum kuruluşlarının bireylerin taleplerini kamuoyu oluşturma yoluyla dile getirme ve bu taleplerin dikkate alınmasına yardımcı olma işlevini üstlenmesidir. Bu, demokratik bir toplumda vatandaşların seslerini duyurabilmesi ve katılımını artırabilmesi için önemlidir. Sivil toplum kuruluşları, içerdikleri çeşitli örgütler ve bireyler aracılığıyla çoğulcu bir toplum yapısının oluşturulmasında etkili bir rol oynayabilirler ve farklı görüşlerin, kültürlerin ve çıkarların bir arada var olabilmesini sağlamada yardımcı olabilir. Sivil toplum kuruluşları, devlet uygulamalarına ve serbest piyasa ekonomisinin getirdiği

³⁰ Ozan Erözden, “STK’lar ve Hukuki Çerçeve de Yenilik Talepleri Üzerine Notlar”, Merhaba Sivil Toplum! , Taciser Ulaş (drl.), Helsinki Yurttaşlar Derneği, ss. 14-15.

mekanizmalara karşı bir tampon görevi üstlenerek toplumsal dengenin korunmasına katkıda bulunabilirler. Bu, özellikle belirli grupların çıkarlarını savunma ve adaleti sağlama amacını taşıyan sivil toplum kuruluşları için önemli bir rolü ifade eder. Ekonomik değişimlere uyum sağlama ve toplumun bu değişimlere etkili bir şekilde uyum sağlamasına yardımcı olma yeteneğini vurgular. Sivil toplum kuruluşlarının ulusal ve uluslararası düzeyde oynadığı çeşitli rolleri ve bu rollerin toplum üzerindeki etkilerini ifade etmektedir.

2.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Bir Kolu Olan Dernekler

XIX. yüzyılın ortalarından başladığı öne sürülmüş “dernek” kavramı sivil toplum kuruluşların bir kolu olarak görülmektedir. Batı’da uzun bir tarihsel evrimin ardından ortaya çıkan dernek kavramı, bireylerin kendi istekleriyle belirli bir amaç etrafında bir araya gelerek oluşturdukları bir örgütlenmeyi temsil eder. Bu evrim sürecinde dernek, çoğulcu toplumun doğal bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü toplumda farklı katman ve sınıfların çıkarları ve görüşleri birbirinden farklıdır. Dernek, bu çeşitliliğin meşru bir şekilde ifadesine hizmet eder. Dernekler, üyelerin kendi istekleriyle katıldığı bir örgütlenme modelini benimser. Dernek üyeliği gönüllülük ilkesine dayanmaktadır ve miras veya zorlama yoluyla elde edilemez. Bu özelliğiyle dernekler, bireylerin özgür iradesinin bir ürünü olarak devletten ayrı, bağımsız bir örgütlenmeyi simgeler. “Dernek” kavramı, ticaret ortaklıkları gibi kazanç odaklı örgütlenmeleri dışlar; bu sayede dernekler, tamamen gönüllü üyelik ilkesini benimseyen bir kapsama sahiptir. Ancak, ülkemizdeki dernek yasaları, zaman zaman bu ilkelere uymayan örgütler için de geçerli olabilir, bu nedenle bu tür örgütler de dernek kavramı içinde değerlendirilmelidir. Son yıllarda yaygın olarak uygulanan vakıflar da bu konu bağlamında ele alınabilir. Derneklerin devletten ayrı ve bağımsız olma özelliği düşünülerek, kapsam daraltılabilir. Devleti oluşturan kurumlar ve sosyal güvenlik kurumları, dernek kavramının dışında bırakılabilir. Örneğin, parlamento, yerel yönetimler ve bürokrasi ayrı ayrı incelenmelidir. Siyasal partiler, devletle doğrudan ilişkili oldukları için dernek kapsamının dışında tutulmalıdır, çünkü bunlar ayrı bir konu olarak ele alınmalıdır.

2.1.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal ve Ekonomik Problemlerin Giderilmesindeki Faaliyetleri

İnsanların kendi varlıklarını sürdürebilmeleri için barınma, ısınma ve beslenme gibi üç temel ihtiyacını gidermesi gerekmektedir. Toplumun bir kısmı bu gerekliliklere erişebiliyor olsa bile, büyük bir kısmı da bu erişimden mahrum kalmaktadır. Günümüzde ise, akademisyenlerin odaklandığı ve dünya genelinde ilgi gören en popüler konulardan biri yoksulluk sorunudur. Yoksulluk sorununun geniş bir perspektifte incelenmesinin nedeni, sorunun sadece maddi yetersizlikle değil, aynı zamanda psikoloji, eğitim, sosyoloji gibi çeşitli alanları da içine katmasıdır. Çağımızın karşı karşıya olduğu yoksulluk sorununa çözüm olarak birçok politika üretilmiş olmasına rağmen, bu politikaların başarılı olamaması, yoksulluk sorununun dünya genelinde yaygın bir şekilde kendini göstermesine sebep olmuştur. Bu küresel sorunun temel nedenlerinden biri ise küreselleşmedir. Küreselleşme, gelir dağılımında bozukluklar ve eşitsizlikleri beraberinde getirmiştir. Özellikle nüfusun hızlı bir şekilde artması, insanların kaynaklara ve sağlık gibi temel hizmetlere erişimini kısıtlamıştır. Nüfusun hızlı artışı aynı zamanda kültürel dinamiklerin değişmesine bağlı olarak yoksulluğu artırmıştır. Bu sorunların çözümünde sadece devletin çabaları yeterli olmamaktadır. Bireyler ve sivil toplum kuruluşları, kendi sorumluluklarını yerine getirerek devlete destek olmalıdır. Devletin her yurttaşa ulaşabilmesi mümkün olmadığından, sivil toplum örgütleri ve bunların bir parçası olan dernekler, devletin üzerindeki yükü hafifletme konusunda önemli bir rol oynamaktadırlar. Yoksulluğun kesin bir tanımının olduğunu söylemek doğru değildir. Yoksulluk tanımı ve sebepleri farklı düşüncelerle, farklı şekillerde açıklanmıştır.

“Yoksulluk, tüm toplumları ve devletleri olumsuz şekilde etkileyen bir sorun haline gelmiştir. Ayrıca yoksulluk, kaliteli yaşam koşul ve standartlarından yoksun olmak anlamına da gelmektedir. Bununla birlikte hızlı nüfus artışı, eğitim eksikliği, hızlı ve plansız kentleşme, yönetime ait mevzuatlardaki eksiklikler, salgın hastalıklar, doğal afetler, iç savaşlar, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, iç ve dış göçler, ekonomik belirsizlikler ve savaşlar yoksulluğa sebep olmaktadır.”³¹

Yoksulluğun karmaşık bir olgu olduğunu belirtmek gerekir; çünkü sadece ekonomik etkenlerle sınırlı değildir. Fırsat eşitsizlikleri, sosyal ayrımcılık ve coğrafi

³¹ Arzu Yıldırım, “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele”, **İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2019, s.18.

faktörler, yoksulluğun temel nedenleri arasında yer alabilir. Farklı sosyal gruplar arasındaki fırsat eşitsizlikleri, bireylerin eğitim, sağlık ve iş imkanlarına erişimini önleyerek yoksulluğun yayılmasına katkıda bulunabilir. Sosyal ayrımcılık, belli bir grup ya da sınıfın diğerlerine göre avantajlı konumda olmasına neden olarak yoksulluk döngüsünü güçlendirebilir. Toplumsal yapıdaki bu adaletsizlikler, bireylerin yaşam standartlarını düşürebilir ve ekonomik gelişmelere ulaşmalarını engelleyebilir. Coğrafi etmenler de yoksulluk üzerinde etkili olabilir. Özellikle kırsal alanlarda yaşayan insanlar, şehir merkezlerine uzaklık, sınırlı altyapı ve kısıtlı ekonomik fırsatlar gibi nedenlerle ticari pazarlardan ve iş imkanlarından yeterince yararlanamayabilir. Bu durum, yerel ekonomik büyümeyi sınırlayarak yoksulluğun devam etmesine zemin hazırlayabilir. Sonuç olarak, yoksulluğun anlaşılması ve ele alınması, yalnızca ekonomik faktörlere odaklanmaktan ziyade, fırsat eşitsizlikleri, sosyal ayrımcılık ve coğrafi etmenler gibi çok boyutlu sorunlara dikkat etmeyi gerektirir. Bu faktörlerin birlikte ele alınması, daha etkili ve sürdürülebilir çözümlerin bulunmasına katkı sağlayabilir.

Gordon Marshall ise;

“Sosyoloji Sözlüğü’ nde yoksullaşmayı ekonomik krizden kaynaklanan bir sorun olmanın ötesinde toplumdan soyutlanmayı ve toplum dışına itilmeyi içeren bir kavram olarak açıklamıştır. Yoksullaşmayı, mutlak ve görelilik olmak üzere iki şekilde izah eden yazar, mutlak yoksullaşmayı günlük olarak harcanması gereken kalori miktarının karşılanmasının yanı sıra bir insanın çağdaş gereksinimleri olan barınma, eğitim, sağlık gibi temel kültürel ve toplumsal isteklerin getirdiği ihtiyaçlardan mahrum kalmak; görelilik yoksullaşmayı ise başkaları ile karşılaştırıldığında onlarda bulunan herhangi bir şeyden yoksun olma olarak ifade etmiştir”³²

Marshall'ın bu açıklamalarıyla, yoksullaşmanın sadece ekonomik bir sorun olmanın ötesinde, toplumsal ve kültürel bağlamda da değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

“Yoksulluk tanım ve ölçümünde hâkim yaklaşım, kökenleri 19. yüzyılın sonlarında İngiltere’de yapılan çalışmalara dayanan gelir/tüketim harcamaları kıstaslarına dayalı mutlak yoksulluk çizgisi yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre, yoksulluk, genellikle önceki tanımlamalara benzer olarak “insanların ihtiyacını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olmama durumu” olarak veya çok benzer biçimlerde “mutlak asgari refah düzeyinin altında kalma durumu” ve “hayatta kalabilmek için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyaçların karşılanamaması durumu” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlar içinde temel kavramlar arasında yer alan “ihtiyaç”,

³² Muammer Ak, “Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk”, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı: 26, 2016, s. 297.

“refah” ve “kaynakların ”tanımının belirsiz veya en azından “yorumu açık” oluşu yoksulluk tanım ve ölçüm çabalarını engelleyen unsurlar olarak hemen ilk başta ortaya çıkmaktadır” ayrıca “Yoksulluk tanım ve ölçümünde en başta üzerinde durulması gereken nokta, yoksulluk göstergesi olarak salt ekonomik kıstasların mı yoksa bunların ötesinde ve bunlara ek olarak sosyal ve hatta siyasal kıstasların mı dikkate alınacağı sorusuyla ilgilidir. Yoksulluk araştırmalarının yakın bir geçmişe kadar iktisat ağırlıklı bir gelişme göstermiş olmasının bir yansıması olarak ekonomik göstergelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak yoksulluk, salt ekonomik açıdan tanımlandığında dahi, başta gelir ve tüketim harcamaları olmak üzere birçok farklı kıstası kapsayan bir göstergeler yelpazesiyile karşılaşılmaktadır”

33

Fikret Şenses’in yaptığı yoksulluk tanımı ve ölçümü üzerindeki yaklaşımın vurgulandığı ve yoksulluğun sadece ekonomik detaylarla mı yoksa sosyal ve siyasal detaylar da dâhil olmak üzere daha geniş bir perspektifle mi değerlendirilmesi gerektiği sorusuyla ilgili önemli bir tartışmayı ele almıştır. Yoksulluk tanımı ve ölçümünde hâkim olan yöntem, 19. yüzyılın sonlarındaki İngiltere’deki gelir/tüketim harcamaları kıstaslarına dayalı mutlak yoksulluk çizgisi yaklaşımıdır. Yoksulluk, genellikle insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olmama durumu olarak veya en minimal refah düzeyinin altında kalma durumu olarak tanımlanmaktadır. Ancak, bu tanımlar içinde yer alan ve eksikliğin olması yoksulluk durumunu yaratan temel kavramlar olan "ihtiyaç", "refah" ve "kaynakların" tanımının belirsiz veya yorumu açık oluşu, yoksulluk tanım ve ölçüm çabalarını zorlaştırmaktadır. Ayrıca yoksulluk tanımı ve ölçümünde önemli bir soru, yalnızca ekonomik kıstasların mı yoksa bunlara ek olarak sosyal ve siyasal kıstasların mı dikkate alınması gerektiği üzerine odaklanmaktadır. Yoksulluk araştırmalarının geçmişte ekonomi odaklı olduğu ve bu nedenle ekonomik göstergelerin öne çıktığı ifade edilmektedir. Fakat, yoksulluğun sadece ekonomik açıdan değil, aynı zamanda sosyal ve siyasal boyutları da içeren bir gösterge olduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, yoksulluğun sadece ekonomik açıdan tanımlandığında bile, başta gelir ve tüketim harcamaları olmak üzere birçok farklı kıstası içeren geniş bir göstergeler yelpazesiyile karşılaşıldığını belirtmiştir. Yoksulluğun çeşitli tanımlarının olduğu bir gerçektir; ancak yoksulluk, özünde göreceli bir kavramı ifade etmektedir. Her dönemde ve her toplumda genel yoksulluk kriterleri belirlemek oldukça zordur. Ancak, her sosyal olguda olduğu gibi, yoksulluk tanımının sosyo-ekonomik, coğrafi-kültürel ve

³³ Fikret Şenses, “Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 62.

toplumsal değişimlere bağlı olarak önemli ölçüde değiştiiğini belirtmek önemlidir. Başka bir deyişle, ülkeler arasındaki farklı gelişmişlik seviyeleri, gelir dağılımındaki değişiklikler, toplumsal ve kültürel faktörler gibi bir dizi farklılık, yoksulluk olgusunun nasıl anlaşıldığını etkilemektedir. Yoksulluğun tanımı, sadece maddi açıdan değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerle de şekillenmektedir. Bu kapsamlı perspektif, yoksulluk olgusunun sadece gelir seviyeleriyle değil, aynı zamanda eğitim, sağlık, barınma gibi temel yaşam şartlarıyla da bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu faktörlerin her biri, yoksulluğun algılanışını ve tanımını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Yoksulluk, sadece ekonomik bir sorun olarak değil, aynı zamanda toplumsal adaletsizliklerin ve eşitsizliklerin bir yansıması olarak da ele alınabilir. Bu nedenle, yoksullukla mücadele stratejileri oluşturulurken, genel bir yaklaşım benimsemek yerine, belirli bir toplumun ihtiyaçları ve dinamikleri göz önüne alınmalıdır. Yoksulluk tanımının karmaşıklığı, bu olguyu anlama ve ele alma çabalarını daha etkili ve kapsamlı hale getirmek için çeşitli bakış açılarını birleştirme gerekliliğini ortaya koymaktadır.

“Türk toplumunda yoksulluk, özellikle son yıllarda yaşanan ekonomik krizlerle birlikte daha belirgin bir şekilde kendisini göstermiştir. Gerçi aile ve akrabalık temelinde var olan geleneksel yardımlaşma ve dayanışma türünde kendi gösteren dinamiklerin etkisi sâyesinde yoksulluk, çoğu kez kontrol altında tutulabilmiştir. Bu yönüyle aile ve akrabalık bağları, burada tampon mekanizması işlevini görmektedir. Fakat yoksulluğun belirli kesimlerde artarak devam etmesi ve gittikçe yaygınlaşp yeni sosyal kesimlere de sirayet etmesi, ailevî bağların gevşemesine yol açmakta ve bu yönüyle de sivil yardımlaşmayı da olumsuz yönde etkilemektedir. Bugün yoksulluk, aile için parçalanma, aile bireyleri için ise sosyal ve psikolojik problemlerle karşılaşma riskini artıran bir olgu hâline gelmiştir. Sosyal devletin, ekonomik imkânsızlıklarından ötürü, aile politikalarını geliştirememesi ve mevcut sosyal güvenlik mekanizmaları ile yoksulluk sorununun karşısında aciz kalması sonucunda alternatif kaynakların ve yöntemlerin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. İşte bu durum, yükün, toplumun çekirdek kurumu konumundaki aile müessesesinden alınıp, ikincil ilişkiler vasıtasıyla kurulan ve gönüllülük esasına dayanan sivil toplum kuruluşlarına aktarılması gereğini ortaya çıkarmıştır.”³⁴

Çağımızın en büyük problemlerinden olan yoksullukla mücadelede devletin faaliyetlerinin tek başına yeterli gelmediği görülmektedir. Devletin her vatandaşına

³⁴ Ali Seyyar, “Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede STK’lerin Roller ve Önemleri; (Deniz Feneri Derneği Örneği)”, I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, ÇOMÜ Dardanos Tesisleri, Çanakkale, 4-6.06.2004, ss. 187-195.

erişebilmesi güçtür. Bu durumun sebebi, her kişiye tek tek ulaşabilmenin mümkün olmayışı ve yoksulluğun geniş bir alana yayılmış olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında sivil toplum kuruluşları önemli bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının problemli bölgeye daha hızlı ve daha kolay müdahale edebilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının halkla iç içe olması ve yerel olması yüzünden ortak kararlar daha hızlı alınıp yardıma ihtiyacı olan bireylere daha hızlı ulaşılmaktadır. Bu yüzden yoksullukla mücadele açısından sivil toplum kuruluşları toplum içerisinde önemli bir yerdedir. Toplumun gelir seviyesi açısından yüksek “hayırsever” olarak nitelendirilen kişileri, yoksullukla mücadelede sivil toplum kuruluşları ile koordine bir şekilde çalışmaktadırlar. Sivil toplum kuruluşları gönüllülük esası ile çalışmaktadır. Gönüllü kişiler şehrin her kısmında karşımıza çıkabilmektedirler. Sadece hayırsever kişilerden değil, toplumun her kesiminden toplanan bağışlar sayesinde oluşturulan bütçe yine aynı sivil toplum kuruluşlarının yardımı ile daha önceden saptanan kişilere ya da bölgelere eşit bir şekilde dağıtılmaktadır. "Sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eden sivil toplum kuruluşlarının çabaları, yoksullukla mücadelede etkili bir iş birliğinin kapılarını aralamaktadır. Bu çerçevede, devletin sosyal devlet anlayışıyla yoksullara yönelik daha kapsamlı ve etkili politikalar geliştirmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Kamu bütçelerinden yürütülen sosyal yardımların sınırlı etkisi, STK'ların devreye girmesiyle birlikte daha geniş bir sosyal katılımı sağlamak ve yoksulluğun azaltılmasına önemli katkılarda bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, ekonomik düzeyi ne olursa olsun, yalnızca devletin tamamlayıcısı olarak değil, aynı zamanda toplumun kolektif bilinçlenmesine katkıda bulunarak yoksulluğun kök nedenlerini anlamak ve ortadan kaldırmak adına önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu süreç, hükümetleri yeni sosyal politikalar geliştirmeye veya mevcut politikalarını gözden geçirmeye teşvik etmektedir. Örgütlü sivil toplum, devletin ötesine geçerek toplumsal duyarlılığı artırmakta ve gerçek bir sosyal devletin oluşturulmasına öncülük etmektedir. Bu iş birliği, sadece ekonomik kalkınma açısından değil, aynı zamanda toplumsal adalet ve eşitlik perspektifinden de ele alınmalıdır. Sivil toplumun etkin katılımıyla, hükümetler yoksullukla mücadelede daha etkili stratejiler benimseyerek toplumun genel refahını artırabilirler. Bu bağlamda, STK'ların yürüttüğü projeler ve kampanyalar, yoksulluğun azaltılması ve toplumsal dönüşümün sağlanması yolunda önemli bir katalizör olarak görülmelidir.

“Yoksulluk, başta sosyal devletlerin üstesinden gelmesi gereken bir sosyal sorundur. Ancak, sosyal sorumluluk taşıma yönünden ileri boyutta olan sivil toplumlar, bu sorunun karşısında da kayıtsız kalmaları düşünülemez. Kendi dinamiklerini geliştirebilen sivil toplumların, kamuya ait gibi görünen birçok görevi üstlendiklerine göre, yoksullukla mücadele gibi önemli bir sosyal sorunun giderilmesinde de örgütlü bir şekilde aktif rol almaları, hem devlet-millet kaynaşmasını temin etmekte, hem de sosyal sorunların çözümünde hükümet dışı alternatif yolların gündeme gelmesini sağlamaktadır. Türkiye’de yoksulluğun oluşturduğu sosyal problemlerin çözümlenmesinde STK’lerin aktif bir biçimde yer alması son derece önemlidir.”³⁵

Sivil toplum kuruluşları yoksullukla mücadelede etkin olabilmek için belirli şartlara uymalıdır. Bu şartlar arasında, öncelikle hedef kitle olarak yoksulları belirleme, sosyal ve ekonomik destek odaklı çalışma, tarafsızlık ilkesine uyum, diğer dezavantajlı grupların özel ihtiyaçlarını karşılama, sadece maddi yardımlarla sınırlı kalmamak ve çeşitli çözümler üretme yer almaktadır. Ayrıca, STK’lar yaptıkları hizmetleri bölgesel düşünmek yerine daha geniş bir ulusal düzeyde planlamalı ve uygulamalıdır. Bu yaklaşım, yoksullukla mücadelede daha etkili ve sürdürülebilir sonuçlar elde etmeye yönelik önemli bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Madalyonun diğer yüzü olan ve sosyal problemlerin en temelinde yer alan sosyal dışlanmayı incelediğimizde

“Küreselleşmenin bir alt kavram seti olarak sosyal dışlanma, 1990’lı yılların sonu ve 2000’li yılların başından itibaren, değişen ekonomik ve sosyal yapı içinde sosyal koruma literatürüne hızlı ve etkili biçimde giriş yapan bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır.”³⁶ Tezimizde vurguladığımız üzere, 1950’li yıllardan itibaren Türkiye’de gerçekleşen kentleşme süreci, toplumda sosyal dışlanmaya zemin hazırlamıştır. Bu kentleşmeyle birlikte artan nüfus, şehirlerde barınma ve istihdam olanaklarının yetersizliğine yol açmıştır. Bu durum, göç edenleri şehirlerin verimli olarak nitelendirilmeyen bölgelerine yönlendirmiş ve bu bölgelerde "getto" ve "gecekondu" gibi kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yerleşim alanları, sosyal ve ekonomik sorunların belirginleştiği, yoksullukla mücadele edilen riskli bölgeler olarak ön plana

³⁶ Şenay Gökbayrak, “Avrupa Birliğinin Sosyal Koruma Sorunsalı Olarak Sosyal İçerme Politikaları”, **Çalışma Ortamı Dergisi**, Sayı: 80.

çıkıştır. Özellikle toplu şekilde gerçekleşen göçler, bu bölgelerde dayanışma mekanizmalarının gelişmesine olanak tanımıştır. Ancak günümüzde, hala yeterli destek görmeyen bu bölgelerde sosyal dışlanma sonucunda suç oranları, şehrin diğer bölgelerine göre önemli ölçüde artmıştır. Bu yerleşim alanları, şehrin toplumsal yapısından izole olmuş ve artan ekonomik problemlerle birlikte sivil toplum kuruluşlarının ilgi odağı haline gelmiştir. 1990'lı yılların sonlarından itibaren günümüze daha belirgin bir şekilde gündeme gelen sosyal dışlama artan nüfus ve buna bağlı olarak değişen toplumsal yapıya paralel bir şekilde ilerlemiştir. “Sosyal dışlanma eşitsizlik, güvencesizlik ve eğretiliğe yönelik yeni ve bütünsel bir yaklaşımdır. Ekonomik, sosyal, siyasal, hukuki, kültürel ve davranışsal boyutları olan; nesnel olduğu kadar öznel değerlendirmelere de açık; gerekçe, biçim ve sonuçları itibarıyla girift bir süreç bütünü anlatmaktadır.”³⁷ Bu bağlamda incelediğimizde toplumsal yaşamın farklı alanlarını etkileyen ve eşitsizlik, güvencesizlik ve eğretilik gibi faktörlere odaklanan yeni ve kapsamlı bir bakış açısına işaret eden önemli bir kavramdır. Bu kavram, ekonomik, sosyal, siyasal, hukuki, kültürel ve davranışsal boyutları içinde barındırarak, toplumun çeşitli katmanları arasında ortaya çıkan çeşitli sorunları anlamamıza yardımcı olan bir çerçeve sunmaktadır. Ekonomik boyutuyla ilgili olarak sosyal dışlanma, gelir eşitsizlikleri ve ekonomik güvencesizlik gibi faktörleri içerir. Sosyal boyutta, bireylerin toplumsal ilişkilerdeki yerini belirleyen etmenlere odaklanırken; siyasal açıdan, toplumsal dışlanmanın politik süreçler ve karar alma mekanizmalarındaki yansımalarını ele alır. Hukuki boyutuyla ilgili olarak, bireylerin haklarına ve adalet sistemine erişimdeki zorlukları ele alırken; kültürel boyutu, farklı kültürler arasındaki anlayış ve etkileşim dinamiklerini keşfetmemize olanak tanır. Ayrıca, davranışsal boyutuyla, sosyal dışlanmanın bireylerin davranışlarını nasıl etkilediği ve toplum içindeki rollerini nasıl şekillendirdiği konularına odaklanır. Bu kapsamlı perspektif, sosyal dışlamanın nedenleri, biçimi ve sonuçları konusunda geniş bir anlayış sunarak, bu karmaşık sürecin anlaşılmasına ve mücadele edilmesine katkıda bulunmaktadır. Başka bir tanıma göre;

“Sosyal dışlanma; belirli kesimlerin toplumsal bütünü ve sermaye birikim sürecinin dışında kalması ve ekonomik büyümeye yaptığı katkıdan adil ölçülerde yararlanamaması üzerine odaklanmaktadır. Bu anlamda refah toplumu anlayışının

³⁷ Faruk Sapançalı, “Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, **Çalışma ve Toplum**, Sayı: 3, 2005, s. 53.

eleştirisine dayanan bir kavramdır. Genel bir biçimde, belirli bireylerin veya grupların yapısal ve/veya kişisel gerekçelere bağlı olarak mekânsal anlamda olmasa da sosyal katılım anlamında tamamen veya kısmen içinde yaşadıkları toplumun dışında kalmaları ve bu toplumdaki yurttaşlığa ilişkin normal eylemlere katılamamaları olarak tanımlanabilir. Burada ifade edilen normal eylemler, üretim, tüketim, tasarruf yönlü olabileceği gibi siyasal ve sosyal yönlü eylemler biçiminde de olabilir.”³⁸

Robin Peace, sosyal dışlanmaya önceki tanıma benzer bir perspektif sunarak, bireylerin veya grupların toplumsal bütünden ve ekonomik büyümeden adil bir şekilde yararlanamamalarına odaklanan bir kavramı ele almıştır. Bu yaklaşım, refah düzeyi yüksek toplum anlayışına yönelik bir eleştiri içermekte olup, genel olarak bireylerin veya grupların yapısal veya kişisel sebeplere bağlı olarak, mekânsal olmasa da sosyal katılım açısından toplumun dışında kalmalarını ve normal yurttaşlık eylemlerine tamamen veya kısmen katılamamalarını vurgulamaktadır. Sosyal dışlanma bir nevi toplumun belirli kısmının engellenerek toplumun dışında bırakılması durumudur. Bu durum toplum içerisindeki birlik ve beraberlik gibi değerlere zarar vermektedir. Sosyal dışlanma ile kişi bazında düşünüldüğünü farklı anlamlar ifade edebilen bir kavramdır. Çok boyutlu bir kavram olan sosyal dışında sadece devletin faaliyetlerine bağlı olmayıp, siyaset, davranış bilimi, sosyoloji gibi farklı alanları da ilgilendirmektedir. Sosyal dışlanma, bireylerin kendilerine ait temel ihtiyaçlarına yaşadığı erişim zorluklardan başlar ve bu başlangıç gittikçe büyüyerek bireyin toplumla olan bağlarını kopartarak daha izole bir hale gelmesini sağlar. Burada asıl konu mevcut sürecin temelini oluşturan nedenleri irdelemek ve bir çözüm yolu bulmanın önemidir. Bireylerin ve bu bireylerin oluşturduğu toplum için gerekli olan kaynaklara erişiminden mahrum bırakan sebepleri ve süreçleri kapsayan sosyal dışlanma, ekonomik yaptırımların ve bu yaptırımlara bağlı tercihlerin doğrudan rol oynadığı bir olgudur. Bu bağlamda, sosyal ve ekonomik yaptırımların tam olarak etki edememesi ya da olumsuz etkileri, bunun yanında toplumun sahip olduğu çarpık yapı üzerine odaklanarak, sosyal dışlanmanın karmaşıklığı daha rahat anlaşılabilir. Toplumsal mücadelede bu ve benzeri problemlerin çözülebilmesi için sosyal dayanışma bu çok önemli bir olgudur. Bu olgu sosyal dışlanma yüzünden zarar görmekte ve işlevini yitirmektedir. “Dayanışma, benzer durumları yaşayan, aralarında çıkar birliği bulunan

³⁸ Robin Peace: “Social Exclusion: A Concept in Need of Definition”, Social Policy Journal of New Zeland, Issue 16, July 2001, s. 28.’dan aktaran Sapancalı, s. 53.

kişiler ile topluluklar arasında var olan ilişki, birlik düşüncesi ve onların birbirlerine karşı duydukları sorumluluk olarak tanımlanabilir.”³⁹ Bir diğer deyimle herkesin elini taşın altına koyması olarak adlandırılan dayanışma, toplumun her kesimine nüfuz edebilen bir olgudur. Bu olgunun olmadığı toplumlar şehrin kendi dinamiklerinden dışarı sürülerek bireylerin kendi başının çaresine bakması zorunluluğu yaratabilir. Bu durum toplum içerisinde karmaşaya sebebiyet verebilir. Çünkü, sosyal dışlanma aynı zamanda toplum içerisindeki bireylerin birbirleriyle olan iletişimine, etkileşimine ve ilişkilerine zarar vermektedir. Sosyal dışlanmanın sebeplerine değindiğimizde daha çok ekonomik ve sosyal dinamikler üzerine olduğunu görülmektedir. Littlewood ve Herkommer’a göre ise XX. yüzyılın sonlarında gerçekleşen sosyal dışlanmanın sebepleri şunlardır:

- “1. İş piyasasında değişim
2. İş gücünün niteliğine göre arz ve talep değişikliği
3. Refah devletinde değişiklik
4. İşte, evde ve mahalledeki sosyal ilişkilerde değişiklik
5. Etnik, ulusal ve kültürel açıdan farklı olan grupların birbiriyle ilişkileri
6. Vatandaşlık haklarının yeniden tanımlanması
7. İşsizlik ve güvencesiz işler
8. Vasıflı eleman ihtiyacının artması
9. Teknolojik yenilikler
10. Göç”⁴⁰

Bu maddeleri birkaç cümleyle özetlemek gerekirse; iş piyasasındaki değişimler, iş gücünün niteliği üzerinde doğrudan etkiler meydana getirebilir. Bu değişim, iş arzı ve talebinde önemli değişikliklere yol açar. Bu değişiklikler, sosyal ilişkilerin dinamiklerini değiştirerek toplumsal dışlanma süreçlerini başlatır. Evde ve mahalledeki sosyal ilişkilerde yaşanan değişiklikler ise, bireylerin toplumla olan etkileşimlerini etkiler, bazen bireyler izole bir yaşam tarzını benimseyebilir. Etnik, ulusal ve kültürel farklılıklar, gruplar arası ilişkileri etkileyen önemli bir faktördür. Bu farklılıklar, zaman zaman

³⁹ Sapançalı, s. 55.

⁴⁰ Littlewood ve diğerleri, “**Social Exclusion in Europe: Problems and Paradigms**” Ashgate, New York, 1999.’dan aktaran Şahin, s. 21.

birbirine yaklaşmayı desteklerken, bazen toplumsal dışlanma riskini artırabilir. Vatandaşlık haklarının yeniden tanımlanması, toplumsal dışlanma süreçlerini etkileyen bir diğer faktördür. Bu süreçte, bazı gruplar hak kaybına uğrarken, diğerleri yeni haklar kazanabilir. İşsizlik ve güvencesiz işler, bireylerin ekonomik olarak zor durumda kalmasına ve toplumsal dışlanma riskini artırabilir. Aynı şekilde, vasıflı eleman ihtiyacının artması, belirli becerilere sahip olmayan bireylerin iş piyasasında marjinalleşmesine sebep olabilir. Teknolojik yenilikler, iş dünyasında dönüşüme neden olarak bazı meslek gruplarının ortadan kalkmasına ve bu kişilerin toplumsal dışlanma riski altına girmesine yol açabilir. Göç, farklı kültürlerden gelen bireylerin topluma entegre olma sürecinde zorluklar yaşamasına ve toplumsal dışlanma ile karşılaşmasına neden olabilir. Genel olarak, toplumsal dışlanma karmaşık bir süreçtir ve iş piyasasındaki değişimler, sosyal ilişkilerdeki dönüşümler, vatandaşlık haklarının yeniden tanımlanması gibi faktörler bir araya geldiğinde bireylerin topluma entegrasyonu ve sosyal dahil olma süreçleri önemli ölçüde etkilenebilir. Bu nedenle, toplumsal dışlanmayı önlemek için çoklu boyutlu politika ve stratejilere ihtiyaç vardır.

“AB, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski yüksek olan grupları; işsizler (özellikle uzun dönemli işsizler), tek ebeveynli aileler, yaşlılar(özellikle yalnız yaşayan ve kadın olanlar), çok sayıda çocuk ve yaşlı olarak bağımlısı olan aileler, yoksulluk içinde büyüyen çocuklar (ilerideki dönemlerde yoksunluğun kendini sürekli olarak üreteceği bir grup olarak kilit önemde değerlendirilmektedir), göçmenler, etnik gruplar ve özellikle çingeneler, özürlüler, evsizler, insan ticaretine konu olanlar, bakım kurumlarında yaşayanlar, geçimlik tarım yapan aileler ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalan kadınlar olarak kabul etmektedir.”⁴¹

Bu tanımdan yola çıkarak, sosyal dışlanma riski yüksek olan grupları daha geniş olarak açıklamak gerekirse; uzun vadeli işsizlik, bireyin ekonomik bağımsızlığını kaybetmesine ve sosyal bağlantılarını zayıflatmasına yol açabilir. Mesleki becerilerin güncellenmesi uzun vadeli işsizler için daha da zorlaşabilir bunun sebebi özellikle beden işçileri ve müzik icracısı gibi meslek gruplarında rastlanılan bir durumdur, bu da iş bulma sürecini engelleyebilir. Bu durum, bireyin psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir ve çevresine olan davranışları daha saldırgan hale gelebilir. Tek ebeveynli aileler, genellikle tek gelirle geçinmek zorunda oldukları için ekonomik zorluklarla

⁴¹ Gökbayrak, a.g.m

karşılaşabilir. Çocukların bakımı ve eğitimi üzerindeki yük, tek ebeveynli ailelerin sosyal yaşamlarını ve aile içi ilişkilerini etkileyebilir. Sosyal destek eksikliği, bu ailelerin stresle başa çıkma yöntemlerini daha da güçleştirebilir. Yalnız yaşayan yaşlılar, sosyal izolasyon ve yalnızlık riski altında olabilirler, bu durum ruhsal sağlıklarını olumsuz etkileyebilir. Özellikle yaşlı kadınlar, emeklilik döneminde ekonomik sıkıntılarla karşılaşabilir ve sağlık hizmetlerine erişimde zorluklar yaşayabilirler. Aileler hem çocuklarının hem de yaşlı aile üyelerinin bakımını üstlenerek ekonomik ve duygusal açıdan daha fazla baskı altında olabilirler. Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimdeki sınırlamalar, bu ailelerin üyelerinin gelişimini etkileyebilir. Çocuklar, genellikle düşük gelirli ailelerden geldikleri için eğitim, sağlık ve diğer temel ihtiyaçlara erişimde zorluk yaşayabilirler. Yoksulluk, bu çocukların potansiyellerini tam anlamıyla geliştirmelerini engelleyebilir ve toplum içindeki fırsat eşitsizliklerini pekiştirebilir. Göçmenler, dil ve kültür farklılıkları nedeniyle toplum içinde ayrımcılık ve dışlanma yaşayabilirler. Belirli etnik gruplar, örneğin çingeneler, tarih boyunca maruz kaldıkları ayrımcılık ve yoksullukla mücadele etmek zorunda kalabilirler. Fiziksel veya zihinsel engellere sahip bireyler, toplumsal katılım ve istihdamda engellerle karşılaşabilir. Bu nedenle, engelliler için uygun sağlık hizmetlerine erişim ve engelli bireyleri destekleyen politikaların hayata geçirilmesi önemlidir. Konut eksikliği, işsizlik ve diğer sosyal faktörler evsizliği tetikleyebilir. Evsiz bireyler, güvenlik, sağlık ve temel ihtiyaçlara erişimde büyük zorluklarla karşılaşabilirler. İnsan ticareti mağdurları, genellikle cinsel sömürü, zorla çalıştırma ve diğer ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalabilirler. Bu bireylerin bakımlarına uygun yerlerde bulunması ve korunmaları için sosyal destek sistemleri gereklidir. Bakım kurumlarındaki bireyler, toplumdan izole olabilir ve sosyal bağlantılardan yoksun kalabilirler. Bu nedenle, yaşlılar veya engelliler için uygun bakım hizmetlerine erişim ve yaşam kalitelerini artırmaya yönelik destek önemlidir. Tarım sektöründe çalışan aileler, ekonomik belirsizlik ve düşük gelirle mücadele edebilirler. Bu ailelere destek sağlamak ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını teşvik etmek, yaşam koşullarını iyileştirebilir. Kadınlar, iş yaşamında eşitsizlik ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşılaşabilirler. Bu nedenle, kadınların eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerine eşit erişimini sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliği için de önemlidir.

Sosyal dışlanma ve yoksulluk kavramlarını incelediğimizde iki farklı kavram olduğunu görmekteyiz. Bahsedilen bu iki kavram birbirleriyle ilişki halindedir ve bu ilişki birbirleriyle karıştırılmasına sebep olabilmektedir. “Sosyal dışlanma ve yoksulluk sıkça birbiri yerine geçebilen veya aynı anlama gelebilen kavramlar gibi görülmekte ve kullanılmaktadır. Ancak, sosyal dışlanmanın yoksulluğu da kapsayan daha geniş bir anlamı olduğu söylenebilir.”⁴²

*“Yoksulluk sınırının çok altında kalıpta, rahat sayılabilecek bir yaşam süren, işgücü piyasasına katılabilen, bazı fiziksel kaynaklara ulaşabilen insanlar olabileceği gibi, bu sınırın çok üstünde olup da sağlık, eğitim, demokrasi, medeni ve sosyal haklar gibi geleneksel gelir ve tüketim harcaması dışında kalan kriterlere göre, çok daha yoksun sayılabilecek insanlara rastlanabilmektedir.”*⁴³

Sapancalı 'ya göre bu iki kavram arasındaki farkı şu şekilde belirtilmiştir;

*“Yoksulluk daha çok yeterli gelir ve tüketimi gerçekleştirebilmeden yoksunluk durumunu ifade eden statik bir kavramdır. Buna karşılık, sosyal dışlanma sadece bir yoksunluk durumu değildir. Yoksunluğa neden olan kurumsal mekanizmaları, ilişkileri ve davranışları da içeren bir süreçtir. Sosyal dışlanma yoksulluktan çok, bunu ortaya çıkaran süreçlere odaklanmıştır. Bu nedenle, nedensel analizleri kullanır. Sosyal dışlanma yoksulluğun, ayrımcılığın ve diğer dezavantajların nedenlerini ve etkilerini kapsar. Kimlerin, niçin yoksun oldukları konusuna dikkat çeker. Bununla birlikte aslında insanları yoksulluğa iten ekonomik, sosyal ve politik süreçler üzerinde durur. Doğrudan insanların yoksullaşmasına neden olan değişik biçimler üzerine odaklanır. Sosyal dışlanma çok boyutlu yoksunluğa dikkat çeker ve yoksulluğun anlaşılmasına yardımcı olur.”*⁴⁴

Bu bağlamda, sosyal dışlanmanın çok boyutlu yapısı, yoksulluğun sadece maddi yetersizlikle sınırlı olmadığını, aynı zamanda kurumsal mekanizmalar, ilişkiler ve davranışlar gibi çeşitli faktörleri içerdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, sosyal dışlama ve yoksulluğun karmaşık yapısını anlamak için göz önüne alınması gereken bir dizi etken bulunmaktadır. Kurumsal mekanizmalar, sosyal ilişkiler ve bireylerin davranışları gibi faktörler, sosyal dışlamanın kökenlerini oluşturan unsurlardır. Bu unsurlar, bireylerin toplumsal entegrasyonu, kaynaklara erişim ve genel refahları üzerinde etki yapabilir.

⁴² T.H. Marshall- T. Bottomore: Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar. (Çev. A.Kaya), Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000. s. 21.'den aktaran Faruk Sapancalı, “Avrupa Birliği 'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, **Çalışma ve Toplum**, Sayı: 3, 2005, s. 57.

⁴³ Fikret Şenses; **Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s.96.

⁴⁴ Faruk Sapancalı, “Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, **Çalışma ve Toplum**, Sayı: 3, 2005, s. 58.

Yoksulluk ise ekonomik, sosyal ve politik süreçlere sıkı sıkıya bağlıdır. Gelir dağılımındaki eşitsizlik, işsizlik, ayrımcılık ve benzeri ekonomik zorluklar, bireylerin doğrudan yoksullaşmasına neden olan etmenlerdir. Bu süreçler, sadece bireylerin ekonomik durumlarını değil, aynı zamanda sosyal ve politik katılımlarını da etkileyebilir. Bu bağlamda, sosyal dışlama ve yoksulluk konularını değerlendirmek, sadece maddi boyutlarıyla değil, aynı zamanda sosyal ilişkiler, toplumsal yapı ve kültürel dinamikler gibi çok yönlü etkenleri göz önüne almayı gerektirir. Böyle bir geniş perspektif, bu olguların kökenini anlamak ve daha etkili çözümler geliştirmek için önemli bir adım olabilir. Etkili çözümler geliştirmenin amacı elbette sosyal dışlanmayı ortadan kaldırmaktır. Bu mücadele, herkesin eşit hayat şartlarına herhangi bir koşula gerek olmadan sahip olabildiğini amaçlar.

“Sosyal dışlanma farklı şekillerde ortaya çıktığı için mücadele yöntemleri de farklılık göstermektedir. Bu yöntemler yoksullukla mücadele, istihdamın artırılması, sosyal güvenceye erişimin düzenlenmesi, evsizlik sorununun giderilmesi gibi sosyal dışlanmanın oluşmasına neden olacak problemlerin ortadan kaldırılması için kullanılan araçlardan oluşabildiği gibi, dışlanmış bireylerin toplumla yeniden bütünleştirilmesi ve temel hakların geliştirilmesi şeklinde de gruplanabilir.”⁴⁵

Sosyal dışlanma ile mücadelede, öncelikle işsizlik sorunu temelden çözülmelidir; sonrasında, sosyal, psikolojik ve kültürel boyutlarda ortaya çıkan diğer dezavantajların azaltılması için destek sağlanmalıdır. Bu çerçevede, genellikle gelir yetersizliği ile mücadele etmenin sosyal dışlanma karşısında etkili bir katkı sağladığı ifade edilemez. Bu durum, özellikle sosyal dışlamanın, geleneksel gelir yetersizliğinden çok daha geniş bir kapsama sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal politika uygulamalarında, Türkiye’de devlet hem merkezi, hem de yerel kurumlarıyla birlikte hala önemli bir rol oynamaktadır. Devlet, sivil toplum kuruluşlarıyla etkileşimi artırarak topluluklar ve sosyal gruplar arasındaki dayanışmayı güçlendirmekte ve bu birlikteliği sürdürebilmek için ortak ekonomik, sosyal ve siyasal düzenlemelerin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu bağlamda, bireyleri ve sivil örgütleri aktif bir şekilde sürece dahil etmek, demokratik katılımı teşvik etmek ve toplumsal ihtiyaçlara daha etkili çözümler üretebilmek için önemlidir. Belediyeler, benimsemiş oldukları çağdaş yönetim anlayışı çerçevesinde,

⁴⁵ Faruk Sapançalı, “Sosyal Dışlanma”, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2005, s. 209.

çeşitli paydaşları projelerine entegre ederek yönetim süreçlerini güçlendirmektedir. Bu anlayış, devletin sorumluluklarını sivil toplumla paylaşmasını vurgulayarak, demokratik süreçlerin güçlenmesine ve toplumsal uyumun artmasına yönelik bir strateji sunmaktadır. Bu bağlamda, bireyler ve sivil örgütlerle iş birliği içinde alınan kararlar, toplumun çeşitli dinamiklerine daha duyarlı ve etkili çözümler üretebilir. Katılımcı bir yönetim modelini benimseyen belediyeler, vatandaşlar, iş dünyası temsilcileri, yerel dernekler ve diğer sivil toplum aktörleriyle ortak projeler geliştirme konusunda iş birliği yapmakta ve yerel yönetim politikalarını daha kapsamlı bir bakış açısıyla ele almaktadır. Bu yaklaşım, çeşitli beklentilere uygun çözümler üreterek toplumun tüm kesimlerini daha etkin bir şekilde temsil etme olanağı sağlar. Yerel düzeyde sosyal dayanışma ve iş birliği güçlendirilerek, sürdürülebilir kalkınmaya daha etkili bir şekilde katkıda bulunulabilir. “Özellikle 1990 sonrası, yerel Yönetimlerin sosyal politikalarda aktif olmaya başladıkları yıllar olmuştur.”⁴⁶ Toplumsal düzenin dinamiklerinde meydana gelen değişimler, yönetim anlayışlarında da gelişimlere yol açmıştır. Bu bağlamda yerel yönetimler, günümüzde ön plana çıkmaktadır. Bu model, sadece vatandaş katılımını artırmakla kalmaz, aynı zamanda temsil dışındaki çeşitli grupları yönetim süreçlerine dahil etme stratejilerini içermektedir. Kamu yönetimlerindeki yerelleşme eğiliminin yükselmesiyle birlikte, sivil toplum kuruluşları (STK’lar), giderek güçlenen bir aracı rol oynama potansiyeli taşımaktadır. Günümüzde sosyal devletin gelişimi sürecinde yerel yönetimler ve STK’lar önemli kuruluşlar haline gelmiştir. Bu değişimle birlikte, yerel yönetimler ve STK’lar, problemli bölgedeki problemi çözme aşamasında strateji oluşturma ve uygulama süreçlerinde etkin bir rol oynamaktadır. Yerel yönetim, sadece katılımı artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun çeşitli kesimlerini temsil etme ve onların ihtiyaçlarına duyarlı çözümler üretme potansiyeline sahiptir. STK’lar, bu süreçte köprü görevi üstlenerek toplumun farklı gruplarını bir araya getirebilir ve çeşitli bakış açılarını herhangi bir etnik köken, cinsel tercih, yaş, inanış gözetmeksizin birleştirerek daha kapsamlı ve adil politikaların oluşturulmasına katkıda bulunabilirler. Dolayısıyla, yerel yönetimler ve STK’lar, modern yönetim anlayışında kritik bir rol oynamaktadır.

⁴⁶ Bedrettin Kesgin, “Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Sivil Toplum Ortaklığı”, **Strategic Public Management Journal (SPMJ)**, Sayı: 4, 2016, s. 85.

2.2. Türkiye’deki Roman Dernekleri

2.2.1. Roman derneklerinin kuruluşu, Amaçları, Faaliyetleri ve Gelişimleri

2004 yılından beri Türkiye'deki roman toplulukları için önemli bir evrim gösteren roman dernekleri, insan haklarını savunma amacıyla ortaya çıkan bir inisiyatif haline gelmiştir. Ülkemizde sivil toplum örgütlerinin sayısındaki artış, örgütlenme özgürlüğünün başarıyla sağlandığını gösteren bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Günümüzde sivil toplum kuruluşları, farklı etnik kültürlerin kendi içinde birleşmesine önemli bir katkıda bulunmaktadır. Türkiye'deki roman topluluklarının örgütlenme çabalarına baktığımızda, Avrupa Birliği uyum süreci sırasında ortaya çıkan önemli kriterlerden biri olan örgütlenme özgürlüğü, roman topluluklarının haklarını koruma amacıyla kurulan derneklerin sayısında artışa neden olmuştur. Bu demokratik düzenleme ile başlayan süreç, Kasım 2004'te kabul edilen 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile hayata geçirilmiştir. Roman dernekleri, Türkiye'nin çeşitli şehirlerine yayılarak sayısal büyüme kaydetmiştir. Romanların içerisindeki lider kişi Türkiye'nin sahip olduğu sivil toplum derneği kapasitesini güçlendirip sivil toplum hareketinin önemli bir parçası olduklarını göstermektedir. Bu süreç, ülkenin farklı bölgelerinde faaliyet göstermeleri ve sivil toplum alanında daha geniş bir katılım elde etmeleriyle şekillenmiştir.

“Özellikle romanların en eski örgütlenme çalışmaları ülkemizde 1993 tarihine gitmektedir. 1993 tarihinde kurulan roman derneği Körfez Romanları Kültürü Dayanışma ve Yardımlaşma Altınoluk'ta kurulmuştur. İzmir’ de 1996 yılında kurulan Romanlar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği daha önce, İçişleri Bakanlığı’nca etnik ayrımcılık yapıldığı gerekçesiyle kapatılmıştır.”⁴⁷

Roman derneklerini incelediğimizde Edirne’de faaliyet gösteren “Edirne Çingene Kültürünü Araştırma, Geliştirme, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği” Romanların örgütlenmesi bakımından en başarılı örnek olarak görülmektedir. 2004 yılının mart ayında kurulan bu dernek Edirne’de bulunmasına rağmen özellikle roman mahallelerinin daha yoğun bir şekilde bulunduğu Trakya bölgesindeki romanların kendi siyasal ve toplumsal haklarını savunabilmesi için yoğun olarak ilgi gösterdiği dernek haline gelmiştir. Roman dernekleri federasyona üye derneklerin, çingene kelimesinin yerine

⁴⁷ Yağıldere, s. 65

roman kelimesinin kullanımını tercih etmesi ve çingene kelimesinin roman toplumlarını toplumdan dışlama maksadıyla kullanması bölgede bulunan roman etnik kültürüne sahip toplumu rahatsız etmiştir. 2006 yılının şubat ayında “Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği” adını almıştır. Edirne’de yaşayan Roman bireylerin, bir dernek çatısı altında birleşerek, karşılaştıkları sorunlara çözüm arayışında bulunmaları ve toplum içerisinde Romanlara yönelik önyargıların azaltılması amacıyla çaba sarf etmeleri amacıyla kurulan Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği , kamu idaresi, yerel yönetimler, diğer sivil toplum örgütleri ve meslek odaları ile sıkı bir iş birliği ve yakın ilişki kurarak öncü bir rol üstleniyor. Kentteki Roman topluluğunun sözcüsü konumunda bulunan dernek, aynı zamanda yürüttüğü Avrupa Birliği projeleri ve uluslararası platformlardaki temsil gücü ile benzersiz bir model sunuyor. İzmir’de kurulan roman kültür derneklerine göz attığımızda;

“Roman Kültürü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (Söke, 2005), Egeli Romanlar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (2005), Kuşadası Romanlar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (Kuşadası, 2005), Salihli Roman Kültürü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (Salihli, 2006), Dikili Roman Kültürü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (Dikili, 2006) kurulup birleşerek Anadolu Roman Dernekleri Federasyonunu oluşturup birleşerek Anadolu Roman Dernekleri Federasyonunu oluşturan örgütlenmeler gümektedir. Ayrıca İzmir’de yine 2006 yılında kurulan İzmir Çağdaş Çağdaş Romanlar Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma Derneği, Örnekköy Roman Kültürü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (2007) ve İzmir Roman Kültürü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (İzmir, 2007) ”⁴⁸

Türkiye’deki Roman dernekleri, sadece maddi problemlerden kaynaklı sorunlara çözüm getirmemektedir. Bunun yanında mesleki eğitim, kültürel faaliyetler, sünnet ve düğün gibi geleneksel törenlerin gerçekleşmesine destek olacak kadar geniş bir yelpazede olumlu çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu çeşitli faaliyetler roman toplumunun sahip olduğu problemlerin bir kısmıdır. Roman toplumunun gün geçtikçe artan sosyal sorunları ve yoksulluk gibi sebepleri derneklerin gerekliliğini gün yüzüne çıkarmaktadır. Türkiye’de faaliyet gösteren birçok roman derneği, farklı alanlardaki sorunlara yönelik çalışmalarını sürdürerek problemlerin çözümünde kilit rol oynamaktadır.

⁴⁸ Yağlıdere, s. 65.

2.2.2. Roman Dernekleri ile Roman Toplulukları Arasındaki İlişki

Roman dernekleri, romanların kültürel mirasını toplum içinde kalıcı ve geniş bir kesim tarafından tanınır hale getirme amacıyla önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle romanlar, uzun süredir mücadele ettiği sosyal dışlanma ve ekonomik sorunlar nedeniyle toplumsal sürdürülebilirlikleri açısından zorluklar yaşamaktadır. Bu bağlamda, roman dernekleri bireyden topluma kadar geniş bir etkileşim içinde, roman haklarını savunma ve bilinçlendirme çabalarına odaklanmaktadır. Roman dernekleri, romanların toplumsal olarak daha adil bir konumda olabilmeleri için çeşitli katkılarda bulunmaktadır. Roman kültürünü ve dilini koruma hedefiyle hareket eden bu dernekler, geleneksel el sanatları, müzik, dans ve dil gibi unsurları koruyarak kültürel miraslarını yaşatma misyonunu gerçekleştirmektedirler. Bu çabalar, roman toplumlarının kültürel çeşitliliğini ve derinliğini sürdürmede kilit bir rol oynamaktadır. El sanatları, müzik, dans ve dil gibi unsurlar, yaşayan mirasın önemli bir parçasını oluşturur ve toplumların kültürel dokusunu güçlendirir. Bu nedenle, kültürel unsurların gelecek nesillere aktarılması için gösterilen çabalar, kültürel mirasın devamlılığını sağlamada önemli bir köprü işlevi görmektedir. Roman dernekleri aynı zamanda sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve devletle iş birliği yaparak, roman kültürünü daha geniş bir topluluğa tanıtmak ve anlatmak için çeşitli etkinlikler düzenlemektedirler. Bu etkinlikler, roman topluluklarıyla diğer topluluklar arasındaki eğitim seviyesini dengeleyerek, dil becerilerini geliştirip sosyal izolasyon probleminin üstesinden gelmeye katkıda bulunmaktadır. Sosyal problemlerin yanı sıra küreselleşmenin olumsuz etkilerinden biri olan ve özellikle roman toplumlarında yoğun bir şekilde hissedilen yoksulluğu azaltma amacıyla, konut, gıda yardımı, iş istihdamı, eğitim gibi konularda destek sağlayarak roman toplulukları arasında dayanışma ve yardımlaşma kültürünü güçlendirmektedirler. Bu durum, roman toplulukları arasındaki manevi bağı güçlendirmekte ve bir arada kalabilmelerini sağlamaktadır. Siyasi alanda daha etkin bir rol oynayabilmeleri için siyasi katılımı destekleyen roman dernekleri, romanların kendi haklarını savunmalarına ve toplum içinde daha görünür olmalarına olanak tanır. Bu sayede, romanlar karşılaştıkları ayrımcılık ve hak ihlalleri ile mücadele edebilirler.

2.3. Türkiye’de Romanların Temel Sorunları ve Roman Derneklerinin Bu Sorunlara Yaklaşımı ve Faaliyetleri

“Etnik bir grup olan Çingene/Romanların, geçmişten günümüze maruz kaldığı sorunlar çeşitlilik göstermektedir. Çingene/Romanların yaşadığı sorunların değil bu sorunların ana nedeninin diğer sosyal gruplardan farklılık gösterdiği söylenebilir. Çünkü yoksulluk başta olmak üzere ekonomik ve sosyal alanlardan dışlanma ile devam eden çok boyutlu ve birbirleri ile bağlantılı sorunların temelinde Çingene/Roman etnik kimliğinin olduğu görülmektedir.”⁴⁹

Roman topluluğu, geçmişten günümüze kadar çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu zorluklar arasında özellikle yoksulluk, ekonomik sıkıntılar ve toplumdan dışlanma gibi konular öne çıkmaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere, bu sorunların temelinde roman etnik kimliği bulunmaktadır. Yani, yaşadıkları sıkıntılar diğer sosyal gruplardan farklı bir temele dayanmaktadır. Bu durum, roman topluluğunun maruz kaldığı zorlukların çeşitliliğini ve bu zorlukların etnik kimlikleri ile sıkı bir bağ içinde olduğunu göstermektedir. Roman toplumunun karşı karşıya kaldığı sorunları üç ana maddede incelediğimizde bu sorunlar;

- İstihdam ve Maddi Gelir Sorunu
- Barınma ve Kentsel Dönüşüm sorunu
- Eğitim Sorunu

Türkiye'deki Roman topluluğu, yukarıda belirtildiği gibi bir dizi zorlukla karşı karşıya kalmaktadır ve bu zorluklar, genel refahlarını ve toplumsal eşitliklerini derinlemesine etkileyen faktörler olarak öne çıkmaktadır. Roman bireylerinin karşılaştığı barınma, eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal dışlanma gibi çeşitli sorunlar, sosyal ve ekonomik yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu zorlukların üstesinden gelmek için atılması gereken adımların en önemlisi toplumsal farkındalığın artırılmasıdır. Roman kültürünün anlaşılması ve değerinin kavranması, genel toplumun bu topluluğa yönelik önyargılarını azaltabilir. Eğitim imkanlarının iyileştirilmesi de önemli bir unsurdur. Roman gençlerinin eğitime daha fazla destek verilmesi, onların gelecek perspektiflerini

⁴⁹ Sinem Şimşek, “Türkiye’de Çingene/Romanların Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadelesinde Roman Derneklerinin Rolü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul, 2020, s. 82.

güçlendirebilir ve toplumsal entegrasyonlarını artırabilir. Ayrımcılığa karşı hukuki önlemlerin alınması da hayati bir konudur. Roman bireylerinin hukuki haklarının korunması ve ayrımcılıkla mücadelede etkili bir hukuki altyapının oluşturulması, adaletin tesisi adına önemlidir. Ayrıca, istihdam fırsatlarının artırılmasıyla ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirebilirler. Roman topluluğuna yönelik iş fırsatlarının çoğaltılması, gelir eşitsizliklerini azaltabilir ve ekonomik sürdürülebilirliklerini artırabilir. Son olarak, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerin Roman topluluğuna daha etkili bir şekilde ulaştırılması, genel refahlarını iyileştirecek ve toplumsal eşitliklerini güçlendirecektir. Bu kapsamlı adımların bir araya getirilmesiyle, Türkiye'deki Roman topluluğunun yaşadığı sorunların daha etkili bir şekilde çözülmesi ve adil bir toplumsal yapıya erişimlerinin artırılması mümkün olacaktır. Tezimizin bu bölümünde bu sorunlara ve bu sorunların çözümleri ile ilgili detaylara değineceğiz.

2.3.1. “Kayıt dışı” İstihdam ve Maddi Gelir Sorunu

Sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada karşımıza çıkan kayıt dışı istihdam sorunu ortak bir ekonomik problemdir. Az gelişmiş ya da gelişmemiş fark etmeksizin karşımıza çıkan kayıt dışı istihdam sorunu günümüze oldukça önemli bir problem haline gelmektedir. Devlet’in uygulamış olduğu politikaların yetersiz kalması, kayıt dışı istihdam sorunun büyümekte adil gelir dağılımının önüne geçmektedir. Genel perspektiften bakıldığında bahsettiğimiz problemin temelinde göçmenler ve farklı etnik kimliğe sahip bireyler gibi dezavantajlı grupların yer aldığı görülmektedir. Roman toplulukları, etnik köken, eğitim ve tecrübe gibi sebeplerden dolayı toplumda kayıt dışı çalışmak zorunda bırakılmıştır. “Etnik temelde ayrıştırılmış veriler toplanmadığı için Türkiye ’de Romanların istihdam durumunu gösteren bilgiler bulunmamaktadır.”⁵⁰ Toplumun içerisinde barışçıl bir şekilde yaşayabilen romanları hemen hemen şehrin her kesiminde görebilmekteyiz. Genel olarak eğitim konusundaki eksiklikleri, iş piyasasının kriterlerini karşılayamaması, sahip oldukları etnik kültür sebebiyle sosyal dışlanmalara maruz kalmaları gibi sebepler, onların iş piyasasının dışına itilmesine sebep olmuştur. “Avrupa Roman Hakları Merkezi (ERRC) ve diğer kuruluşlar Roman bireylerin iş başvurularının işverenler tarafından kişinin Roman olduğunu ya da Romanların yaşadığı

⁵⁰ Romanlar Federasyonu, **Roman İstihdamında Bölgesel Sorunlar Eylem Planı**, Roman İstihdam ve Mesleki Danışmanlık Ağı Projesi, Kocaeli, 2017, s. 23.

mahallelerde oturduğunu öğrendikleri zaman geri çevrildiğinin örneklerini belgelemişlerdir.”⁵¹ Romanların büyük bir kısmının, kayıt dışı işgücü piyasasında faaliyet gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu faaliyetler genellikle toplumun büyük bir kısmı tarafından tercih edilmeyen kâğıt toplama, hurdacılık, çiçekçilik gibi düşük vasıflı işleri içermekte, ayrıca temizlik gibi alanlarda düşük ücretli işlerde çalışmaktadırlar. Ayrıca, bazı Roman bireyler geçimlerini romanların geleneksel olarak görülen meslekleri aracılığıyla sağlamaktadırlar, örneğin işportacılık veya müzisyenlik gibi.

“Romanlar genel itibariyle izole olmuş mahallelerde bir arada yaşamayı tercih etmektedir. Buna neden olan etkenlerin başında toplumun geri kalan kesimleri tarafından dışlanma ve ayrımcı politikalar gelmektedir. Aile birimleri içinde ise bir arada yaşama ön plana çıkmaktadır. Bir arada yaşayan aile fertleri iş hayatında da beraberliklerini sürdürmektedir. Romanlar geleneksel meslekleri olarak kabul görmüş işleri icra ederken aile büyüğü ve çocuklarla birlikte hareket etmektedir. Bu duruma Romanların başkalarının emri altında çalışmak istememe tutumu da etken olmaktadır. Bu nedenle Roman toplumu iş hayatında da içine kapanık bir süreç izlemekte ve formel sektörlerde çalışma oranları düşük kalmaktadır.”⁵²

Roman toplumunun izole bir yaşam tarzını benimsemesinin ardındaki nedenlerin başında İlk olarak, toplumun diğer kesimleri tarafından dışlanma ve ayrımcı politikaların Romanları izole mahallelerde bir arada yaşamaya yönlendirmesidir. Bu durum, Romanların kendi aralarında dayanışma ve birlik duygusunu güçlendirmiştir. Aile birimleri içinde bir arada yaşama eğiliminin öne çıkmasının altında, aile bağlarının güçlü olması ve bu bağların topluluk içinde önemli bir yer tutması gelmektedir. Roman aile fertleri, geleneksel mesleklerini icra ederken birlikte çalışmayı tercih etmekte ve bu da onların dayanışma içinde bir arada olmalarını desteklemektedir. Ayrıca, Roman toplumunun başkalarının emri altında çalışma isteksizliği, onların kendi iç dinamikleri ve özerkliklerine duydukları güçlü bağlılığı yansıtmaktadır. Bu durum, iş hayatında içine kapanık bir süreç izlemelerine ve formel sektörlerde düşük istihdam oranlarına yol açmaktadır. Sonuç olarak, Romanlar sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal bağlamda da izole bir konumda bulunmaktadır. Bu izolasyon, aidiyet duygularını güçlendirebilirken, aynı zamanda ekonomik fırsatlara erişimi kısıtlayarak toplumun gelişimini etkilemektedir. Bu durum, Roman topluluğunun geniş bir yelpazede

⁵¹ Romanlar Federasyonu, s. 23.

⁵² Romanlar Federasyonu, s. 17.

iş sektörlerinde çalıştığını, ancak birçoğunun düşük gelirli ve geçici işlerde istihdam edildiğini göstermektedir. Bu iş alanlarındaki tercihlerin bir kısmı ekonomik zorunluluklardan kaynaklanabilirken, diğerleri geleneksel mesleklerin devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, Romanların istihdam alanlarındaki çeşitliliği ve ekonomik sürdürülebilirlik çabalarını yansıtmaktadır. Geçici işlerde ve kayıt dışı işlerde çalıştıkları için sosyal sağlık hizmetlerinden faydalanabilmeleri için gerekli olan koşulu sağlayamamaktadır. Bu durumda devletin sağladığı sağlık hizmetlerinden yararlanamama problemini doğurmaktadır. Kayıt dışı çalışma ve maddi sorunlar sadece belirli bir cinsiyete ya da yaşa ait bir problem değildir. İstihdam sorunu roman kadınları ve genç romanları da kapsamaktadır. Kadınlar genelde çiçekçilik, falcılık, temizlikçilik, kâğıt toplama gibi garantisi olmayan, düşük kazanç vaat eden geçici işlerle geçim sıkıntılarını aşmaya çalışmaktadır.

“Romanların genel itibariyle eğitim düzeyleri düşüktür ve büyük bir çoğunluğu eğitim hayatına devam etmemektedir. Roman çocukların aile ekonomisine katkıda bulunmak için düşük yaşlarda çalışmaya başlaması ve eğitim hayatında karşılaştıkları ayrımcı davranışlar bu durumun oluşmasındaki en önemli iki etkidir. Eğitim hayatını yarıda bırakarak ya da hiç eğitim almayarak hayatlarını idame ettiren Romanların bu noktada formel sektörlerde iş bulması zorlaşmaktadır.”⁵³

Bu durumun temelinde, Roman çocukların genç yaşlarda düşük nitelikli işlerde çalışmaya başlaması ve eğitim süreçlerinde karşılaştıkları ayrımcı uygulamalar yer almaktadır. Roman çocuklarının, aile ekonomisine katkıda bulunmak adına erken yaşlarda iş hayatına atılmaları, genel eğitim düzeyini düşürerek eğitimlerine odaklanmalarını güçleştirmektedir. Eğitim sürecinde maruz kaldıkları ayrımcı davranışlar, öğrenci motivasyonunu olumsuz etkileyebilir ve eğitimden uzaklaşmalarına neden olabilir. Eğitim hayatını yarıda bırakarak ya da hiç eğitim almaksızın yaşamlarını sürdüren Roman bireyler, bu aşamada formel sektörlerde iş bulmada zorluklarla karşılaşmaktadır. Düşük eğitim düzeyi, iş bulma süreçlerinde rekabet avantajını düşürebilir ve genellikle daha düşük nitelikli işlere yönlendirebilir. Bu durum, Romanların ekonomik açıdan sınırlı imkanlara sahip olmalarına neden olabilir. Bu zorlukların aşılması için toplumsal destek ve eğitim politikalarındaki iyileştirmeler önem

⁵³ Romanlar Federasyonu, s. 18.

arz etmektedir. Tecrübe, eğitime erişememe gibi sorunlara ek olarak geçmişte ya da yakın zamanda sahip olduğu sabıka kayıtları iş bulabilmenin önünde olan diğer engellerden bir tanesidir. Herhangi bir iş görüşmesinde ya da iş başvurusunda adli sicil kaydı kriteri gerek iş yerleri gerek devlet kurumları için önem teşkil etmektedir. Bir diğer problem ise özellikle roman mahallelerinin en büyük problemi olan madde kullanımınıdır. Gün geçtikçe yaş oranının düştüğü madde bağımlılığı problemi iş yerine ve sosyal çevreye uyum sağlayamama problemini beraberinde getirmektedir. Madde bağımlılığı kişinin davranışlarını, karar verme yetisini ve sosyal davranışlarını etkilemektedir. Sosyal dışlanmanın da beraberinde getirdiği, kent merkezlerinden uzakta ve kendi mahallelerinden toplumdan izole bir şekilde yaşayan romanların bulundukları bölgelerde işsizlik sorunu hakimdir. Dolayısıyla sosyal bir ağ oluşturulamamakta, iş fırsatlarına erişilememektedir. İş fırsatlarına erişen kişilerin yaşadığı olumsuz tecrübelerde, kişilerin istihdam konusundaki mücadelesinin önüne geçmektedir. İstihdam ile alakalı problem yaşayan kişilerin kendine ait iş kurabilmesi yaşadıkları maddi problemlerden dolayı ihtimal dahilinde bile değildir. Toplumdan izole bir şekilde yaşayan romanlar eğitime erişim problemlerinden ötürü, okuma yazma oranları olması gereken seviyede değildir. Roman topluluklarının işsizlik problemi ile ilgili 15-16 Eylül 2011 tarihinde İzmir'de yapılan "Roman vatandaşlarımızın iş gücü piyasasına entegrasyonları" başlıklı seminerde İzmir Roman Derneği Başkanı Abdullah Cistir: "Dezavantajlı gruplara yapılan çalışmaları Romanlara da yansıtınız. Özgüven eksikliği önemli bir sorun. İlk defa bu çalıştay içerisinde dezavantajlı terimi bu kadar çok kullanılıyor. Mahallelerimiz patlamak üzere. Burada çöp toplamadan bahsedildi. Kanuna göre çöp toplamanın cezası var. Kadınlar mahalleye kapandı. Müzisyenler iş bulamıyor." söylemiyle durumun ciddiyetini daha net bir şekilde açıklamıştır. Bu tür problemlerin çözülebilmesi için romanları içeren dezavantajlı grupların istihdam sorunlarını çözmek ve iş hayatına entegrasyonlarını sağlamak için şu adımlar atılmalıdır:

Kamu istihdam hizmeti sağlayan kurumlar, Romanları da içerecek şekilde özel stratejiler geliştirmelidir. Dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına odaklanan yaklaşımlar benimsemelidir. Roman topluluğundaki düşük okuma-yazma oranlarını dikkate alarak, mesleki ve teknik eğitim programları tasarlanmalıdır. Ayrıca, ikinci şans eğitimi ve okuma-yazma programları ile desteklenmelidir. İstihdam edilebilirliği artırmak için

çıraklık programları ve yerel işverenlerle iş birliği gibi tedbirler alınmalıdır. Bu, iş hayatına katılımı destekleyerek dezavantajlı grupların istihdam edilmesine olanak tanır. İstihdama adım adım ilerleyen ve kişiye özel yöntemler geliştirilen bir yaklaşım tercih edilmelidir. Temel okuma-yazma ve işgücü piyasası becerilerinin oluşturulmasından başlayarak hedeflenen mesleki eğitim ve çıraklık düzenlemeleri gibi adımlarla devam edilmelidir. İş arayan kişinin başarılı bir şekilde istihdam sürecine entegre olabilmesi için destek, tavsiye, danışmanlık ve kontrol unsurlarına ihtiyaç vardır. Bu nedenle, eğitim ve iş arabuluculuğu faaliyetleri, sosyal hizmet ve vaka yönetimi hizmetleri ile desteklenmelidir. Bu adımların bir araya gelmesi, dezavantajlı gruplardan olan Romanların istihdam şanslarını artırabilir ve toplumsal uyumlarını güçlendirebilir. Bu çabaların etkili bir şekilde uygulanması, Roman topluluğunun ekonomik ve sosyal açıdan daha güçlü bir konuma gelmesine katkıda bulunabilir.

2.3.2. “Barınma ve Kentsel Dönüşüm” Sorunu

Yapısal olarak denge içeren ve sağlıklı bir çevrede büyümek ya da yetişmek her insanın hakkıdır. Bu çevrenin nasıl olması gerektiği ile ilgili şartların saptanması, bu çevrenin sağlanması için gereklidir. Bu sayede doğru stratejik politikalar şekillenebilir ve uygulanabilir hale getirilebilir. Avrupa Kentli Hakları bildirgesinde yer alan ve Avrupa yerleşiminde yaşayan kent sakinlerinin sahip olduğu haklar bulunmaktadır. Bu haklar aynı zamanda sağlıklı ve dengeli bir barınma stratejisinin nasıl olması gerektiğini tanımlar, bu haklar on dokuz adettir.

1. Güvenli Bir Yaşam Çevresi: Suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış, güvenli ve emin bir kent ortamının oluşturulması.
2. Temiz ve Sağlıklı Çevre: Hava, gürültü, su ve toprak kirliliğinden uzak, doğanın ve doğal kaynakların korunduğu bir çevrenin sürdürülmesi.
3. İstihdam Olanakları: Ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması için yeterli istihdam olanaklarının yaratılması.
4. Mahremiyete Saygı: Mahremiyet ve dokunulmazlık garantisi altında, sağlıklı, uygun fiyatlı ve yeterli konut stokunun temin edilmesi.

5. Etkili Ulaşım Düzeni: Toplu taşıma, özel araçlar, yaya ve bisiklet kullanıcıları arasında uyumlu bir dolaşım düzeninin sağlanması, birbirini kısıtlamayan hareket kabiliyeti.

6. Sağlıklı Yaşam Koşulları: Beden ve ruh sağlığını koruyan çevre ve koşulların sağlanması.

7. Spor ve Boş Zaman Aktiviteleri: Yaş, yetenek ve gelir durumundan bağımsız olarak her bireyin spor yapabileceği ve boş vakitlerini değerlendirebileceği imkanların oluşturulması.

8. Kültür ve Etnik Çeşitliliğin Uyumu: Farklı kültür ve etnik yapıların barış içinde bir arada yaşayabilmesinin sağlanması.

9. Kaliteli Fiziksel Çevre: Tarihi mirasın duyarlı bir şekilde restore edilmesi ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve estetik fiziksel mekanların oluşturulması.

10. İşlevselliğin Uyumu: Yaşama, çalışma, seyahat ve sosyal aktivitelerin birbiriyle uyumlu olmasının sağlanması.

11. Katılımcı Yönetim: Çoğulcu demokrasilerde, kurum ve kuruluşlar arasında dayanışmanın ön planda olduğu kent yönetimlerinde, gereksiz bürokrasinin azaltılması, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması.

12. Ekonomik Kalkınma Sorumluluğu: Tüm yerel yönetimlerin kararlı ve aydın bir yapı içinde, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlama sorumluluğu.

13. Sürdürülebilir Kalkınma: Ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması.

14. Erişilebilir Mal ve Hizmetler: Yerel yönetim, özel sektör veya ikisinin ortaklığıyla erişilebilir, kapsamlı ve kaliteli mal ve hizmet sunumunun sağlanması.

15. Doğal Kaynak Yönetimi: Yerel doğal kaynak ve değerlerin, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir şekilde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek korunması ve yönetilmesi.

16. Bireysel Gelişim İmkanları: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine yönelik kentsel koşulların oluşturulması.

17. Belediyeler Arası İş Birliği: Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma özgürlüğü ve özendirilmesi.

18. Finansal Kaynak Yeterliliği: Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlere yetki verilmesi.

19. Eşitlik İlkesi: Tüm bu hakların cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeksizin, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmaksızın, eşit olarak sunulması yükümlülüğüne sahip olan yerel yönetimler.

Yukarıda mevcut olan kriterleri incelediğimizde, bu kriterler yaşanabilir bir kentin temel özelliklerini tanımlar. Güvenli ve temiz bir çevre, suç ve şiddetin azaltılmasıyla birlikte kent sakinlerinin güvenli bir yaşam sürmelerini sağlar. Ayrıca, temiz hava, su ve toprak, insan sağlığını olumlu yönde etkiler ve çevre kirliliğinin engellenmesine yardımcı olur. İstihdam ve ekonomik kalkınma, kent sakinlerine yeterli istihdam sağlayarak ekonomik refahın artmasına ve kent ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunur. Bireylerin kişisel ekonomik özgürlüğü, finansal bağımsızlık kazanmalarını destekleyerek toplumun genel refahını artırır.

Konut ve mahremiyet, sağlıklı, uygun fiyatlı konutlara erişim ve mahremiyetin korunmasıyla ilgilidir. Sağlıklı konutlar, kent sakinlerinin yaşam kalitesini yükseltir ve mahremiyetin korunması, bireylerin güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşamalarına katkı sağlar. Sosyal dışlanma ile merkezi yerlerden uzağa itilen romanlar sanılanın aksine belirli coğrafi alanlarda uzun yıllar boyunca varlıklarını sürdürerek, geçen yüzyılları içine alan bir zaman diliminde hayatlarını şekillendirmekte ve bulundukları bölgeleri adeta birer yaşanmışlık hafıza mekanına dönüştürmektedirler. Özellikle sosyal dışlanmanın sonuçlarından biri olan barınma problemi roman toplulukların hayatlarını büyük derecede sınırlamaktadır. Toplumdan izole bir yaşam çizen roman toplulukları, bir takım istihdam sorunlarıyla birlikte yaşamaktadır. Eğitim, sosyal haklar ve iş bulabilme ile ilgili istihdam sorunu yaşayan roman toplulukları şehrin genelinin tercih etmediği verimsiz ve hizmetlerin ulaşımı konusunda birtakım zorluklar içeren yerlerde yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Yaşam kalitesinden bahsetmenin mümkün olmadığı yerlerde özellikle yerel yönetimlerin üstlendiği hizmetlerin erişiminde de aksaklıklar yaşanmaktadır. “Toplumun diğer kesimlerine sunulan hizmetlerin kendilerine götürülmediği konusunda

memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir.”⁵⁴ “Belediye temizlik hizmetlerinin sadece ana arterlerde gerçekleştirildiği, ara sokak şeklinde tabir edilen kısımların görmezden gelindiğine ilişkin olmuştur.”⁵⁵

*“İhtiyaçlar hiyerarşisinde ilk sıralarda yer alan barınma olgusu, kentsel hizmetler ile ilişkilendirildiğinde kentli hakları kapsamında ele alınmaktadır. Bu yönüyle kişilerin barınma ihtiyacını karşılayan konut, barınak olmanın yanı sıra aile hayatının merkezi özelliğiyle de hayatı doğrudan doğruya etkilemektedir. Ayrıca konut, toplumların gelişmişlik düzeylerini ve bilgi birikimlerini yansıtmaktadır.”*⁵⁶

Sağlık ve denge içeren bir yaşamın ilk şartı sağlıklı bir konut içerisinde yaşamakla başlamaktadır. Sağlıklı bir konutu tanımlamak gerekirse dört mevsime karşı dayanıklılık gösterebilen malzeme içeren, bir evin oluşması için gerekli olan elektrik ve su bağlantısı, odası, salonu, mutfak, tuvaleti ve buna bağlı olarak bir kanalizasyon sistemine dahi olması ve her odanın eşit bir şekilde hava alabilmesi için gerekli koşulların sağlanması gibi zorunluluklar içermektedir. Bu zorunluluklardan birinin bile eksik olması sağlıklı yaşayabilmeyi zor hale getirebilmektedir. Siyasal Kitap evi tarafından 2014 yılında basılan “İzmir Büyükşehir Bütününde Romanlar” kitabında özellikle roman mahallelerinde bulunan evlerin büyük bir çoğunluğunun yukarıda belirttiğimiz sağlıklı konut özelliklerini karşılayamadığına değinmiştir. “Roman yerleşiklerin yaşadığı konutlar, sağlıklı ve kaliteli olarak nitelendirilebilecek uygun standartlara sahip değildir. Hane halkı sayısı ve evlerin kullanım alanını darlığı, hayatı kolaylaştıracak eşyaların eksikliği, çeşitli alt yapı bozuklukları, sağlıklı bir konutta yaşamayı mümkün kılmamaktadır.”⁵⁷

Roman yerleşkelerindeki konutlar, sağlık ve kalite standartlarına uygun olmadığı için, konutlarda yaşayan insanlar için bir dizi sorun teşkil etmektedir. Evlerin genellikle dar kullanım alanına sahip olması, ailelerin yaşam alanlarını etkileyerek konforu düşürmektedir. Ayrıca, hane halkının fazlalığı, mevcut konutların yetersizliğine ve yaşam koşullarının sıkışık ve rahatsız edici olmasına neden olmaktadır. Temel yaşam kolaylıklarının eksikliği, konutlardaki yaşam kalitesini daha da düşürmektedir. Gerekli

⁵⁴ Toprak ve Diğerleri, s. 176.

⁵⁵ Toprak ve Diğerleri, s. 177.

⁵⁶ Zerrin Toprak, “**Kent Yönetim ve Politikası**”, Siyasal Kitapevi, İzmir, 2008, s. 201.

⁵⁷ Toprak ve Diğerleri, ss. 185-186.

eşyaların bulunmaması, günlük yaşam aktivitelerini yerine getirmeyi zorlaştırmakta ve insanların yaşam standartlarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, çeşitli alt yapı bozuklukları, konutlardaki genel yaşam koşullarını olumsuz etkileyerek sağlıklı bir konutta yaşamayı imkânsız kılmaktadır. Su, elektrik veya diğer temel altyapı hizmetlerindeki sorunlar hem günlük yaşantıyı hem de uzun vadede sağlığı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Sonuç olarak, Roman yerleşkelerindeki konutların sağlıklı ve kaliteli yaşam standartlarına uygun olmaması, bu yerleşkelerde yaşayan insanlar için bir dizi zorluğu beraberinde getirmektedir. Roman topluluğu, konutlara erişim konusunda karşılaştıkları eşitsiz muamele nedeniyle zorluklar yaşamaktadır. Bu eşitsizlik, öncelikle şehirlerde konut piyasasına sınırlı katılımlarıyla başlamakta, bu da onları genellikle dışlanmış bir konumda bırakmaktadır. Roman bireyler, mahalle dışında konut kiralamak veya satın almak istediklerinde ise, ayrımcılıkla karşılaşma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Daha da derinleşen bu sorunlar zincirinde, Roman olmayan vatandaşlar arasında yaygın olan ön yargılar ve basmakalıp düşünceler kendini göstermektedir. Gelir düzeyinin düzensiz olması, kira ödemelerinde zorluk yaşamalarına ve konutlarına gerekli özeni göstermelerine rağmen, bu topluluk Roman olmayanlar tarafından potansiyel kiracı olarak genellikle tercih edilmemektedir. Çoğu Roman birey, gelir seviyelerini artırıp düzenli bir iş bulduklarında, daha iyi bir yaşam standardına ve daha güvenli mahallelere taşınma isteğini taşımaktadır. Ancak, kimliklerinden kaynaklanan önyargılar nedeniyle konut satın almak konusunda büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bu durum, Roman topluluğunun konut ve yaşam standartlarındaki eşitsizlikle mücadele etmeye devam ettiği bir gerçeği yansıtmaktadır. Başlığımızın bir diğer konusu ise son yıllarda gündeme gelen, roman mahallelerinde yapılması planlanan, ancak planlandığı gibi gitmeyip suistimal edilen kentsel dönüşüme değineceğiz. Kentsel dönüşüm tanım olarak olumlu bir tanımla aklı getirirse de bu durumdan en kötü şekilde etkilenen roman mahalleleri olmuştur. Kendi mahallelerinden tabiri caizse karga-tulumba gönderilmeye çalışılan romanlar yanlış gerçekleşen dönüşümler sonucunda romanlar bölgesiz bırakılmakta, bölgenin mevcut olan ve kalıcı hale gelmiş demografik yapısına zarar vermektedir. Bu sorunla ilgili İzmir Romanlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından yayınlanan “İzmir Romanlar Derneği Sorun Başlıkları” raporunda;

“Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve Belediyeler Roman mahallelerine yaklaşım stratejisi geliştirirken konuya sadece mimari ve mühendislik açısından bakmış; ancak Romanların kültürel öğeleri dikkate alınmamıştır. Bunun yanında sosyal dönüşüm planlaması yapılmamıştır. Romanlar için yerindelik ve kültürel dokunun korunması ve sosyal dönüşüm doğru bir şekilde sağlanmalıdır. Kültürel asimilasyon önlenmeli ve Romanların yapısına uygun konutlar inşa edilmelidir. Geleceğe miras bırakmak istediğimiz kültürümüz kesinlikle korunmalı ve kentsel dönüşümde bu noktaya hassasiyet gösterilmelidir. Örneğin; Sulukule, İstanbul Gaziosmanpaşa Sarıgöl Mahallesi ve birçok Roman mahallesi kentsel dönüşüme uğramış ve mahalleler rant alanı haline getirilmiştir. Toplum yararına çalışma programı kapsamında geçici istihdam sağlanan Romanların geçici sigortalı olması TOKİ'lere ev müracaatı konusundaki haklarına engel teşkil etmektedir.”⁵⁸

İzmir Roman Hakları Derneği Başkanı Abdullah Cistir tarafından yazılan raporun barınma ile alakalı dördüncü kısmında, roman mahallelerinin kentsel dönüşüm süreçlerinde karşılaştığı zorlukları ve bu süreçlerin kültürel bağlamda, altmışaltı olası yan etkilerini öne çıkarıyor. Roman kültürel kimliklerine uygun konutların inşa edilmesi ve kentsel dönüşüm süreçlerinde sosyal denge sağlanması için daha fazla çaba harcanması gerektiğini vurguluyor. Ayrıca, Romanlara geçici istihdam sağlanmasına rağmen geçici sigortalı olmalarının, TOKİ'ye ev başvurularında haklarını kullanmalarını engellediği konusunda dikkat çekiyor. Toplum yararına çalışma programlarına katılan bireylerin haklarının korunması ve kentsel dönüşüm süreçlerinin adil ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi gerektiğine vurgu yapıyor.

“İnsan hakları ve barınma hakkıyla ilgili diğer sorunların çözümünde, temel haklarla ilgili evrensel değerler referans alınmalıdır. İnsan haklarına saygılı bir yaklaşımla hareket edilmesi, her bireyin doğuştan sahip olduğu temel haklara saygı gösterilmesi gerektiğini vurgular. Uluslararası alanda Türkiye'nin taraf olduğu barınma hakkıyla ilgili sözleşmeler, çözüm süreçlerinde önemli bir rol oynamalıdır. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa Konseyi Sosyal Haklar Komitesi ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Kültürel Haklar Komitesi kararlarındaki Romanların ihtiyaçlarına ve farklı yaşam tarzlarına yapılan atıflar hem idari düzenlemelerde hem de uygulamada dikkate alınmalıdır. Romanların karşılaştığı zorlukların anlaşılması ve haklarına uygun çözümler üretilmesi için uluslararası sözleşmeler ve kararlar önemli bir rehber olmalıdır. Bu belgeler, barınma hakkının korunması ve Roman topluluğunun yaşam koşullarının

⁵⁸ İzmir Romanlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, “İzmir Romanlar Derneği Sorun Başlıkları Raporu”, https://docplayer.biz.tr/5826263-Izmir-romanlar-derneği-sorun-basliklari-raporu.html#google_vignette, (04.03.2024), s. 4.

iyileştirilmesi için yerine getirilmesi gereken sorumlulukları belirleyen önemli bir çerçeve sunmaktadır.”⁵⁹

Roman topluluğunun karşılaştığı zorlukların anlaşılması ve haklarına uygun çözümler üretilmesi için uluslararası belgeler önemli bir kılavuzdur. Bu kılavuzun, barınma hakkının korunması ve roman topluluğunun yaşam koşullarının iyileştirilmesi için üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Türkiye coğrafyası toplu halde yaşayan ve toplu halde çalışmayı kendi kültürlerinde benimsemiş olan romanların önündeki büyük engellerden biri barınma sorunudur. Uluslararası kurum ve kuruluşlar ile birlikte derneklerin, yerel yönetimlerin koordine halde çalışması bu problemin en aza indirilmesi konusunda bir çözüm yolu olabilir.

2.3.3. Eğitim Sorunu

Özellikle roman etnik kültürüne sahip çocukların ve ailelerinin karşılaştığı en büyük sorunun başında eğitim sorunu vardır. Mahallenin sosyal yapısı, mahalle içerisindeki gece ve gündüz dengesinin standart normların dışında olması sebebiyle eğitim ve eğitilebilme durumunda aksaklıklar yaşanmaktadır. Yapılan görüşmelerde eğitimle alakalı yaşanan sıkıntılar ve bu sıkıntılara karşı bazı alternatif çözümler önerileri ve önlemleri şu sözlerle açıklanmıştır:

Daha önceki dönemde bölgede bulunan ilk okulda eğitim alan yeğenlerim okul idaresi tarafından çok desteklendi ve onların konservatuvara kadar olan eğitimiyle ilgilenildi diyebilirim. Eğitim bu anlamda çok önemli bir konu bizlerin ne yazık ki eğitim alma şansı olmadı bu çocukların eğitim alması gerekiyor. Eğitim almazlarsa piyasada eğitim almamış büyükleri gibi çalmaya devam edecekler biz bunu hiç kimse için istemiyoruz ki müzik yapanlar şanslı kesim. Müzik yapamayanlar imkânı olmayanlar sokaklarda kayboluyorlar. (Merkez / Dernek Çalışanı, Keman Öğretmeni, Görüşme No: 7, S: 100).

Eğitim imkanlarından faydalanamayan katılımcı, eğitimin ne kadar önemli olduğunu vurgularken yakinen yaşadığı örnekte roman etnik kültürüne ait çocuklar eğitim kurumları tarafından desteklendiğinde neleri başarabileceğinden ve yetenekli olduğundan bahsetmekte. Ayrıca semt içerisinde ne kadar iyi müzik eğitimi almış olurlarla olsunlar

⁵⁹ Fatoş Kaytan, “Romanların Yaşadığı Hak İhlalleri: Barınma Sorunları”, **Minority Rights Group**, 23.08.2023, <https://minorityrights.org/app/uploads/2023/12/fatos-kaytan-monitoring-documentation-report-tur.pdf>, (04.03.2024), s. 1.

eğitim konusunda bilinçlendirilmesini, eğitimin olmadığı bir ortamda roman etnik kültürüne ait çocukların her zaman risk altında olduklarına dikkat çekmektedir.

Semt içerisindeki zaman döngüsünün normal hayat döngüsünden farklı olduğuna dikkat çeken katılımcı, gecelerin gündüz, gündüzlerin gece olarak yaşandığını ve buna bağlı olarak roman etnik kültürüne sahip çocukların standart olan okul saatlerinde okulda olamadıkları için eğitim imkanlarından faydalanamadığını söylemektedir. Ayrıca son yıllarda eğitimin önemi konusunda çocukların bilinçlendirilmesi için elinden geleni yapan katılımcı roman etnik kökenine sahip çocuklarının eğitim ile ilgili gelecekleri konusunda endişe ettiğinden bahsetmektedir.

Tabi ki biz müzik eğitiminin yanı sıra okulda görmüş oldukları eğitimin önemini her seferinde vurguluyoruz. Sen sadece müziği öğren okulu bırak gibi bir şeyin söz konusu olamayacağını söylüyoruz. Çocukların eğitim konusunda okul konusunda eksiklerinin sebebi şu; geç saate kadar dışarda olmaları ve sabah kalkamamaları en büyük problem (Merkez / Dernek Çalışanı, Görüşme No: 6, S: 97).

Geçen bir kızın konuşmasına kulak misafiri oldum. Lise bire başlayacak, acaba ailem beni üniversiteye gönderecek mi diye endişeye kapılıyor. Ailem beni üniversiteye gönderebilecek mi? Diyor. (Merkez / Dernek Çalışanı, Görüşme No: 6, S: 97).

Burada mesela özellikle kız çocukları on beş yaşına geldiğinde kendini ergen olarak hissediyor. Bu şekilde kendini dışarı öyle gösteriyor, öyle yansıtıyor. Bizler ise on beş yaşını hala çocuk olduğunu onlara göstermeye çalışıyoruz. Sen on sekiz yaşına kadar çocuksun şeklinde aşılama çalışıyoruz. Bir büyüğe özenmeleri doğru değil, saç makyajı bir büyükmüş gibi davranıyorlar. Bunun da sebebi şu on altı yaşındaki kızları evlendiriyorlar. On yedi yaşındaki kız çocuğunun çocuğu olduğuna şahit oluyoruz. Biz ise bunların hala çocuk olduklarına ikna etmeye gayret gösteriyoruz. Eğitim aslında çocuklardan ziyade anne ve babaya verilmelidir (Merkez / Dernek Çalışanı, Görüşme No: 6, S: 98).

Özellikle kız çocuklarının eğitim imkanlarından erkeklere göre daha az faydalanması, buradaki sosyal hayata göz attığımızda kız çocuklarının daha çocuk sayılabilecek yaşlarda yetişkin bir insan gibi davrandıkları, yaşadıkları ve yetişkin bir insan gibi görünmeye çalışmasının altında romanların sahip olduğu kültüre göre erken evlendirildikleri ve çocuk sayılabilecek yaşta bir aileye sahip olduklarının yattığını görebilmekteyiz. On beş yaşında evlendirilen bir kız çocuğunun bir yıl içerisinde hamile kalması, bir ailenin sorumluluğunu alması bir çocuk büyütme zorunda kalmaları onların eğitim fırsatlarından yararlanmasının önündeki en büyük sebep olarak görülmektedir.

Kahve köşelerinde gözlüyorum kız çocuklarının velileriyle görüşüyorum şimdi bizim roman toplumunda, özellikle kız çocuklarımız sahipsiz kaldığı zaman geç çiçek satmaya giderler yazlık yerlerde çiçek satmaya anne soğuyan biterse oryantal olur anne sütü pavyonda çalışıyorsa kız o yolu çizer ben bunu şahsım adına konuşuyorum tabii ki de, bunu önlemek amaçlı çağ buluyorum bizim kız çocuklarımızın kaderi çiçek satmak veyahut da bir oryantal olmak veya alkol masalarında meze olmak değil anneler ve babalarla görüştüm annesine sordum işiniz ne? Abi ben oryantallik yapıyorum diyor ben de ailesine soruyorum kızın oryantal mi olmak istiyor yoksa iyi bir keman hocası mı olmak istiyor? annesini oradan buldum kadın şaşırды doğal olarak. Tek eksikliğimiz, ben müzisyen olarak özellikle roman toplumunda yaşayan çocuklarımızın eğitim eksikliği çok iyi müzisyenler mi evet çok iyi müzisyenler ancak çok iyi müzisyen olması bir şey ifade etmiyor bir kimliğimiz yok yani roman toplumunu bir resmi kimliği yok belgesi yok eğitimimiz bizim zaten en düşük seviyede olduğumuz konu eğitim seviyemiz bunun için çalışma yapıyoruz çocuklarımız için ben 45 yaşındayım yaklaşık 35 yıldır müzisyenlik yapıyorum suretleri şehitlik yapıyorum ancak bir eğitim vermek istediğim zaman bir eğitim vereceğim zaman elimde sertifikam yok ben kendimden yola çıktım zaten bu derneği kurdum kendi hayatımı ortaya koydum dedim ki bizim çocuklarımız roman toplumunda yetişen çocuklar kör cahil kalsın çok iyiymiş diyen olsunlar ama eğitimsiz olsunlar çocuklar eğitilmiş olsun yeni yetişen nesiller eğitilmiş olsun bir gün çıktığı zaman buradan piyasaya gittiği zaman çalışmak için bizim bir derneğimiz vardı başkanımız vardı Muammer açık pozu iyi ki de koşturmuş ben bu öğreticilik belgesini almışım hedefim benim bu sadece roman toplu için (Dernek Yöneticisi, Görüşme No: 5, S: 94).

Özellikle kız çocuklarının eğitim fırsatlarından yararlanmamasından ve mahalle içerisindeki eğitim seviyesinin düşük olmasının roman toplumum için büyük bir dezavantaj olması durumundan bahseden katılımcı, özellikle belirli bir yaşa erişmiş roman etnik kültürüne sahip kız çocuklarının bilinçlendirilmediğini ve roman etnik kültürüne sahip kız çocuklarının eğitim fırsatlarından yararlanamamış aile bireylerinin yaptığı mesleklere yöneldiğini güvencesiz ve risk içeren kalitesiz meslekler yapmak zorunda olduğunu söylemektedir. Mahalle içerisinde müzik anlamında çok yetenekli çocukların olduğu ancak, romanların bir kimlik kazanması gerektiğini ve bu kimliğin inşa edilmesi için eğitimin çok ez bir detay olduğundan bahsetmektedir. Bahsedilen detayın gerçekleşmesi için herkesin üzerine düşen görevi yapması ve roman toplumunun eğitim konusunda bilinçlendirilmesini söylemektedir. Müzik icracılığının yanı sıra roman etnik kültürüne sahip çocukların iyi birer eğitimci ve iyi birer akademisyen olabilmeleri için gerekli desteği verdiğinden bahsetmiştir.

Özellikle roman etnik kültürüne sahip çocukların eğitim fırsatlarından yararlanamamasının altında ailevi sebepler başlıca ortaya çıkmaktadır. Bunlardan en

önemlisi, belirli bir yaşa erişen roman etnik kültürüne sahip çocukların ailelerinin maddi ekonomisine destek olmak zorunda bırakıldığı için kağıt toplayıcılık, çiçek satıcılığı, mendil satıcılığı, su satıcılığı, kalem satıcılığı gibi kayıtsız ve düşük seviyeli günlük ücretlerin kazanıldığı işlerde çalışması, aileleri tarafından yanlış yönlendirilmesi, aile bireylerinin okur yazarlık durumunun düşük olması hatta hiç olmaması, eğitim saatlerinin mahallenin kendine özgü farklı zaman kalıbından farklı bir şekilde ilerlediği için roman etnik kültürüne sahip çocukların bu saatlere uyum sağlayamaması gibi içsel sebeplerdir. Daha derin perspektifte incelediğimiz zaman roman mahalleleri dışında yaşayan çocukların dışarıda da sık bir şekilde karşı karşıya kaldıkları sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanmanın kollarından biri olan bu dışlanma özellikle roman etnik kültürüne sahip olmayan gerek çocukların gerek öğretmenlerin gerek kurum yöneticileri tarafından roman etnik kültürü ile alakalı sahip olduğu basmakalıp düşünceler ve bu basmakalıp düşüncelerin yanında gelişen olumsuz algılardır. Bu olumsuz algılar bir ön yargı oluşturmakta ve oluşan bu ön yargıları kırmak bir çocuk için neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Bahsedilen bu engeller roman etnik kültürüne sahip çocukların, roman olmayan diğer çocuklarla olan iletişimini zorlaştırmakta bu durum onları okuldan uzaklaştırmakta ve okulu onlar için korku dağı olarak göstermektedir. Ekonomik duruma bağlı olan sebepler diğer bir sorunu oluşturmaktadır. Eğitim giderleri özellikle geçim problemlerine sahip roman etnik kültürüne sahip çocukların ailelerini etkilemektedir. Okula başlarken gerekli olan materyallerin tümü ailelerin büyük bir kısmı tarafından karşılanamamaktadır. Kendi mahallelerindeki okullarda eğitim alsalar dahi bu durum ne yazık ki değişmemektedir. Çünkü her sene yinelenen ve zamlanarak devam eden eğitim giderleri eğitime erişimdeki maddi engeller olarak karşılına çıkmaktadır. Özellikle düşük gelirli ailelere destek olmak için çalışmak zorunda bırakılan roman etnik kültürüne sahip çocuklar eğitime devam edebilseler dahi devamsızlık yüzünden sınıfta kalmaktadırlar. Okul saatlerinde çalışmasalar dahi okuldan sonra çalışmak zorunda oldukları için ders çalışamamakta ve yapılan sınavlarda düşük notlar alarak sınıfta kalmaktadırlar. Diğer bir sebep ise yukarıda katılımcılarında bahsetmiş olduğu erken evlilik sorunsalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken evlilik özellikle roman etnik kültürüne sahip kız çocuklarının daha fazla karşılaştığı bir problemdir. Erken evlilik sebebiyle ortaya çıkan sorumluluklar dışında evin ekonomisine destek olmak amacıyla

ya da erken evliliklerde ortaya çıkan erken hamilelikler roman etnik kültürüne ait çocukların eğitimine devam edebilmesi için bir sorun haline gelmektedir. Roman etnik kültürüne ait çocukları eğitimle aralarındaki köprüyü yıkan sebepleri özetleyecek olursak özellikle roman etnik kültürüne sahip çocukların eğitim fırsatlarından yararlanamamasının temel sebepleri arasında ailevi faktörler öne çıkmaktadır. Bu faktörlerin başında, belirli bir yaşa geldiklerinde çocukların aile ekonomisine katkıda bulunmaları gerekliliği gelmektedir. Ayrıca, ailelerin çocukları eğitime yönlendirmemesi veya aile bireylerinin düşük okuryazarlık seviyeleri de etkili olabilmektedir. Eğitim saatlerinin mahalledeki yaşam ritminden farklı olması, çocukların eğitim saatlerine uyum sağlamasını zorlaştırmaktadır. Roman etnik kültürüne sahip çocuklar, sosyal dışlanma ile de sıklıkla karşılaşabilirler. Bu dışlanma, çocukların kendilerini ve kültürlerini anlamayan diğer bireylerle iletişim kurmasını engelleyebilir. Ayrıca, ekonomik zorluklar da eğitime erişimi engelleyebilir. Roman çocukların aileleri genellikle eğitim giderlerini karşılamakta zorluklar yaşamaktadır. Bu durum, eğitim materyallerine erişimini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, düşük gelirli ailelerdeki çocuklar, eğitimlerine devam edebilmek için çalışmak zorunda kalabilirler, bu durum da eğitime devamlılığı etkilemektedir. Erken evlilikler de roman etnik kültürüne sahip kız çocuklarının eğitimini olumsuz etkileyebilir. Erken evliliklerin getirdiği sorumluluklar ve hamilelikler, bu çocukların okula devam etmelerini zorlaştırabilir. Tüm bu faktörler, roman etnik kültürüne sahip çocukların eğitime erişimini kısıtlayarak, onları okuldan uzaklaştırabilir ve eğitim hayatlarını olumsuz etkileyebilir.

2.4. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin Yerel Yönetimler ve Sosyal Yardım Kuruluşları ile Olan İlişkisi ve Ortak Faaliyetleri

Yerel yönetimler halka hizmet etmek bilincinden yola çıkarak toplumun her kesimi için destekleyici unsurdur. Özellikle büyük şehirlerde Sosyal Belediyecilik kavramı yerel yönetimlerin toplumun her kesimini kucaklayabilir olduğunun göstergesidir. Dezavantajlı ya da riskli grup olarak adlandırılan, etnik köken, cinsiyet, yaş gözetmeksizin toplum dışına atılmış veya toplumun dışında bırakılmış gruplara yönelik hizmetlerin tümüyle sunulabilmesi sosyal belediyeciliktir. Bu kapsayıcı rolün yerel yönetimler tarafından üstlenmesi, toplumun dışında bırakılmış bahsi geçen grupların hizmetlere daha kolay erişmesini sağlamaktadır. Sağlanan bu hizmetler sadece bahsi

geçen gruba hizmeti değil, bu grubun belirli bir yüzdeliğini de topluma kazandırmayı hedeflemektedir. Roman etnik kültürüne sahip topluluklar büyük veya küçük şehir fark etmemeksiniz zaman zaman toplumun diğer yapısı ile uyumlanma zorluğu yaşamaktadırlar. Roman topluluklara kimi zaman hırsız, katil, çalgıcı gibi ön yargılarla yaklaşıldığı, toplum dışına atılmaya çalışıldığı, giyim kuşamlarından ötürü alay konusu edildiği, çiçekçilik, hurdacılık gibi işler dışında başka bir iş yapamadıklarının düşünüldüğü bilinmektedir. Konumuzun içeriği olması sebebi ile özellikle roman mahallelerinde kalıcı olarak mevcut olan ve hala çözüm aranan işsizlik, eğitime erişim, eğitime erişim problemine bağlı suça meyilli çocukların yetişmesi, gibi problemler Roman Kültür Merkezlerine gereksinimi arttırmıştır. Maddi destek almadan kendi ayakları üstünde durmaya çaba gösteren sosyal yardım kuruluşları tek başına yeterli olmamaktadır. Sosyal yardım kuruluşlar özellikle roman etnik kültürüne bağlı çocukların eğitimine erişimi konusunda yeterli fayda sağlayamamaktadırlar. Bunun en büyük sebepleri arasında bu çocuklara eğitim verilebilecek bir alanın olmaması, eğitimi verecek öğretici bulunamaması, mahallenin dışında ikamet edenlere göre mahalleye erişimin kısıtlı olmasıdır. İzmir Tepecik bölgesindeki tek sivil toplum kuruluşu olan ve Muharrem Açıkpazu tarafından kurulan İzmir Sahne Çalışanları Derneği (İŞCAD) eğitime erişim konusunda roman etnik kültürüne sahip çocuklara kısa bir dönem destek olmuş olsalar da uzun vadede süreklilik sağlayamamışlardır. Tepecik semtindeki roman etnik kültürün çoğunluk olduğu bölgelerde bu topluluklara yön veren lider konumunda kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler etnik kültüre ait kişilerden seçilmiş olup, bu etnik kültürün sorunlarına çözüm üretmeyi amaçlayıp, toplum ve yerel yönetimler arasında güçlü bir bağ kurmaya çalışmaktadır. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği, sosyal yardım kuruluşları ile ilişki bağlamında en çok desteği İzmir Sahne Çalışanları Derneğinden görmüştür. Bu ortak çalışma mekanizması ele alındığında mekanizmanın en fazla destek alabileceği yer yerel yönetimlerdir. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin kuruluş ve açılış süresi sırasında bölge halkının her bir hanesine tek tek erişim, İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'ndeki eğitim hakkında ailelerin bilgilendirilmesi, müzikal eğitime ihtiyacı olan çocukların saptanması ve ikna edilmesi, dernek içerisinde bulunan güvenlik görevlilerinin dernek güvenliğini sağlamalarına yardımcı olup işlerini kolaylaştırması gibi destekleri olmuştur. Bunun yanı sıra eğitim öğretim süreci boyunca roman etnik

kültürüne sahip çocukların derslerine katılımlarını takip edip, derse katılımlarını sağlayıp eğitim öğretim süreci boyunca derslere katılım sağlayan eğiticilerin mahalleye ulaşım esnasında herhangi bir problem yaşamamaları için eğiticilerin mahalleye giriş ve çıkışlarında destek olmuştur. Bu tür belirleyici destekler Türkiye'nin herhangi bir yerinde açılacak olan ve sosyal belediyeciliğin bir gereksinimi olan bu derneklerin, o bölgeye ait sosyal yardımlaşma derneklileriyle koordine halinde çalışması gerektiğini göstermektedir. Özellikle İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan, sosyal belediyecilik kavramının güzel bir örnekleme olan Tepecik Roman Kültür Derneği, Tepecik semtinde dört yüz kişi okuma ve yazma kursu, yaratıcı drama kursu, tiyatro kursu, temel müzik eğitimi kursu, ritim, üflemleri ve yaylı sazlar kursu, müzik aletleri bakım-onarım kursu, film ve belgesel atölyesi gibi kurslardan faydalanılmasının sağlanması için maddi olarak mevcut desteği esirgememiştir. İzmir Tepecik semtinde yaşayan Roman etnik kültürüne sahip toplulukların çocuklarının yaş ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin sosyal hizmetlere erişiminin sağlanması adına, dernek içerisinde verilen hizmetlerin duyurulması yönünde çalışmalar yapmıştır. Sosyal yardımlar konusunda da sosyal yardımlaşma derneği olan İŞÇAD ile koordine olarak ilerlemiştir. Bu ilerlemenin yanında, Konak belediyesi bölgedeki kalıcı ve ivedi olarak çözülmesi gereken problemlerden olan, çocukların suça, kötü alışkanlıklara ve uyuşturucuya meyilli olarak yetişmesi/yetiştirilmesinin önüne geçebilmek amaçlı kurmuş olduğu ve Tepecik semtinde yaşayan çocukların kültürel ve sosyal açıdan yetiştirilmesi adına, İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'ne ciddi yatırımlar yapmış ve bu yatırımları takip etmiştir.

2.4.1. İzmir Tepecik Semtinde Faaliyetlerini Sürdüren İzmir Sahne Çalışanları Derneği (İŞÇAD)

İzmir'in Tepecik semtinde bulunan İzmir Sahne Çalışanları Derneği başkanı ile yapılan görüşmede dernek başkanı Muammer Açıkpaşu İzmir Sahne Çalışanları Derneği ile ilgili;

İzmir sahne çalışanları derneğini 2020 de hayata geçirdik. Derneği açmamızın ilk öncelikle pandemi dönemi olması nedeniyle kurumlarda resmî bir şekilde gıda malzemesi alıp müzisyenlere hizmet etmekle başladım ve pandemi sırasında bunu başardık ve müzisyenlerden tam not aldık.

Bunun yanı sıra kapı kapıyı açmaya başladı dernek adı altında büyük şehir belediyesine park konserleri adı altında proje sundum ve olumlu sonuç elde edip 500 müzisyene şehrin önemli noktalarında gündüz konserleri sahnesi vererek maddi destek sağladık. Ardından 65 yaş müzik adamlarından oluşan bir ekip topladım ve bu büyüklerimize yine büyük şehir belediyesi aracılığı ile huzur evi konseri projesi hazırladım ve hayata geçti tam not aldım. Kapı kapıyı açar dediğim gibi, ardından 14 ila 16 yaş arasındaki çocuklarımıza müzik kursları projesini hayata geçirdik ve tam not aldık. Hedefimiz sosyal güvencesi olmayan müzisyenlere geriye dönük emekli olabilmeleri için çalışma yapacağız bunu da başaracağımızın kanaatindeyim. İzmir de çok dernek var ama hiçbir dernek aktif değil. Biz İzmir de tek müzisyenler derneği olarak kalabalık bir örgüte sahibiz. Ben hayata geçiremeyeceğim hizmete imzama atmam saygılar şeklinde bilgi vermiştir.

İzmir Sahne Çalışanları Derneği 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi ile birçok sektörü zorlu bir sınavın içine sokulduğunda ortaya çıkmış olan bir dernek olarak göze çarpmaktadır. Bu zorlu dönemde sanatın gücüyle toplumsal dayanışmayı hayata geçirmek üzere "İzmir Sahne Çalışanları Derneği'ni Tepecik semtinde önemli bir proje olarak ortaya çıkarmıştır. Dernek, sadece sahne çalışanlarına yönelik bir destek olmanın ötesine geçerek, şehirdeki sanatın ve kültürün toplumsal dönüşümdeki etkisini keşfetmeyi hedeflemiştir. Derneğin ilk adımı, pandemi sırasında ortaya çıkan ve ekonomik etkilerini en çok hisseden müzisyenlere yönelik gıda malzemesi sağlama projesi oldu. Resmî kurumlarla iş birliği içinde, müzisyenlere maddi destek sunan dernek, bu süreçte elde ettiği başarıyla sadece sanat camiasında değil, şehir genelinde bir dayanışma örneği oluşturdu. Müzisyenlerden tam not almak, derneğin güvenilir bir yardım kaynağı olduğunu kanıtladı.

Bu güçlü başlangıcın ardından, dernek kapsamlı projeleri hayata geçirerek etkileşimini genişletti. Örneğin "Park Konserleri" projesi, şehrin çeşitli noktalarında düzenlenen gündüz konserleriyle sadece müziği değil, aynı zamanda sanatı da sokaklara taşıdı. Bu proje, 500 müzisyene sağladığı destekle, derneğin toplumsal alandaki etkisini gözler önüne serdi. Dernek, genç yeteneklere ve yaşlı müzikseverlere de kucak açarak, sadece müzikle değil, sanatın tüm yelpazesini kapsayacak bir dayanışma ağı oluşturmayı hedefledi. Derneğin bir diğer projesi olan "Huzur Evi Konseri" projesi, 65 yaş üzeri müzik

adamlarından oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilmiş ve yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmayı amaçlamıştır. Eğitim alanındaki projeleriyle de dikkat çeken dernek, "Müzik Kursları Projesi" ile 14 ila 16 yaş arasındaki gençlere müzik eğitimi fırsatı tanımıştır. Bu proje, genç yeteneklerin keşfedilmesine olanak sağlarken, aynı zamanda kültür ve sanatın gelecek kuşaklara nasıl aktarılabileceğini gösterdi. Gelecek hedefleri arasında, sosyal güvencesi olmayan müzisyenlere yönelik emeklilik olanakları sağlama amacını taşıyan dernek, bu alandaki çalışmalarını sürdürmeye kararlı. İzmir'de birçok dernek bulunmasına rağmen, İzmir Sahne Çalışanları Derneği'nin etkinliği ve çeşitliliği, onu şehirde benzersiz kılmaktadır. Kültür ve sanat alanındaki projelerini genişleterek, İzmir'i sanatın merkezi haline getirme vizyonu ile hareket etmektedir. Dernek, sanatın toplumsal dönüşümdeki kilit rolünü vurgulayarak, İzmir'i daha aydınlık bir kültür ve sanat şehri haline getirme hedefiyle güçlü adımlarla yoluna devam etmektedir.

3. BÖLÜM

İZMİR TEPECİK ROMAN KÜLTÜR DERNEĞİ VE ETKİLEŞİMLERİ

3.1. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Binasının Tarihçesi

Binanın inşa tarihi belirsizdir, ancak ana giriş kapısındaki motiflerde 1905 tarihi açıkça görünmektedir. Bu motif, restorasyon sonrasında orijinalliğini koruduğu için restorasyon sonrasında da bu detaya erişilebilmektedir. Yapının incelenmesi, İzmir Levanten tipi konutların tipolojik ve tarihsel özelliklerini hem yapısal hem de geçmiş boyutunda yansıttığını göstermektedir.

3.2. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nin Kuruluş Amacı

İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nin kuruluş amacı beş ana maddede özetlenmiştir.

1. Bölge İnsanının Eğitim Altyapısına katkı Sağlamak: Yapının yakın çevresi, özellikle Roman vatandaşların yaşadığı, eğitim seviyesi oldukça düşük, suç oranı yüksek bir bölgedir ve söz konusu kültür merkezinin faaliyete geçmesi ile beraber bölge sakinlerine çeşitli mesleki, akademik eğitimler vermek ve bölge insanının en azından farkındalık düzeyini, bir miktar da eğitim seviyesini arttırmak hedeflenmektedir.

2. Kente dair Farkındalık, Aidiyet ve Kentlilik Bilinci Yaratmak: Projenin genel hedeflerinden bir diğeri; yaşadığı kenti tarihsel, sosyolojik, mimari ve kültürel katmanlarıyla beraber tanıyan, bu katmanlara sahip çıkan, edindiği bilgi ve kültür altyapısını konvansiyonel ve çağdaş yöntemlerle yaygınlaştırabilen vatandaşlar yetişmesine katkı koymaktır. Bu hedefe yönelik çalışmalar, kültür merkezinin aktif hale gelmesi ile başlayacaktır.

3. Öncü Model Teşekkül Etmek: Bölgede kültür ve sanat ile ilgilenme oranını ve eğitim seviyesini artırıcı altyapı oluşturmak ve bu yapının devam etmesini sağlayacak sürdürülebilir öncü bir model oluşturabilmektir. Bu modelin yaygınlaştırılması ve duyurulması için projenin başlangıcından itibaren her türlü medya aracılığıyla tanıtımı yapılacaktır.

4. Kentsel Gelişim Sağlamak: Projenin en önemli genel hedefi kentsel çöküntü bölgesine dönüşmüş, sözü geçen Tepecik bölgesinin, sosyal ve kültürel faaliyetlere ek olarak eğitim alanlarında kentin büyük çoğunluğuna göre oldukça geride kalmıştır.

Restorasyonu yapılarak kente kazandırılacak kültür merkezi sayesinde yukarıda bahsedilen konularda geliştirilmesi, çağdaş seviyelere getirilmesi; bölgenin kentle entegrasyonunun sağlanması, cazibe merkezi haline getirilerek kentsel yaşam kalitesi ve rekabetçiliğin artırılmasıdır. Bu hedef, İzmir Büyükşehir Belediyesince yürütülen ve tarih bilincini güçlendirmeye katkı sağlayacak olan İzmir Tarih Projesi'nin Çöküntü alanlarının oluşumuna mâni olmak ve İzmirliilerin tarihle olan ilişkisini güçlendirmek amacına da katkıda bulunacaktır.

5. Kentsel Uyumu Güçlendirmek ve Kültürler arası Öğrenmeyi Hızlandırmak: Kentteki, özellikle bu bölgedeki yaşayan çocuk ve gençlerin birbirlerinden öğrenmelerini sağlayacakları yapıları kurmak, geliştirmek ve yüceltmek; çeşitli sebeplerle içine kapanmış ve gettolaşmış sosyal grupların nitelikli ve yenilikçi bir eğitim almalarını sağlayarak kente dahil olmalarını sağlamaktır.

Yukarıda da anlatıldığı üzere bölgenin ciddi bir eğitim, sosyal-kültürel aktivite ve kentle entegrasyon sorunu vardır. Restore edilerek kültür merkezi olarak hizmete alınacak yapı bu ihtiyaçlara ve sorunlara bir miktar çözüm olacak, bir model kurulması konusunda bir ilk adım olacaktır. Ayrıca semt, büyük öneme sahip olan tarihi kemeraltı ve çevresi yenileme alanının yakın çevresinde ve etki alanındadır, bu sebeple de bölgenin hem kentsel hem de kültürel olarak gelişmesi Kemeraltı Yenileme Projesinin başarısına direkt katkı sağlayacaktır. Bu anlamda da bölgeye hizmet götürülmesi, tarihi yapıların ayağa kaldırılarak kültürel ve kentsel rehabilitasyon yapılması önemli bir ihtiyaç oluşturmaktadır.

3.3. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinin Kuruluş Süreci

İlk olarak projenin duyurma amaçlı olarak Konak Belediyesi tarafından açılış ve kapanış toplantıları düzenlenmiş ve bu toplantılara Belediye Başkanı ve başkan yardımcıları katılmıştır. Toplantılar belediyenin internet sitesi ve sosyal medya hesaplarında duyurulmuş, yerel ve ulusal basında haberler yapılmıştır.

Binanın restorasyonu sırasındaki çalışmalar Konak Belediyesi'nin internet sitesi ve sosyal medya hesapları ile yerel ve ulusal basında yer alan haberler aracılığıyla duyurulmuştur. Bu faaliyetlerde hem binanın tarihsel önemi hem de kültür merkezine dönüştükten sonra yerine getireceği işlev bilhassa vurgulanmış, binanın restorasyonunun

hem bölge halkı hem de Konak'a olan katkıları üzerinde durulmuş ve dikkat çekilmesi sağlanmıştır.

Binanın yeniden işlevlendirilmesi sonrasında kültür merkezi haline gelmesinin ardından bu kültür merkezi Belediye Başkanı'nın katılacağı bir törenle açılmış. Bu açılışın duyurusu yine Belediyenin tüm imkanları kullanılarak yapılmıştır. El ilanları hemşerilerimize dağıtılmıştır. Afişler ise hem bölgeye hem de Konak'ın diğer işlek noktalarına asılmış İzmir'de ikamet eden vatandaşlar bilgilendirilmiştir. Kültür merkezi açıldıktan sonra merkezde yürütülecek çalışmalarla ilgili broşürler hazırlanmış ve bu broşürler dağıtılarak kültür merkezinde yürütülen çalışmaların hedef kitlesine ulaşması sağlanmıştır.

3.4. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nin Yerel Yönetimlerle olan ilişkisi

İzmir Tepecik Roman Kültür Merkez'i binasının restorasyon uygulamasının projeye uygun olarak yapılmasının kontrolü, Konak Belediyesi'nin Fen İşleri ve Kentsel Tasarım Müdürlüklerinin bünyesinden seçtiği uzman mimar, restorasyon uzmanı ve mühendisler tarafından sağlanmıştır. Bu şekilde sağlanan iç denetim ve değerlendirmeye ek olarak proje, çeşitli aşamalarda İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Vakıflarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünce görevlendirilen ekip tarafından da dış değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Restorasyon sonrasında, yani yapının kültür merkezi olarak işlevlendirilmesi sürecinde ise, işletme Konak Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından sürdürülmüş olup, işletmenin iç denetim ve değerlendirmesi hem ilgili müdürlük tarafından hem de Konak Belediyesi İç Denetim Birim Başkanlığı tarafından yapılmıştır. Bölgenin toplumsal yapısı gereği Roman dernekleriyle görüşülmüş ve projenin bu dernekler aracılığıyla da halka aktarılması sağlanmıştır.

3.5. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nde Verilen Müzik Eğitimi

"Roman Kültür Merkezi'nin açılış etkinliği sırasında, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı ile birlikte çalışan Konak Belediyesi Kültür Müdürlüğü, müziğe olan katkısını artırmak amacıyla müzik eğitimi ve çalgı yapım-bakım atölyesi oluşturma çabalarını sürdürmektedir. Bu çerçevede, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı Müdür Yardımcısı Doç. Dr. Ali Maruf Alaskan, kurumun alt katında bulunan çalgı yapım atölyesinin geliştirilmesi ve malzeme temininde eksikliklerin giderilmesi için gerekli destekleri sağlamıştır.

Doç. Dr. Ali Maruf Alaskan aynı zamanda çalgı yapım bölüm başkanındır ve kurum bünyesinde görevlendirilmek üzere yetenekli öğrencilere fırsatlar sunmaktadır. Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı'ndan mezun Aykut Uçakçı, Batuhan Türkyılmaz ve Dicle Tüzün, İzmır Tepecik Roman Kültür Derneği'nde müzik eğitimi vermeleri için görevlendirilmişlerdir.

Hafta sonları düzenlenen müzik eğitimleri kapsamında, altı aylık bir süre boyunca katılımcılara klarnet, keman, nota okuma, solfej ve arkı söyleme konularında detaylı eğitimler verilmiştir. Bu program, kültürel zenginliği artırmaya yönelik önemli bir adım olup, Roman Kültür Merkezi'nin bölgedeki sanatsal etkinliklere olan katkısını güçlendirmeyi amaçlamıştır.

Fotoğraf 1: Solfej ğretmeni Dicle Tüzün ve ğrenciler

Fotoğraf 2: Solfej öğretmeni Dicle Tüzün ve klarnet öğretmeni Aykut Uçakçı

Fotoğraf 3: Sağdan sola, Klarnet Öğretmeni Aykut Uçakçı ile Keman Öğretmeni Batuhan Türkyılmaz

Fotoğraf 4: Klarnet Öğretmeni Aykut Uçakçı ile Keman Öğretmeni Batuhan Türkyılmaz

Fotoğraf 5: Klarinet öğretmeni Aykut Uçakçı ile İzmir Sahne Çalışanları Derneği Başkanı Muammer Açıkpazu

3.6. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nde Yapılan Müzik ve Müzik Dışındaki Faaliyetler

Restore edilen bina kültür merkezi olarak işlevlendirilmiş ve Konak Belediyesi'ne ait birim olan Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'ne bağlı bir şekilde hizmet vermektedir. Kültür merkezinde bölge halkının ihtiyaç ve beklentilerine yönelik çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler planlanıp. Bu etkinlikler arasında hobi kursları, kültür-sanat aktiviteleri ve çocuklara yönelik çalışmalar da yer almıştır. Bu etkinlikleri yanı sıra, merkezde bölgedeki vatandaşlara danışmanlık hizmeti verilmiştir.

Merkezde proje süresince şu eğitim faaliyetleri ve atölyeler gerçekleştirilmiştir:

- 1-Okuma /yazma kursu
- 2-Yaratıcı drama kursu
- 3-Tiyatro kursu
- 4-Temel müzik eğitimi kursu

5-Ritim, üflemeli ve yaylı sazlar kursu

6-Müzik aletleri bakım-onarım kursu

7-Film ve belgesel atölyesi

Bu faaliyetlerin her birine 15 olmak üzere toplam 105 katılımcı ile sınırlandırılmış olup, merkezde düzenlenecek diğer etkinliklerle birlikte proje süresince merkezden 400 kişi yararlanacaktır.

3.7. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nin İdari Şeması, Yönetimi ve Kontrolünde Müzik Yöneticiliğinin önemi

İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi idari şeması incelendiğinde, merkez içerisinde sadece bir adet yönetici bulunmaktadır. Bu yönetici konumundaki kişi doğrudan Konak Belediyesi Kültür Müdürlüğüne bağlı olup İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi ile alakalı bütün kararlar Kültür Müdürlüğünce alınmakta ve Roman Kültür Merkezinde uygulanmakta ve yönetici tarafından Konak Belediyesi Kültür müdürlüğüne raporlanmaktadır. Kültür Merkezinin Tepecik bölgesinde bulunmasından ve bölgenin içerisindeki suç oranının İzmir'in diğer bölgelerine göre fazla olması sebebi ile gün içerisinde üç kere güvenlik personeli değişmekte ve yedi gün yirmi dört saat nöbet tutulmaktadır. Nöbet değişimleri yine Konak Belediyesi Kültür Müdürlüğü tarafından belirlenmektedir. Müzik yöneticiliği prensiplerine göre müzik kurumları müzik ve sanat donanımına sahip kişilerce yönetilmelidir. Müzik ve sanat donanımına sahip kişiler sanatın her alanında kurum içerisindeki eksikleri tespit etmekte ve bu eksikliklerin giderilmesi adına en doğru kişilerdir. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi her şeyden önce bir sanat kurumudur. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi'nin oluşum süresinden sonraki süreçlerin büyük bir kısmını Konak Belediyesi Kültür Müdürlüğü aracılığı ile Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı ile ortaklaşa yürütmüştür. Sözü geçen bu süreçte Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Çalgı Yapım Atölyesi kurum içerisinde atölye derslerinin verilebilmesi için gerekli ekipmanları temin etmiş ve kurumun binasında bir çalgı yapım ve onarım atölyesi hazırlanması için ortak çalışmalar yapmıştır. Ayrıca Ege Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın bünyesinde öğrenimine devam eden veya mezun olmuş klarnet, keman, solfej ve repertuvar alanlarında ders verecek öğretmenlerin temin edilmesi ile alakalı yine Ege Üniversitesi Devlet Konservatuvarı destek vermiştir. Konservatuvar tarafından belirlenen öğretmenlerin

eğitim ve öğretim sürecinde birtakım zorluklarla karşılaşmıştır. Özellikle bölgeye ulaşım süresinde karşılaşılan zorluklar, öğrencilerin derse katılımı, öğrencilerin derse katılımına istinaden motivasyonlarının yükseltilebilmesi için öğrencilere verilmesi gereken kek, meyve suyu gibi gıda maddelerinin sadece belirli periyodlarla verilmiş olması etkilemiştir. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezinde yönetici ile öğretmenler arasında doğru bir bağlantı kurulamaması, kriz sırasında krizin doğru yönetilememesi gibi sebepler eğitim sürecinin yarıda bırakılmasına sebebiyet vermiştir. İzmir Tepecik Roman Kültür Merkezi gibi kurumlarda bulunduğu bölgenin getto⁶⁰ olması ve bölgenin suç oranlarının yüksek olması sebebiyle sürekli bir kriz senaryosunun hâkim olduğunu belirtmek gerekir. Bu kriz senaryosu müzik yöneticiliği prensiplerinde karizmatik lider özelliklerinin taşıyan bir lider ile nihai bir çözüme ulaşabilir. “Karizmatik Lider insanları esinlendirme yeteneğine doğuştan sahip gibidir. Özellikle kriz zamanında insanlar, kapsayıcı bir vizyon sunması beklentisiyle, çözüm umutlarını bu lider tiplerine bağlanmaktadır.”⁶¹ Sanat kurumu olmaksızın “Karizmatik Lider” her kurum içerisinde olması gereken bir yönetici tipidir. Bu yönetici tipinin bulunmadığı kurumlarda kurum içerisindeki hiyerarşinin kapsayıcı olması yerine ayrıştırıcı olması çok olağan bir durumdur. Bu durum da problemlerinin çözülme sürecinde gecikmeler yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Belediyenin Tepecik Bölgesinde bulunan yerel yönetime beklenen ve vaat edilen desteği verememesinden dolayı öğrencilere erişim kısıtlanmıştır. Bütün sebepleri sıraladığımızda yaşanan aksaklıkları göz önünde bulunduran Konak Belediyesi, Tepecik Roman Kültür Merkezi İzmir Konak Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri birimine devredilmiştir.

*“Müzik kurumlarındaki aksaklıklar yönetici konumuna atanana kişilerin gerekli ve yeterli donanıma sahip olmamalarından ileri gelmektedir. Göreve gelmelerinden itibaren deyim yerindeyse, yapıp-bozarak, kırıp-dökerek yöneticiliği öğrenmeye çalışmaktadırlar. Bunun sonucu olarak, geçen bu zaman kurumun her anlamda zararına olmaktadır.”*⁶²

Bu devredilişin neticesinde en büyük zarar İzmir’in Tepecik bölgesinde ikamet eden ve eğitime erişmekte problem yaşayan çocukların aleyhine olmuştur. Eğitim süreci

⁶⁰ **Getto:** Bir kentin herhangi bir azınlıkça yerleşilen bölümüne genel olarak verilen ad.

⁶¹ Esin de Thorpe Millard, **Müzik Yöneticiliğine Giriş**, İzmir, 2021, s.26.

⁶² De Thorpe Millard, s.23.

boyunca başarılı bir şekilde eğitim alan çocuklar eğitimden mahrum bırakılmıştır. Bu mahrum bırakılış sadece eğitimden değil, zararlı alışkanlıklardan, zararlı bir çevreden koruma amacı ile bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan rehabilitasyon sürecine çok büyük bir zarar vermiştir. Ancak kurum içerisindeki yöneticilerin ve yönetim sisteminin değişmesi. Özellikle bu kuruma bölgenin sosyal hayatına kolay uyum sağlayabilecek personeller getirilmesi roman etnik kökenine ait çocukların kurum ile olan ilişkilerini ve etkileşimlerine daha kolay uyum sağlamalarını kolaylaştırmıştır.

Zaten biz gecekondü kültüründe büyümüş insanlarız cemde gecekondü çocuğu ben de gecekondü çocuğuyum Zaten birçok ortak yönümüz var buradaki arkadaşlarla onların yaşam tarzı aile yapısı sokaktaki tarzları bunların hepsini biz zaten gördük. Biz yaşamıştık şimdi onlar yaşıyorlar olabilir o şekilde bir etkileşimimiz var Ortak noktamız zaten bulunduğumuz ortamdan kaynaklanmaktaydı. (Dernek Yönetici, Görüşme No: 1, Sayfa: 86)

Bahsi geçen bu personellerle yapılan görüşmede derneğin roman etnik kültürüne ait çocuklara eski sistemden çok daha fayda sağlandıklarını belirtmişlerdir. Özellikle eğitim konusunda roman etnik kültürüne ait çocuklar için yapılan bazı faaliyetlerin güzel sonuç verdiğine dikkat çekmişlerdir.

2015 yılında 9 Eylül senfoni orkestrasının şefi ile yediden yetmiş yediye diye bir koro kurduk. İçinde roman müzisyen çocukların olduğu, romanların olduğu ve roman olmayanların da olduğu ama klasik Türk müziği değil de klasik batı müziklerin çalındığı bambaşka bir devredeydi. Çocuklar en az altı yedi ay nota solfej eğitimleri aldılar, sonrasında klasik batı müziği eserlerini çalmaya başladılar ve bu tamamıyla alışlagelen mantığın dışındaydı. Yani çocuklara birer kanun verelim, birer darbuka verelim dokuz sekizlik çalsınlar değil. Bilimsel bir çalışmaydı bu yaptığımız çalışma. Bu da neyi doğurmuş oldu? O grubun içinden dört tane çocuk Ümran Baradan Güzel Sanatlar Lisesini kazandırdı. (Dernek Yönetici, Görüşme No: 2, Sayfa 87).

Şimdiki önceki çalışmaları bilemem daha önce olmadığım için ama duyularım suydı. Bundan önceki çalışmalar sadece ki bu mantık sinir bozucu. Roman Kültür Merkezinin varlığı için sadece çocuklar müzik eğitimi alsın denilip sadece müzik eğitimi alması için var bir başka kurs yoktu. Bir başka çalışma yapılmıyordu ve biz Heval ile (yönetimdeki diğer personel) geldikten sonra buraya drama sınıfı oldu, dikiş sınıfı açıldı, bunların üzerine bir de müzik kursu başladı. Yani şimdi bu çeşitlilik beraberinde şunu doğuruyor, buraya romanlar sadece müzik yapmaya gelmiyor bir şeyler öğrenmeye geliyor. Sanat anlamında, sanatı sadece müzik dalından ibaret olmadığını da görüyorlar. Bu durum da onlara başka bir perspektiften başka bir dünya görüşü sağlıyor (Dernek Yöneticisi, Görüşme No: 2 Sayfa: 87).

Önceki çalışmalarda, merkezin faaliyetleri sadece müzik eğitime odaklanmıştır. Ancak, yeni yönetim döneminde, merkezin faaliyetlerine drama ve dikiş gibi çeşitli alanlarda faaliyetler eklenmiştir. Bu çeşitlilik sayesinde, merkeze katılan roman etnik kültürüne ait çocuklar sadece müzikle sınırlı kalmadığı, farklı beceriler kazanmak için geldikleri ve sanatın müzikle sınırlı olmadığı bir bakış açısını benimsediklerini belirtilmektedir. Bu çeşitlilik, Roman topluluğunun kültürel merkeze yönelik algısını değiştirmiş ve sanatın farklı yönlerini keşfetmelerini sağlamıştır. Bu durum Roman topluluğuna farklı bir perspektif kazandırmış ve derneğin içerisinde var olan bu etkinlikler mevcut olan ilgilerini artırmıştır. Ayrıca, merkezin faaliyetlerinin çeşitlendirilmesiyle toplumun sanata olan bakış açısı genişlemiş ve kültürel farkındalık arttırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca sosyal dışlanmanın önüne geçilebilmesi için yenilikçi bir bakış açısıyla yaklaşan yeni yönetim, bu sosyal problemin çözülebilmesi adına yeni fikirler üreterek yeni bir bakış açısı getirmeyi amaçlamakta.

“Dışlanmayı biraz da biz kendimiz yapıyoruz mesela etkilerden biri bu. Roman çocukları sadece roman çocukları ile eğitim alıyor. Bu mahallede roman olmayan başka bir grup yok sadece roman çocukları var. Bu durumda ne oluyor? Kendi mahallesindeki öz güveni devam ettirmiş oluyor. Romanı olmayan başka bir kişi ile tanıştığı zaman da adaptasyon süreci zorlaşıyor. Bu durum böyle sonuç doğuruyor. Aslında genele baktığınız zaman halbuki burada roman olmayan genç gruplar da buraya geliyor olsa bu etkileşim bir şekilde değişime uğrar yani bütün referansları iki bin on beş yılından verdim, ancak iki bin on beşteki referanslar şunu çıkarıyorum. Roman bir çocuk da var roman olmayan bir çocuk da var bunun beraberinde o adaptasyon hemen olmaz iki ay sonra olur. Ama sonrasında hayatlarını devamında da böyle o grupta tutulan çocuklar şu anda hala başka gruplarla çalışabiliyorlar. Bunun böyle pozitif etkisi var benim dediğimden yola çıkarak söylüyorum burada da aynı şeyi devam ediyor olsa roman çocuklarla roman olmayan çocuklar etkileşim halinde bir derse giriyor olsalar bir hafta bilemediniz iki hafta sıkıntı çekerler. Üçüncü hafta illaki paylaşırlar ve anlaşırlar, bu bahsettiğim ön görüden ziyade gözlemlenmiş bir şey.” (Merkez / Dernek Yöneticisi, Görüşme no: 2, s: 87)

Kurum içerisinde verilen müzik eğitimlerinin tezimizin konusu olan 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne ait çocukların düşüncelerini pozitif anlamda etkilemesi konusunda ise;

“Buradan yola çıkarak baktığımız zaman da evet kararları net ve bu onlara pozitif etki sağlamış ve devamında da bu mesleği belki de profesyonel olarak icra etmek istiyorlar. Yani bugünkü mantıkta sertifikalı bir eğitim alarak devam etmek istiyorlar. Bu da onların çok işine gelebilecek bir durum hoşlarına da gidiyor.” (Merkez / Dernek Yöneticisi, Görüşme no: 2, s: 87)

Sonuç olarak, derneğin bir birimden yine belediye içerisindeki bağka bir birime aktararak yaptıkları bu değiğim kısa bir müddet mağduriyete sebep olsa da zamanla yapılan doğru faaliyetler özellikle mahalle kültürüne, buradaki sosyal yağantıya hâkim kiğilerin getirilmesi ile kısa bir zamanda güzel iğler bağarılmığ ve şu an da dernek bu faaliyetlerine devam etmektedir.

4. BÖLÜM

SONUÇ & ÖNERİLER- BULGULAR – TARTIŞMA

4.1. Yöntem, Amaç ve Materyal

Romanlar, toplumumuzun önemli bir parçasını oluşturan etnik bir gruptur. Bu araştırmada, özellikle 7-14 yaş arasındaki roman çocuklarının kültürüne ve yaşamlarına daha derinlemesine bakılması amaçlanmıştır. Bu nedenle, sadece sayısal verilere ulaşmak yerine, niteliksel araştırma yöntemine başvurulmuştur.

Verilerin toplanmasında, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, araştırmacıların katılımcılarla belirli konular hakkında yapacakları görüşmeleri kolaylaştırırken, aynı zamanda katılımcıların da kendi deneyimlerini ve görüşlerini özgürce ifade etmelerine olanak tanır. Görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesinde ise kartopu (zincirleme) örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemle, İzmir Roman Kültür Derneği'nde çalışanlar, dernekte eğitim görmüş öğrenciler ve aileleri gibi çeşitli katılımcı grupları belirlemek mümkün olmuştur.

Araştırmanın odak noktası, İzmir Roman Kültür Derneği Çalışmaları Örneğinde 7-14 Yaş Çocukların Müzik Aracılığıyla İletişim ve Etkileşiminde Müziğin Rolü ve Önemi başlığı altında incelenmiştir. Bu başlık altında yapılan görüşmelerle, roman çocuklarının müzik aracılığıyla iletişim kurma ve etkileşimde bulunma süreçlerine daha derin bir bakış açısı kazanılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde, roman çocuklarının yaşamlarını ve kültürlerini daha iyi anlamak ve onların ihtiyaçlarına yönelik daha etkili çözümler üretebilmek amaçlanmıştır.

Araştırma sırasında, araştırmanın amacına ulaşabilmesi için yapılan görüşmeler 2024 yılı Ocak-Mart ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara üniversitemizin etik kurulu tarafından onaylanmış ve önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış soru formunda yer alan sorular yöneltilerek gerçekleştirilmiştir.

Tezimiz dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde İzmir içerisinde ikamet eden romanların tarihi, İzmir'e yerleşme süreçleri İzmir ilindeki önemli roman semtlerinden biri olan Tepecik semtindeki romanların tanımı, sosyolojik olarak yapıları, meslek seçimleri ve müzik icracılığına bakış açıları araştırılarak İzmir içerisindeki yaşayan romanlar açıklanacak, romanların kökeni, yaşam tarzları, kültürleri hakkında bilgi verilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; öncelikle sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu kavramlarının tanımı ve işlevlerine değinilecektir. Türkiye’de faaliyet gösteren toplum kuruluşlarının (STK) hem dünyada, hem de Türkiye’de yeniden yaygınlaşmasının nedenleri kısaca ele alınacaktır. Ayrıca STK’ların romanların karşılaştığı problemler ile mücadelede oynadıkları roller de açıklanılmaya çalışılacaktır. Bunun yanında Türkiye’de yaşayan romanların karşılaştığı problemler incelenecek ve bu problemlerin detaylı bir şekilde hem toplum bazında hem de roman etnik ırkı bazında açıklanacaktır. Son olarak da, sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, derneklerin bu problemlere müdahale edilmesi konusunda izledikleri politikalar ve roman toplumunun bu bahsedilen kurum ve kuruluşlarla olan etkileşimi açıklanacaktır. Çalışmanın üçüncü kısmında, tezimizin büyük bir kısmını oluşturan İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği’nin tarihi, açılış süreci, derneğin İdari Şeması, Yönetimi ve Kontrolünde Müzik Yöneticiliğinin önemini açıklanacaktır. Çalışmanın son ve dördüncü bölümü yapılan alan araştırmanın bulgularının aktarılmasına ve analizine ayrılmıştır. Bu bölümde araştırma bulguları, çalışmanın sorusuna cevap verecek şekilde analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen bulgular çalışma içerisinde belirtilmiş ve bulgular analiz edilerek çalışmaya aktarılmıştır. Elde edilen bulgular çalışma içerisinde elde edilen bilgiler ile yorumlanıp İzmir Roman Kültür Derneği Çalışmaları Örneklemine 7-14 Yaş Çocukların İletişim ve Etkileşiminde Müziğin Rolü ve Önemi açıklanacaktır.

4.2 Sonuç ve Değerlendirme

Müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların üzerindeki etkilerinin araştırıldığı ve tezimizin örneklemine oluşturan İzmir’in Konak ilçesine bağlı Tepecik semtinde yaptığımız alan araştırmaları tez çalışmamızın süresince devam etmiştir. Alan araştırmalarında bulunduğum süre zarfında, Tepecik semtinde 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar, 7-14 yaş aralığını oluşturan roman etnik kökenine sahip çocukların velileri ve bahsi geçen dernekte çalışan personeller ile, tezimizin bir diğer odak noktası olan Tepecik Roman Kültür Derneği’nde görüşmeler yapılmıştır. Bulguları elde etmek amacıyla yapılan faaliyetlerde en çok zorlanılan kısım

bahsi geçen 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların veliler ile yapılan röportaj kısmında karşılaşılmıştır.

Tepecik roman kültür derneğinde eğitim gören çocukların velilerinin büyük bir kısmı röportaj konusunda çekimser davranmış olup, görüşmelere katılmayı reddetmişlerdir. Yapılan araştırma ve elde edilen bulguların ışığında özellikle tezimizin ana konusunu oluşturan 7-14 yaş grubundaki roman etnik kültürüne sahip çocukların aile konusunda ilgisiz kaldıkları gözlemlenmiştir.

Müzik eğitiminin yanı sıra çocuklara, özellikle kendi içerisinde derneğin sorumlu olduğu birimin değişmesi ardından yeni gelen personellerle ailevi ilişkilerin kurulduğu ve değişen yönetimle birlikte dernek ile 7-14 yaş grubunu oluşturan roman etnik kültürüne sahip çocuklar arasında etkileşiminin arttığı ve bu çocukların dernekte mevcut olan faaliyetlere yapmış oldukları katılımların arttığı gözlenmemiştir. Bahsi geçen yaş grubundaki çocukların eğitim, mesleki anlamda bir gelecek ve sosyal etkileşimleriyle ilgili kaygıları, yapılan röportajlar sırasında saptanmıştır. Bu bağlamda dernek içerisinde çalışan personelin, aile konusundaki eksiklikleri giderme konusunda önemli bir dinamik olduğu saptanmıştır. Bunun sebebi düzgün bir aile ortamında büyüme fırsatına sahip olmayan çocukların, semt içerisinde kötü alışkanlıklara yöneldiği yapılan araştırmalar sonucunda gözlemlenmektedir. Tepecik semtinde eğitim gören 7-14 yaş grubu roman etnik kültürüne sahip çocukların, sosyal izolasyonun yarattığı olumsuz etkileri, müziğin ortaya çıkardığı pozitif bir etki olan sosyal etkileşimle beraber aştıkları grlmştır. Müzik eğitimlerinin dışında verilen drama eğitimleri, film izleme, kitap okuma ve oyun oynama günleri gibi faaliyetlerin Tepecik semtinde yer alan ve semtin problemleri sıralamasında önemli bir maddesi olan, keyif verici ve uyururucu maddeler ile mücadele kapsamında, çocukların kendilerini geliştirmesine fırsat vererek, bu tür zararlı maddelerden uzak durmalarını sağlamıştır. 7-14 yaş arası çocukların dernek içerisinde aldıkları müzik eğitimin, bu yaş aralığındaki çocukların hayatlarında yol izebilmeleri, kendilerine kariyer planı yapabilmeleri açısından destek sağlamış olup, burada verilen müzik eğitimlerinin sonucunda bahsi geçen yaş aralığındaki çocukların eğitimsel ve mesleki anlamdaki gelecek endişelerinin azaldığı, hedef belirlemede daha tutarlı oldukları gözlemlenmiştir. Müzik ve müzik eğitimi, özellikle birey bazında incelendiğinde 7-14 yaş grubu roman etnik kültürüne sahip çocukların diğer akranlarıyla iletişimi ve

etkileşiminin geliştiği gözlemlenmiştir. Tezimizin konusu olan 7-14 yaş arası çocukların işitsel ve sözel becerileri dahil dil ve müzik bağlantısıyla ve müzikal hafızasının geliştiği saptanmıştır. İletişimleri ile ilgili dikkat çeken en önemli nokta ise: daha düzgün bir diksiyon ve iletişimde kötü söz kullanımını en aza indirdiği gözlemlenmiştir. Tepecik semtinde var olan sosyal yaşantı ve semtteki gece ve gündüz dengesinin farklı olması sebebiyle semtte yaşayan çocukların eğitim hayatlarına doğru bir şekilde devam edemediği ve aksadığı saptanmıştır. Bu bağlamda da Tepecik Roman Lültür derneğinde verilen müzik eğitimi, bu yaş grubundaki çocukların belirli çalışma ve derslere katılım disiplini kazanmalarına katkı sağlamıştır müzik bu bağlamda disiplin anlamında bir motive kaynağı olmuştur. Müziğin etkisi ile bilişsel gelişimi, empati yeteneği, yaratıcılık becerileri ve bununla birlikte kendilerini rahat ve özgüvenli bir şekilde ifade edebildikleri saptanmıştır. Elde edilen bu bulgular İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde müzik eğitimi gören 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklara iletişim ve etkileşim konusunda pozitif etkileri gözlemlenmiştir.

Öneri hususunda ise, mevcut olan ve yukarıda bahsettiğimiz pozitif etkilerin artırılabilmesi için ;

1. Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitimlerinin sadece hafta sonları ile sınırlı değil, hafta içi günlerde de gerçekleştirilmesi,
2. Dernek içerisinde verilen müzik eğitimlerinin sabit bir enstrüman metodu ile yürütülmesi,
3. Verilen müzik eğitimlerine katılımın önündeki en büyük problem olan “enstrümanı” eksikliğinin yerel yönetimlerce desteklenmesi yolu ile ve bu açığın kapatılması,
4. Dernek içerisinde sürekli olarak “pedagog” istihdam edilmesi ve istihdam edilen pedagog 'un dernekte eğitim gören çocuklara her ay düzenli olarak terapi eğitimi vermesi,
5. Müzik eğitimi bağlamında enstrüman eğitimi çeşitliliğinin artırılması ve daha çok öğretmenin istihdam edilmesi,
6. Müzik eğitimi veren ve semtte ikamet eden saz sanatçılarının sürekliliği ve derslerinin sürdürülebilirliği açısından, yerel yönetimler himayesinde istihdam sağlanması,

7. Dernek içerisinde verilen müzik eğitimlerin sonucunda, dernekte ders alan çocukların gelecekte istihdam edilebilmesi açısından, bu eğitimlerin sonucunda belirli sınavlar yapılarak ve Halk Eğitim Merkezleriyle koordine halinde çalışılarak belgelenebilir hale getirilmesi,
8. Dernekte eğitim gören çocukların gelecek ve kariyer planlamasını daha tutarlı yapabilmeleri için dernek içerisinde kariyer planlama derslerinin eklenmesi,
9. Müzik eğitimi dışında verilen eğitimlerin doğru bir şekilde gerçekleşebilmesi için daha çok sayıda personelin istihdam edilmesi,
10. Kariyer olarak müziğe devam etmek isteyen ve dernekte eğitim gören çocukların bu isteklerinin desteklenmesi için, dernek içerisindeki her sınıfa bir piyano sağlanması ve konservatuvara hazırlık derslerinin belirli metoda bağlı kalınarak gerçekleştirilmesi,

Olarak  onerilerimizi maddeler halinde sıralayabiliriz.

Bu  oneriler, elde edilen bulguların detaylı bir şekilde incelenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Derneğin sadece 7-14 yaş arasındaki roman etnik kültürüne sahip çocukları değil, dernek bünyesinde eğitim gören diğer yaş gruplarından roman etnik kültürüne bağlı çocuklarda hedeflenmektedir. Tezimizin alan çalışmasını yaptığımız Tepecik Roman Kültür Derneği'ndeki müzik eğitiminin temelinde yatan kusurların en aza indirgenmesini ve bu sayede müziğin, iletişimsel ve etkileşimsel olarak fayda sağlayacağı ya da mevcut faydasının arttırılabileceğini   ng r lmektedir.

KAYNAKÇA

Ak, M. (2016). TOPLUMSAL BİR OLGU OLARAK YOKSULLUK. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*(54), 296-306.

Altınöz, İ. (2013). *Osmanlı Toplumunda Çingeneler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Bayar, F. (2008). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32(4), 25-34.

Bozkurt, T. (2004). *Poşalar Örneğinde Etnisite ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Caniklioğlu, M. D. (2007). *Sivil toplum ve Türkiye demokrasisindeki izdüşümleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Cıstır, A. *İzmir Romanlar Derneği Sorun Başlıkları Raporu*.

https://docplayer.biz.tr/5826263-Izmir-romanlar-dernegi-sorun-basliklari-raporu.html#google_vignette adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 04.03.2024

Coşkun, N. (1998). *Romanlar ve Antalya Zeytinköy Romanlarının Toplumsal Bütünleşmeleri*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

de Thorpe Millard, E. (2021). *Müzik Yöneticiliğine Giriş*. İzmir: Gece Kitaplığı.

Demirel, N. (2009). *Kuramsal ve Tarihsel Aşamaları ile Sivil Toplum ve Türkiye*. (Yayınlanmış doktora tezi). T.C İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Erdoğan, M. A. (2021). *İzmir’de Çingeneler*. <https://www.dokuzeyul.com/izmirde-cingeneler> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 09.30.2023

Erözden, O. (1998). STK'lar ve hukuki çerçevede yenilik talepleri üzerine notlar. Merhaba Sivil Toplum,(Der. Taciser ULAŞ), Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayını, Tarihsiz.

Eyim, A. (2005). *STK'ların Demokrasi Kültürünün Oluşmasındaki Rolü*. Çanakkale, 18, 475- 480.

Federasyonu, R. (2017). *Roman İstihdamında Bölgesel Sorunlar Eylem Planı* (Roman İstihdam ve Mesleki Danışmanlık Ağı Projesi). Kocaeli.

Gökbayrak, Ş. (2005). Avrupa Birliği'nin Sosyal Koruma Sorunsalı Olarak 'Sosyal İçerme Politikaları'. *Çalışma Ortamı Dergisi*, 80, 16-17.

Işık, Ş. (2005). TÜRKİYE'DE KENTLEŞME VE KENTLEŞME MODELLERİ. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 57-71.

Karaman, Z. T., Timurcanday, Ö. N., Tenikler, G., Yağlıdere, A. (2006) *İzmir Büyükşehir Bütününde Romanlar*. İzmir: Siyasal Kitapevi.

Kaytan, F. (2023) *Romanların Yaşadığı Hak İhlalleri: Barınma Sorunları*.
<https://minorityrights.org/app/uploads/2023/12/fatos-kaytan-monitoring-documentation-report-tur.pdf> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 04.03.2024

Kenrick, D., Tırnakcı, B. (2006). *Çingeneler Ganj'dan Thames'e*. İstanbul: Homer Kitabevi.

Kesgin, B. (2016). Sosyal belediyeçilik uygulamalarında sivil toplum ortaklığı. *Strategic Public Management Journal*, 2(4), 82-94.

Kolukırmık, S. (2004). Aramızdaki Yabancı: Çingeneler (Yayınlanmamış doktora lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

Kolukışık, S. (2006) . Sosyolojik Perspektiften Tşrk(ıye) ingeneleri: İzmir ingeneleri zerine Bir Araştırma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* , vol.3, no.1, pp.1-24.

Kolukışık, S. (2009). *Dşnden Bugşne ingeneler*. İzmir: Ozan Yayıncılık.

Koptekin, D. (2013). *Roman ocuklarının Kendi Kimliklerini Tanımlama Biçimleri* (Yayınlanmış yşksek lisans tezi). Dokuz Eylşl Üniversitesi, İzmir.

Koptekin, D. (2017). *Biz Romanlar Siz Gacolar*. İstanbul, İletişim Yayıncılık.

Nezihi, R. (2002). *İzmir'in Tarihi*. İzmir: İzmir Yayıncılık.

Özkan, A.R. (2000). *Tşrkiye ingeneleri*. Ankara: Kşltşr Bakanlığı Yayınları.

Sami, C., Hşsnş, H. (2000). *İzmir 1905*. İzmir: İzmir Yayıncılık

Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mşcadele Yşntemleri. *alışma ve Toplum*, 3(6), 50-106.

Sapancalı, F. (2005). *Sosyal Dışlanma*. İzmir: Dokuz Eylşl Yayınları.

Seyyar, A., Adalı, Ö. (2003). *Tşrkiye'de yoksullukla mşcadelede STK'ların rolleri ve şnemleri*. Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği yayınları, İstanbul.

Suver, H., Kara, B., Kara, A. (2010). *Bir ingene Yolculuğu*. İstanbul: Fatih Belediyesi Kşltşr Yayınları.

şahin, T. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi* (Sosyal yardım uzmanlık tezi). T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Mřdřrlřęř, Ankara.

şenses, F. (2001). *Kşreselleşmenin Şteki Yşzş: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şimşek, S. (2020). *Türkiye’de Çingene/Romanların Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadelesinde Roman Derneklerinin Rolü* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Toprak, Z. (2008). *Kent Yönetimi ve Politikası*. İzmir: Siyasal Kitapevi.

Vardar, N. (2015). *TDK’de Çingene: Argo Konuşan, Kötü Kılıklı, Seyrek Görülen Tip* . <https://bianet.org/haber/tdk-da-cingene-argo-konusan-kotu-kilikli-seyrek-gorulen-tip-163410#:~:text=ROMFO%3A%20Kötü%20kıyafeti%20ırkçı%20dile%20tercih%20ede%20riz> adresinden elde edildi. Erişim tarihi: 01.23.2024

Yağlıdere, A. (2011). *İzmir Romanları Yaşam-Kültür-Alışkanlıkları*. İstanbul: Ozan Yayıncılık Ltd.

Yıldız, H. (2007). Türkçede Çingeneler İçin Kullanılan Kelimeler ve Bunların Etimolojileri. *Dil Araştırmaları*, 1(1), 61-82.

Yıldırım, A. (2019). Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 15-33

4.3 Ekler

Konak Belediyesi Kadın ve Aile Müdürlüğü Personeli Heval Minyas (Merkez / Dernek Yöneticisi, Görüşme 1) ile yaptığımız görüşme kayıtları;

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız?

Dernek bünyesinde bir yıldır görev almaktayım. Ben Halil Rıfat Paşa'da çalışıyordum Halil Rıfat Paşa ikiz evler semt merkezi sorumlusuydum. Oradan burası açıldı. Kültür Müdürlüğü'nden kadın aile birliğine geçti ben de kadın aile personeliydim. Müdürümüz rica etti burada yapabilirsen çok sevinirim dedi romanlarla bu şekilde tanıştım.

2-Bu derneğin bulunduğu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

Bizim mesai saatimiz sabah 8 buçuk akşam 5 buçuk mahalle sakinleri daha çok 8 ve dokuzdan sonra hareketlenmeye başlıyor çok fazla şahit olamıyoruz ama sosyal hayatları akşam başlar sabaha kadar sürer bu şekilde devam eder yaşam tarzları bu şekilde devam ediyor sabahları gördüğümüz okula giden çocuklar ve veliler daha çok genç ve küçük çocuk kısmı.

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

Zaten romanların dünyaca genetiği belli müzikleri ilgili yetenekleri ortada. Ben kurum kültür Müdürlüğü bünyesindeyken müzik eğitime şahit olmadım başka bir birimde olduğum için ama mesela mahallede bir darbuka duyduğum zaman çıkıp bakıyorum Nasıl çalışıyor, ne yapıyor, kim diye merak ettiğimizde çünkü iyi bir ritim geliyor seni çeken bir ritim çıkıp baktığında 8, 9 yaşlarında bir çocuk elinde bir cümbüşle ile kendi arkadaşlarıyla vakit geçiriyor. Onun dışında Muammer başkanımız sokak sanatçıları başkanı Muammer Bey birkaç arkadaşı yönlendirmişti. Gitar ve piyano vardı burada, buraya çalmak gelen genç çocuklar 13 14 yaşlarındaydı onları dinledim çok yetenekli ve bu işi yapıyorlar çok yetenekliler.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili eksik gördüğünüz yönler var mı, var ise nelerdir?

Yok, çünkü müzikle alakalı kısma şahit olmadığım için bilgim yok.

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği ile Roman Çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

Mükemmel, zaten biz gecekondü kültüründe büyümüş insanlarız cemde gecekondü çocuğu ben de gecekondü çocuğuyum Zaten birçok ortak yönümüz var buradaki arkadaşlarla onların yaşam tarzı aile yapısı sokaktaki tarzları bunların hepsini biz zaten gördük. Biz yaşamıştık şimdi onlar yaşıyorlar olabilir o şekilde bir etkileşimimiz var Ortak noktamız zaten bulunduğumuz ortamdan kaynaklanmaktaydı birbirimiz olan diyalogumuz kişiliğimizi ortaya koyduğumuzda samimiyet saygı sevgi zaten ortaya çıkıyor değer kıymet biliniyor sen onlara değer veriyorsun onlar da sana değer veriyor. ondan sonra sevilirsin burası resmi kurumdan daha çok bir aile ortamı abilerinin olduğu bir yermiş gibi geliyor onlara günlük işlerinin dışında gelip eğlenebilecekleri bir hobi alanıymış gibi geliyor o şekilde bir etkileşimimiz oldu devamlılığı da oldu devamlı etti işte cem koordinasyonunda birlikte beraber bir drama oyunu çıkarttık çokta keyifliydi güzeldi çocuklar çok sevdi aileleri de geldi isimlerimiz kendi evlerinde sürekli Cem abi Heval abi veliler bizi merak ettiler görmeye geldiler bu şekilde devam etti ilişkilerimiz hala da devam etmekte.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde gözlemlediğiniz sosyal etkileri nelerdir?

Zaten en büyük uyuşturucu boş zaman boş zamanınız varsa her şeyi yapabiliyorsunuz ama bir şeyle meşgul iseniz yani zaten vakit kalmıyor bazı şeylere e bunun da kültürü zaten müzik zaten bir saltanat gibi babadan oğula geçmekte genetik bir kod mevcut ister istemez küçük bir çocuk evde ne tür bir kimlik bulacak? Annenin ya da babanın kimliğini bulacak Evde enstrüman çalan birileri varsa çocukluktan beri bir aşinalık oluşuyor onun için müzik çok basit bir hale geliyor önemli bir avantaj bu durumda sosyal hayatını tabii ki etkiliyor güzel Sanatlar Fakültesi olabilir başka bir şey olabilir illa barda ya da herhangi bir gece kulübünde çalmasının dışında akademik olarak bir müzik gerekçede kendine tasarlayabilir.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların müziğe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemlerinizi nelerdir?

Sağlık alanındaki gelişme çevrede sağlık liselerinin olmasından kaynaklı bir durum işte motor meslek gruplarının bu çevrede olmasının etkisi örneğin benim kuzenim Karabağlar

ikamet ediyor motor mesleğe geliyor aslında avantajlı bu çevrede bu tarz eğitim alanlarının bulunması sonuçta merak uyandırıyor ve teşvik ediyor seni tabii ki yani müzikle entegre olan bir şey değil sonuçta sağlıkta müzik bambaşka bir alan ama müzikte ruhun gıdasıdır ruh sağlığına olumlu etkileri vardır. Az önce de bahsettiğim gibi buradaki çocukların genetik kodlarında olan bir şey müzik onlar için her zaman var olacak var olmuş ve her zaman da var olmaya devam edecek.

Konak Belediyesi Kadın ve Aile Müdürlüğü Personeli Cem Pekbalıkcı (Merkez / Dernek Yöneticisi, Görüşme 2) ile yaptığımız görüşme kayıtları;

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız?

Merkez bünyesinde 2023'ün Nisan ayından beri görev almaktayım, kadın aile personeli kadın aile bünyesinde çalışıyordum. Roman Kültür Merkezi kurulduğunda kurulduğu yıldan geçen seneye kadar kültür müdürlüğü bünyesindeydi. Çünkü binamızın ismi Roman Kültür Merkezi. Geçen yıl konak belediye başkanının almış olduğu bir kararla kültür merkezin işleyişi diğer semtlerde bulunan semt merkezlerimize benzediği için bu mantık ile kadın aile hizmetleri müdürlüğüne geçişi oldu. Kadın aileye müdürlüğüne geçtiği için idarecilerimiz sağ olsunlar “sen oraya geç orada devam et” dediler ve bizim buraya gelişimiz gerçekleşti. Biz bu şekilde başladık.

2-Bu derneğin bulunduğu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

Homojen bir yapı var dışarıdan kimse yok heterojen bir yapı değil homojen bir yapı sadece romanlardan oluşan bir grup ve popüler kültürün çok hâkim olduğu bir semt. Sosyo kültürel açıdan söyleyebileceğim, genç nüfusun çok yoğun olduğu ve aslında sosyo kültürel dediğimde soruyu ve sorunun cevabını özetlemiş oluyoruz. Homojen bir yapıya sahip, roman grubundan başka bir grubun olmadığı bir mahalle. Avrupa’da da Türkiye’de de bu mahallenin başka bir örneği yok, çünkü nüfus sayısında resmi kayıtlara baktığımızda bin beş yüz iki bin kişiye yakın bir nüfus olduğu gözüküyor. Kayıtlı nüfus böyle ancak kayıt dışı nüfus on bine yakın. Aslında buradaki nüfus çarpanı çarpı 4 yani mevcut olanın kaydı burada değil ama burada yaşıyor. Semt içerisinde böyle bir durum var. Mültecilerle alakalı bir sorunu yok. Çünkü dış göç yok, az önce de bahsettiğim gibi homojen bir yapıya sahip mahalledeki hane sayısı ile yaşayan sayısı birbiriyle örtüşmüyor

bundan dolayı da mahallede zaten yer yok. Göç alan taraf da değil ayrıca burada göçmen bulamazsınız.

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

En başta benim şahsi görüşlerimi soruyorsanız, kurum çalışanından bağımsız olarak ben çok karşıyım. Çünkü romanlar eşittir müzik, eşittir eğlence mantığıyla bilimsel ya da akademik hiçbir çalışmanın yapılmayacağı bir yere sürüklendiği bir süreç. Bu durumda, az önce bahsettiğimiz sosyal dışlanmaya yani dışlanmanın başka bir çeşidi olan bölgesel dışlanma ya sebebiyet vermekte. Örneğin bazı stereo tipler (basmakalıp düşünceler) vardır. Romanlar kırmızıyı sever, romanlar müziği çok sever. Bu durumla bu stereo tip düşünceleri tetiklemiş oluyoruz. Bu duruma bilimsel bir yaklaşım yapılacaksa tabii ki de bu da bir öncesi yani, 2015 yılında yapmış olduğumuz çalışmadan yola çıkarak bunu söylüyorum. 2015 yılında 9 Eylül senfoni orkestrasının şefi ile yediden yetmiş yediye diye bir koro kurduk. İçinde roman müzisyen çocukların olduğu, romanların olduğu ve roman olmayanların da olduğu ama klasik Türk müziği değil de klasik batı müziklerin çalındığı bambaşka bir devredeydi. Çocuklar en az altı yedi ay nota solfej eğitimleri aldılar, sonrasında klasik batı müziği eserlerini çalmaya başladılar ve bu tamamıyla alışlagelen mantığın dışındaydı. Yani çocuklara birer kanun verelim, birer darbuka verelim dokuz sekizlik çalsınlar değil. Bilimsel bir çalışmaydı bu yaptığımız çalışma. Bu da neyi doğurmuş oldu? O grubun içinden dört tane çocuk Ümran Baradan Güzel Sanatlar Lisesini kazandırdı. Şimdi bu yaklaşım ile ne olursa tamam, ama diğer türlü olduğu zaman. Çocuklara burada nota eğitimi verelim, sonra ellerine birer darbuka verelim kanun verelim biz o zaman piyasaya müzisyen yetiştirmeye çalışıyoruz gibi bir şey ortaya çıkar.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili eksik gördüğünüz yönler var mı, var ise nelerdir?

Bir kere yapısı gereği burada sadece müzik eğitimi verilemez. Müzik eğitimi uçsuz bucaksız bir derya ne tarafından tutup neyi vermiş olacağız? Burası güzel sanatlar lisesi değil veya burası özel bir merkezde değil. Bir kişinin yönettiği bir merkez değil, kamu kurumu isminden yola çıkarak baktığımız zaman, müzikle alakalı bir beklenti doğuyor ister istemez. Ancak beklentiye ne ile karşılayacağız? Yani akademik olup gerçekten müzisyen olanlarla bir çalışma mı yürüteceğiz? Yoksa sıfır yani müziği gelişmemiş

sadece kulaktan duyma çalabilen çocuklara bir eğitim mi vereceğiz. Önce bunları tartışmamız gerekiyor. Bana kalırsa madem böyle bir beklenti var, oturalım yaş aralığını beş ve on iki belirleyelim ya da beş on altı belirleyelim. Beş ile on altı yaş arasındaki çocukların temelden yani daha hiçbir şey bilmiyorken klasik batı müziğini hazırlayalım. Klasik Türk müziğindense klasik batı müziğine hazırlayalım. Çünkü dünya genelinde de evrensel olan batı müziği tabii ki de. Köklerimizi bilsinler ama, batı müziği ile bir temelini atalım sonrasında üzerine devam edelim bakalım neler olacak. Yani bir temel atmak her şeyin başıdır temel ne kadar sağlam olursa üzerine o kadar devam eder. İki bin on beşte yaşadığımız tecrübeden yola çıkarak şunu söyleyebilirim. Demek ki klasik batı müziği alan arkadaşlar yani Türkçülüğe karşı değilim Türk müziğinde çok seviyorum ama örnek var. Yaşadığımız bir örnek var. Klasik batı müziğini alsın bitirsin dediğim şu durum, beş ile on iki yaş grubu en az bir sene batı müziği eğitiminde yoğrulsunlar ve sonrasında da tercihini kendi yapsın. Bir baksın ben bu işle devam edecek miyim? Yoksa bana göre değil mi yani özetle iki aylık, üç aylık, altı aylık kurslar bir şey değiştirmeyecektir devamlılığı olması gerekiyor.

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği ile Roman Çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

Şimdiki önceki çalışmaları bilemem daha önce olmadığım için ama duyumlarım şuydu. Bundan önceki çalışmalar sadece ki bu mantık sinir bozucu. Roman Kültür Merkezinin varlığı için sadece çocuklar müzik eğitimi alsın denilip sadece müzik eğitimi alması için var bir başka kurs yoktu. Bir başka çalışma yapılmıyordu ve biz Heval ile (yönetimdeki diğer personel) geldikten sonra buraya drama sınıfı oldu, dikiş sınıfı açıldı, bunların üzerine bir de müzik kursu başladı. Yani şimdi bu çeşitlilik beraberinde şunu doğuruyor, buraya romanlar sadece müzik yapmaya gelmiyor bir şeyler öğrenmeye geliyor. Sanat anlamında, sanatı sadece müzik dalından ibaret olmadığını da görüyorlar. Bu durum da onlara başka bir perspektiften başka bir dünya görüşü sağlıyor. Diğer bir açıdan baktığımızda çocuklar olan etkileşimiz ile alakalı daha iki gün, üç gön önce bir gencimiz var. Burası benim evim gibi dedi, ben okuldan çıktıktan sonra buraya geliyorum dedi. Neden? Çünkü burası ev ortamı gibi dedi ve bu durum bizim için çok sevindirici bir şey. Heval abileri çok seviyorlar, benim ile olan iletişimleri de keza o kadar iyi. Bu sefer şu oluyor, evde çocuklara doğal olarak soruluyor ne yapıyorsunuz orada o kadar saat

çocuklar sabahdan akşama kadar sürekli burayı konuştukları zaman ebeveynleri de soruyor ne yapıyorsunuz orada diye. Bunu yaşattılar bize bu deneyimi de gördükten sonra şunu düşündük “evet biz doğru bir yoldayız doğru bir şey yapıyoruz ve bunu da devam ettiriyoruz.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği’nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde gözlemlediğiniz sosyal etkileri nelerdir?

Yani aslında baktığımız zaman negatif veya pozitif bir şey söyleyemem bence nötr durumda. Eğitim alan gençlerle alakalı bir şey söylemem imkânsız. Çünkü onlar hafta sonu geliyorlar biz pazartesi cumaya kadar buradayız. Devam eden grupta hafta sonu geliyor, ama gözlemlediğim bir şey şu var. Dışlanmayı biraz da biz kendimiz yapıyoruz mesela etkilerden biri bu. Roman çocukları sadece roman çocukları ile eğitim alıyor. Bu mahallede roman olmayan başka bir grup yok sadece roman çocukları var. Bu durumda ne oluyor? Kendi mahallesindeki öz güveni devam ettirmiş oluyor. Romanı olmayan başka bir kişi ile tanıştığı zaman da adaptasyon süreci zorlaşıyor. Bu durum böyle sonuç doğuruyor. Aslında genele baktığınız zaman halbuki burada roman olmayan genç gruplar da buraya geliyor olsa bu etkileşim bir şekilde değişime uğrar yani bütün referansları iki bin on beş yılından verdim, ancak iki bin on beşteki referanslar şunu çıkarıyorum. Roman bir çocuk da var roman olmayan bir çocuk da var bunun beraberinde o adaptasyon hemen olmaz iki ay sonra olur. Ama sonrasında hayatlarını devamında da böyle o grupta tutulan çocuklar şu anda hala başka gruplarla çalışabiliyorlar. Bunun böyle pozitif etkisi var benim dediğimden yola çıkarak söylüyorum burada da aynı şeyi devam ediyor olsa roman çocuklarla roman olmayan çocuklar etkileşim halinde bir derse giriyor olsalar bir hafta bilemediniz iki hafta sıkıntı çekerler. Üçüncü hafta illaki paylaşırlar ve anlaşırlar, bu bahsettiğim ön görüden ziyade gözlemlenmiş bir şey. Daha önceden denenmiş bir şey, bunun pozitif tarafına bakacak olursak. Konum açısından erişim açısından çok rahat bir yer mahalle içerisinde böyle bir şey olması çok pozitif tarafı ve çocukların ergenlik dönemini müzikal anlamda ne katıyor diye soracak olursanız. Evet bilgi çeşitliliği artıyor, kulaktan duyma değil bir matematiğinin olduğu müziğin bir matematiği olduğu bilgisini öğreniyorlar bu şekilde biraz da bilgeliğin bilgisine sahip olmuş oluyor.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği’nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların müziğe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemleriniz nelerdir?

Gelen yaş grupları küçük olduğu için onların hep hayalinde müzisyen olma düşüncesi var zaten orası aslında birazcık geleneksel oluyor. Baktığımız zaman pozitif anlamda bir değişim ama tabii ki de sorunun maiyetine baktığımız zaman daha geniş çerçevede bir şey soruluyor. O da yaş grubunda değişebilecek bir şey. On dört yaş grubuna bakmamız lazım ki on dört yaş grubu  niversite veya lise düşüncesine sahip bir grup olacağı için bu soru oraya ilgilendiriyor ve bu çocuklara baktığımız zaman da mahalle genelinde dönecek olursak ve bu soruya bakarak bizim mahallede şu an çok şaşırtıcıdır sağlık mesleğine çok görüş var müziğin yanı sıra genç çocuklarda on taneden altısı sağlık meslek lisesinde okuyor. Bunun sebebi hem mahalleye yakın hem de seviyorlar bir şekilde. Onda dördü de güzel sanatlara girmek için çabalıyor/uğraşıyor. Bir şekilde belki de zafere ulaşıyorlar, bunu (güzel sanatlar lisesi) kazanıp devam ediyorlar. Buradan yola çıkararak baktığımız zaman da evet kararları net ve bu onlara pozitif etki sağlamış ve devamında da bu mesleği belki de profesyonel olarak icra etmek istiyorlar. Yani bugünkü mantıkta sertifikalı bir eğitim alarak devam etmek istiyorlar. Bu da onların çok işine gelebilecek bir durum hoşlarına da gidiyor. On bel yaşındaki bir  ocuk eğer iyi de  alabiliyorsa örnek veriyorum, mahalleden abileriyle işe gittikten sonra dönüp bir de okula gitmeleri onlara pozitif katkı sağlıyor ve bu da aslında burada almış olduğu eğitimle bağladığımız zaman evet onları tetikliyor.

Tepecik Roman Derneği Başkanı Ali Yangır (Dernek Yöneticisi, Görüşme 3) ile görüşme kayıtları;

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız?

Kurulduğundan beri inşaatından beri destek olmaktayım.

2-Bu derneğin bulunduğu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

Müzisyen derneklerini kurduk buranın olmasına sebep olduk burada çocuklar ilk defa sizler sayesinde ve bizler sayesinde böyle bir sosyal faaliyet göstermeye başladı ilk defa.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eēitimi ile ilgili eksik g rd ē n z yönler var mı, var ise nelerdir?

Onu pek bilemem ancak, benim hoşuma giden detay çocukları böyle bir yerde böyle bir imkânı saēladığımız için seviliyorum yani sizler sayesinde bir şeyler  ēreniyorlar bu çok güzel bir şey.

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneēi ile Roman çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

şu an çok iyi! Cem kardeşimiz sayesinde ve dernekler sayesinde adapte olmaya çalışıyoruz. Tam manasıyla olmasa da yüzde elli-elli şeklinde gidiyor şimdilik. İleride bu oran daha da  oēalacak burası özel bir yeri olacak. Çocukların bakış açısı merkeze iyi, böyle bir eēitim yuvası açıldığına seviniyorlar.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneēi’nde verilen müzik eēitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde g zlemlediēiniz sosyal etkileri nelerdir?

Çocukların gözleri pırıl pırıl parlıyor ve çocuklar sanat  ērenmek istiyor. Çocuklar buraya da uyum saēladı böyle bir sosyal faaliyeti sürekli devam etmesi lazım.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneēi’nde verilen müzik eēitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların m ziēe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemleriniz nelerdir?

Olumlu anlamda geliřtiēini düşünüyorum.

Tepecik Roman Kültür Derneğinde Görev Alan Halk Eēitim M d rl ē ne baēlı Drama  ēretmeni şehriban Yüksek (Merkez / Dernek  alışanı, Görüşme 4) ile yaptığımız görüşme kaydı;

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneēi Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız?

Bu derneēe Halk Eēitim bünyesinde halk eēitime baēlı olarak kasım ayında geldim. Sıram geldi. Bana roman kültüründe drama eēitimi görevi diye. Normalde herkes reddediyor daha öncesinde de bu bölgede çalıştım. Hiç sıkıntı yaşamadım yani biz halk eēitime baēlı olduēumuz ve sıramız geldiēi için tercih ediyoruz.

2-Bu derneēin bulunduēu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

Burada çalışmaya başladığında bu kültür içerisinde değildim. Zihnimizde roman dediğimiz zaman hırsız, kötü ya da farklı şeylerle hitap ediliyorlar. Bende de az buçuk bir ön yargı vardı buraya geldiğimde bütün ön yargıları hızlı bir şekilde kırıldı.

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

Çocuklar katılmak istiyor, çocukları normalde yetenekleri var çocuklar arasında güzel çalanlarda var, çocuk çalışıyor sanırsam, ama alabilecektir eğitim yok.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili eksik gördüğünüz yönler var mı, var ise nelerdir?

-

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği ile Roman Çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

Şu an aktif olan öğrencilerimiz çok seviyorlar. Cem abileri olsun, Heval abileri olsun birbirleriyle işçi dışılar. Birbirlerini tanıyorlar ve birbirlerine yardımcı olmaya çalışıyorlar oluyorlar da bence. Aile gibiler mesela burada kendilerini rahat ve güvende hissediyorlar. Bazı çocuklar ki biz ne kadar tasvip etmesek de okula gitmiyorlar. Okula gitmeyip buraya gelmeyi tercih ediyorlar.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde gözlemlediğiniz sosyal etkileri nelerdir?

Sosyal etkileri tabii ki de var, çocukların bir şeyleri yapabildiklerini gördüm benden önce de bir eğitim almışlar. Şu an gördüğümde ise yetenekleri var ve bu onların özgüveninin oluşmasını sağlıyor. Başta çekilerek yaptıkları bir şeyi şimdi kendilerine güvenerek yapıyorlar. Sosyal anlamda çok iyiler. Sosyal ilişkilerine imreniyorum ama kendi aralarında böyle dışarısını bilemem. Bölgeyi bilemem ancak en azından buraya gelen çocuklarda kötü alışkanlık en fazla sigara var onlar gizli gizli içiyor onları uyarmaya ve uzak tutmaya çalışıyoruz ama uyuşturucu konusunda pek bir fikrim yok.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların müziğe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemleriniz nelerdir?

Müziyenlik mesleğine meslek olarak bakmıyorlar zaten kendi evlerinde zaten olağan bir şey olduğu için bir aşinalık olduğunu düşünüyorum zaten enstrüman kendi evlerinde de var hobi olarak görüyorlar bence beşlik olarak görmüyorlar. Çoğu oyuncu olmak istiyor kimisi mimar olmak istiyor soymak isteyen var sağlık alanı ilerlemek isteyenler var.

İzmir Sahne Çalışanları Derneği ve Roman Kültür Merkezi ile etkileşim halinde çalışan Dernek başkanı Muammer Açıkpazu (Dernek Yöneticisi, Görüşme 5) ile yapılan görüşme kayıtları;

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız? (Etik Kural’a verilmiş olan sorular kapsamında olduğu için bu soru “Ne zamandır destek olmaktadır.” Şeklinde sorulmuştur.

İŞCAD yani İzmir sahne çalışanları derneği 5 seneden beri düzenli bir şekilde iletiyoruz beşinci yılımızda tam gaz devam ediyoruz.

2-Bu derneğin bulunduğu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

şimdi sosyal çevremiz tepecikte özellikle yani biliyorsunuz müzik camiası tepecik zaten müzik camiasının en önemli merkezlerinden roman mahallelerinden bir tanesi müziyen olduğumuzdan bu tür önemli ve çocuklarımızın gelişmesi için roman kültür binamızı biliyorsunuz zaten burada görev aldınız bu çocukların daha çok ilerlemesi için tabii ki görevlerimizi eğitimlerimizi sadece onların ilerlemesi için çaba gösteriyoruz özellikle tepecik semtinde değil aslında diğer roman mahallelerinde de sesleniyoruz komple bizim farklı farklı roman sebeplerimiz var biliyorsunuz Ege mahallesi olsun, İkiçeşmelik olsun, Esentepe olsun bu arada ne kadar çocuklarımız varsa roman kültürünü ne olduğunu müziyen camiasının ne olduğunu hep çocuklara anlatıp projeler halinde sunuyoruz sağ olsun çocuklarda geliyor destek veriyorlar bize devamlı kültür binamızın da olması bizim en büyük etkenlerinden bir tanesi bizi daha çok üst seviyeye çıkartıyor çalışmalarımız kültürle alakalı yani çocuklarımızın geleceğiyle alakalı.

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

Tek eksikliğimiz ben müziyen olarak özellikle roman toplumunda yaşayan çocuklarımızın eğitim eksikliği çok iyi müziyenler mi evet çok iyi müziyenler ancak çok iyi müziyen olması bir şey ifade etmiyor bir kimliğimiz yok yani roman toplumunu bir resmi kimliği yok belgesi yok eğitimimiz bizim zaten en düşük seviyede olduğumuz

konu eğitim seviyemiz bunun için çalışma yapıyoruz çocuklarımız için ben 45 yaşındayım yaklaşık 35 yıldır müzisyenlik yapıyorum suretleri şehitlik yapıyorum ancak bir eğitim vermek istediğim zaman bir eğitim vereceğim zaman elimde sertifikam yok ben kendimden yola çıktım zaten bu derneği kurdum kendi hayatımı ortaya koydum dedim ki bizim çocuklarımız roman toplumunda yetişen çocuklar kör cahil kalmasın çok iyiymiş diyen olsunlar ama eğitimsiz olmasınlar çocuklar eğitilmiş olsun yeni yetişen nesiller eğitilmiş olsun bir gün çıktığı zaman buradan piyasaya gittiği zaman çalışmak için bizim bir derneğimiz vardı başkanımız vardı Muammer açık pozunu iyi ki de koşturmuş ben bu öğreticilik belgesini almışım hedefim benim bu sadece roman topluluğu için.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili eksik gördüğünüz yönler var mı, var ise nelerdir?

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği ile Roman Çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

Dünden bugüne baktığımızda şimdi daha önce pandemi dönemi vardı biliyorsunuz pandemi döneminde derneği kurduğumuzda biz ne yaptık hep gıda malzemesi gibi yardımlar yaptık ama müzisyenlerin biz mağdur kalmasın bahsetmiştim geçende size şimdi park konserleri geldi yapmış 65 yaş müzisyenleri geldi o geldi bu geldi şimdi hayat normale döndüğün hissettiğimiz andan itibaren biz yazları kestik çünkü bir dernek yardım derneği resmi bir dernek tabi 2 yıllarda bir acemiliğin biz bir heyecanımız da vardı o heyecanı attık üstümüzden biz bu derneği dedik ki artık yardım almıştık kullanmayacağız çocukların eğitimiyle alakalı kullanacağız bu denli çünkü çocuklarımız kör kalmasın şu anki İzmir sahne çalışanları derneği roman çocuklarımızın özellikle kız çocuklarımızın eğitimi ile ilgili bazı faaliyetler yürütmekte roman kültür merkeziyle koordine halinde çocuklarımızın eğitimlerini yükseltmek amaçlı kullanılacak.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde gözlemlediğiniz sosyal etkileri nelerdir?

Şimdi bu proje benim 14 16 yaş kız çocukları özellikle erkek çocukları yaklaşık 2 yıldan beri ben bunu düşünüyorum toparlayabilir miyim diye kahve köşelerinde gözlüyorum kız çocuklarının velileriyle görüşüyorum şimdi bizim roman toplumunda özellikle kız çocuklarımız sahipsiz kaldığı zaman geç çiçek satmaya giderler yazlık yerlerde çiçek

satmaya anne soğuyan biterse oryantal olur anne sütü pavyonda çalışıyorsa kız o yolu çizer ben bunu şahsım adına konuşuyorum tabii ki de, bunu önlemek amaçlı çağ buluyorum bizim kız çocuklarımızın kaderi çiçek satmak veyahut da bir oryantal olmak veya alkol masalarında meze olmak değil anneler ve babalarla görüştüm annesine sordum işiniz ne? Abi ben oryantallik yapıyorum diyor ben de 10'a çıkart soruyorum kızın oryantal mi olmak istiyor yoksa iyi bir keman hocası mı olmak istiyor? annesini oradan buldum kadın şaşırdı doğal olarak. Benim yeğenim var ümit açıkpazu' nun kızı, aileleri onu örnek veriyorum bu kız diyorum benim yeğenim şu anda batı müziği çalıyor ve İzmir'de ismi olmaya başladı profesyonel bir şekilde soyadımızı taşıyor bunu gören ailelerde burada şey kalmaya başladı özellikle kız çocuklarından bunu erkek çocuklarına da gösteriyorum bu kız roman kızı diyorum bunun gibi olmak ve istiyorsun yoksa annen gibi pavyonda oryantallik mi yapmak istiyoruz ve çocuklar genelde amca beni lütfen kursa götürün şeklinde cevap veriyorlar şimdi bak çocuklara ben bu şekilde konuşuyorum kahve önünde küçük yaşta çocuklar nargile içiyorlar küçük çocuk daha 11 yaşında kırmızı gömlekli belki görmüşsünüzdür sosyal medyada da popüler 10'a çıkart burada keman çaldırdım roman Kültür Merkezi binasında bu çocuğu örnek gösterdiğimde diğer çocuklar şeklini hep Kemal öğrenmek istiyorlar özeniyorlar ben kanun öğreneceğim diyen de var o yüzden bunları topladım ve hiçbirini dışlamadım kötü alışkanlıklardan uzak dursunlar biz hepimiz bunları yaşadık onları yaşatmayacağız Allah'ın izniyle.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların müziğe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemlerinizi nelerdir?

Bundan 20 25 sene önce zaten müzisyen camiamız özellikle bu toplumda çok yoğundu düğünler vardı içkili düğünler vardı pavyon işleri vardı vesaire yaşam tarzımız hep kötüydü şimdi zaman geçtikçe genç müzisyenler daha iyi yetişmeye başladı noktayı çok iyi biliyorum nazariyatı çok iyi biliyor solfej çok iyi biliyor eser uçar diye bir kardeşimiz var bizim onun oğlu var piyanist biz bunları çocuklarımız üstünde örnek alarak çocuklar da zaten bunları izleyip paylaştığı için çocuklar bunlardan feyz alarak zaten müziğin ne kadar kaliteli olduğunu hissetmeye başladı çocuklar müzik kötü değil bizim zamanımızda müzik çok kötüydü ama müziğin kötü olmadığını onlara biz her defasında anlatıyoruz müziğe zaten çocuklar aşık olmuş bir şekilde yaşıyorlar şimdi nereden baksam buraya 25

30 tane öğrenci gelecek hepsini aşıladık müzik gerçekten işini iyi yaptığın sürece mükemmel bir iş seçeneği olduğunu düşünüyorum eğer iyi bir müzisyen olursam hoca olursun özellikle sertifikalı hoca olursun ve yarın öbür gün toplumdaki çocuklara da ders verirsin diye anlatımlarda bulunuyoruz çocuklar da bu düşüncelerimiz beyinlerine oturmuş bir şekilde müzisyenliğin iyi bir meslek olduğunu ama iyi icra edersen iyi bir meslek olduğunu anlattık çocuklar da şu an buraya her zaman geliyor özellikle kız çocukları sayısında inanılmaz bir artış var çocuklarımız not okumaya başladılar bu onlar için inanılmaz bir başarı.

İsmi Veremeyen Katılımcı. (Merkez / Dernek Çalışanı, Görüşme 6)

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız?

İki buçuk yıldır görev almaktayım.

2-Bu derneğin bulunduğu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

Semtteki çocukların ve velilerinin eğitim görmesi şart, çoğunlukla zaten müziğe odaklı hepsi burada da zaten müzik kursları veriliyor. Hayat gündüz gece olarak farklılar, gece yaşıyor gündüz uyuyorlar.

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

Burada eğitim alan çocuklar belli bir müzik alanında yetenekleri, yönelimleri, hevesleri var. Ancak çocuklar çabuk sıkılıyor. Bunların anladığım kadarıyla hoca ile öğrenci arasındaki ilişkiye bakıyorlar. Aldıkları eğitimden ziyade, ders veren hocaların onlarla olan iletişimine göre derse ilgi ve alakaları değişkenlik gösteriyor. Ufacık bir negatif enerji bile onları müzikten soğutabiliyor.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili eksik gördüğünüz yönler var mı, var ise nelerdir?

Buradaki çocukların çoğunun maddi olarak gelir seviyeleri düşük olduğu için bazı öğrenciler müzik aletleri alamıyorlar. Aslında aile bunun üzerinde durması gerekiyor. Biz çocukları zorla buraya getirtmeye çalışıyoruz. Maddi sıkıntısı olup müzik aleti alamayan aileler tespit edilip uygun şartlarda alınabilir.

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği ile Roman Çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

Şu an ki bağ çok iyi, ilk zamanlardaki bağ ile şimdiki bağ arasında dağlar kadar fark var. Şu an burada herkes aile gibi oldu. Çocuklar bütün zamanlarını burada geçirmeye çalışıyor. İlk gün ile bugün arasındaki fark o kadar büyük ki çocukların artık geleceğe dair bir planları var. Büyüyünce ne olmak istedikleri, kötü alışkanlıklardan uzaklaşmaları gibi düşünceleri var. Kendilerini bir boşlukta hissettikleri zaman buraya geliyorlar, kişisel sıkıntıları olduğunda, ödevleriyle ilgili bir sıkıntı olduğunda buraya geliyorlar. Aileleriyle bir problem yaşadıkları zaman buraya geliyorlar. Bir aile gibi olduk artık. Yani mesela çoğu öğrencimiz sabit, hep aynı. Mesela senin zamanındaki öğrencilerin birçoğu burada devam ediyor. Yani hocalar değişti öğrencilerimiz aynı. Aslında konu şu; ailelerinden göremedikleri şefkati bizden görüyorlar biz bunu sağlamaya çalışıyoruz. Burada çoğu anne baba ayrı, çoğunun babası ya da annesi cezaevinde, madde bağımlısı ya da çalışmıyor. Çocuklarla yeri geldiğinde arkadaş gibi oluyoruz. Konuşuyoruz, belirli sosyal aktiviteler yapıyoruz. Mesela sineme kursumuz var, yazı yüzme deniz gibi aktiviteler yaptırıyoruz. Mesela burada kahvaltı alışkanlığı kazandırmaya çalışıyoruz. Artık dışardan hazır yemektense evde ev yemeği yemeye yönlendiriyoruz.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde gözlemlediğiniz sosyal etkileri nelerdir?

Çocukların konuşma üslupları, hal ve hareketleri değişiyor. Buraya ilk gün ki gelen çocuğun üslubu, arkadaşlarıyla olan ilişkileri tamamı ile değişti. Büyüklerine karşı saygılı olmayı küçüklerine karşı sevgili bir şekilde birbirine yardımcı olmayı, gerçekten her şeyi burada öğrendiler. Şu an geline nokta gözü kapalı bir şekilde bu merkezi bu çocuklara emanet edebiliriz. Bu güveni bize verdiler artık. Örneğin sen cüzdanını bırak bu cüzdana kimse dokunmaz, dokunulmasına da müsaade etmezler. Biliyorsun ki burası uyuşturucunun yoğun olarak kullanıldığı bir mahalle, bu çocuklar onun kötü bir alışkanlık olduğunu o kadar çok iyi biliyorlar ki yani iyiyi kötüyü artık fark edebiliyorlar. İleride büyüdükleri zaman nasıl bir hayatla karşılaşacaklarını biliyorlar. Geçen bir kızın konuşmasına kulak misafiri oldum. Lise bire başlayacak, acaba ailem beni üniversiteye gönderecek mi diye endişeye kapılıyor. Ailem beni üniversiteye gönderebilecek mi? Diyor. Kız diyor ki benim en büyük korkum büyüyünce annem ile aynı kaderi yaşamak. Çocuk şu an da o korkuyla yaşıyor. Bu mahallede vesikalı, (Tepecik Genel Evinde

çalışan kadınlara verilen genel isim) annesiyle aynı kaderimi yaşayacağım korkusuyla yaşayan çok kız var. Biliyorsun bu mahallede etnik yoksulluk var. Küçük yaşta evlilikler var. Bunu biz mesela en önemli olan bir şey daha var. Burada mesela özellikle kız çocukları on beş yaşına geldiğinde kendini ergen olarak hissediyor. Bu şekilde kendini dışarı öyle gösteriyor, öyle yansıtıyor. Bizler ise on beş yaşını hala çocuk olduğunu onlara göstermeye çalışıyoruz. Sen on sekiz yaşına kadar çocuksun şeklinde aşılama çalışıyoruz. Bir büyüğe özenmeleri doğru değil, saç makyajı bir büyükmüş gibi davranıyorlar. Bunun da sebebi şu on altı yaşındaki kızları evlendiriyorlar. On yedi yaşındaki kız çocuğunun çocuğu olduğuna şahit oluyoruz. Biz ise bunların hala çocuk olduklarına ikna etmeye gayret gösteriyoruz. Eğitim aslında çocuklardan ziyade anne ve babaya verilmelidir. Yani biz burada ne kadar olursak olalım, çocukların eğitimi ile anne baba ilgilenir. Şahit olduğumda diğer bir olay bizim öğrencilerimizden olan bir çocuk otuz gündür okula gitmemiş ve babasının bu durumdan haberi bile yok, bunu annesi bizimle paylaşıyor ve biz babaya ulaşıyoruz. Yani babayı farklı yönden olayı anlatıyoruz çünkü babanın umurunda değil. Bazı annelerle aynı şekilde yaklaşıyor. Bu semtte bazı çocukların yetenekleri kıskanılabilir, bazen keşke benim de çocuğum böyle olsa diyorum. Müzik konusunda, resim konusunda çok yetenekli çocuklar ve bu çocukların kaderinin güzelleşmesi bir dokunuşa bağlı. Hepsi bir dokunuş bekliyor.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların müziğe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemlerinizi nelerdir?

Çocuklar doğuştan müzisyen olduklarını hissediyorlar. Doğuştan hepsinin müziğe odaklı olduğunu, her çocuğun farklı branşlarda kendini ifade ettiğini görebiliyoruz. Çoğunluk müziği seven insanlar, çoğunluğu müzisyen olmak isteyen çocuklar. Tabi ki biz müzik eğitiminin yanı sıra okulda görmüş oldukları eğitimin önemini her seferinde vurguluyoruz. Sen sadece müziği öğren okulu bırak gibi bir şeyin söz konusu olamayacağını söylüyoruz. Çocukların eğitim konusunda okul konusunda eksiklerinin sebebi şu; geç saate kadar dışarda olmaları ve sabah kalkamamaları en büyük problem. Ama müzik konusunda, çocuklar müziği seviyorlar, müzik konusunda eksiklerimizde alet (çalgı) alamama, belki de ailenin durumu var ama ilgilenmiyor biz bunu bilemiyoruz. Örneğin ben kendi imkanlarımı çocuklarım için zorlayıp piyano ve bağlama aldım. Tabii

ki bunların derslerini de aldırđım ancak çocuklarımda istek yok. Olmayınca olmuyor. Buradaki çocukların böyle bir şansı var aileleri yüzünden çünkü buradaki ailelerin çoğu müzisyen ancak, ailesi ilgilenmiyor olabilir. Şimdi şunu da söyleyeyim, diyelim ki çocuk sekiz ya da dokuz yaşında, öğlen saati uyanıyor ki burada gün ne yazık ki öğlen veya öğleden sonra başlıyor. Çocuklar gelmediğinde babalarını kullanarak getirtmeye çalışıyoruz. Zaten burada eğitimsel olarak çocuklara olan ilgi yüzde elli.

Tuncay Düzağar (Merkez / Dernek Çalışanı, Keman Öğretmeni, Görüşme 7)

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız?

İki hafta oluyor başlayalı.

2-Bu derneğin bulunduğu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

Şu an da eksiğimiz var tabii ki, ama ihtiyacımız olan şeyler karşılanmaya çalışılıyor. Sadece düzeyli bir çalışma için birazcık zamana ihtiyacımız var, zaten enstrüman öğrenmek iki üç ayda becerilebilir bir şey değil. Ben burada doğdum büyüdüm ama çok erken yaşlarda gittim, bir beş yıl oldu buraya geleli, benim döndüğümünden beri arada çok fark var. Müzikle iç içe bir mahalle vardı ancak şu an uyuşturucu batağı bir yer haline gelmiş. Bizim buradaki etkinlikleri yapmamızın tek amacı uyuşturucu bitsin müzikle birlikte defolsun gitsin. İsteğimiz bu.

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

Çocuklarımız kabiliyetli üstüne düşülürse istedikleri verilirse umuyorum ki güzel şeyler olacak.

Çalışılırsa iyi olur, çalışmak zorundalar çalışmaya odaklanacaklar, şu an on dört yaş on beş yaşa düştü uyuşturucu biz bu durumdan mustaribiz, aslında müzikten önce bunun düşünülmesi gerekiyor ancak yapmak istediğimiz tek şey müzikle uyuşturucu bitirip onları kazanmak. Çünkü on üç yaşındaki çocuk hiçbir şey bilmiyor. Eğer onların eline keman, darbuka, klarnet verirsen, onlar konservatuvara da hazırlanır. Her şeyi yapabilir, eğer burada olurlarsa haftanın üç beş günü biz bu çocukları iyi bir hale getirebileceğimizi düşünüyoruz.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili eksik gördüğünüz yönler var mı, var ise nelerdir?

Çocuklarda çok büyük merak var, çocuklar çok seviyor mesela bugün ritim çalışmasına erkenden geldiler, bir merak var bir istek var. Bunun üstüne düşersek bence daha iyi olacak.

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği ile Roman Çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

Burayı sevdikleri gibi birlik beraberlikte oldu içlerinde, tabii ki biz isteriz bütün mahalle buradan faydalansın. Ancak biz köklü bir müzisyen ailesinden geldiğimiz için bizim çocuklarımız şu an daha bir meraklı. En sevdiğim taraf ise birbirlerini tanımayanda olsa birbirlerini arıyorlar ve ders başladı diyerek haber veriyorlar. Yine söylüyorum bunu halledecek olan üst makamdaki büyüklerimiz, burayı devamlı hale getirip çalışmalara destek olmaları gerekmekte, burası sezonluk olmamalı, üç beş aylık kurslarla çözülecek bir şey değil ne yazık ki, ben bir keman için yıllarımı verdim. Örneğin bir keman çalınmak istendiğinde bir yıl aralıksız yay çekilmesi gerekiyor. Benim öğrencilere üç ayda parça çaldırmam gerekiyor, ancak bu enstrümanı çalmak böyle bir şey değil. Daha yay tutmayı bilmedikleri için parça çalmaları zaten imkânsız. Bilmeyen biriyle uğraşmak ciddi sabır istiyor ve bu çocuklarla uğraşılacaksa şayet buna değmesi gerekir. Değmesi içinde uzun süreli ve köklü bir eğitim ortamının sağlanması şart. Bu ortam bize sağlanırsa biz elimizden geleni yaparız. Plaklar çaldım, TRT’de çalıştım, İstanbul’da çalıştım yıllarca. Çalgı çalmak ile müzisyen yetiştirmek çok farklı şeyler. Olağan üstü bir çaba gerekiyor. Biz bunun için varız, bizler buradayız. İstiyoruz olsun, çocuklarımız bütün kötülüklerden uzak dursun, topluma faydalı bireyler olarak yetişsinler. Benim amacım mahallemizi kötülemek değil, ben bu mahallede büyüdüm. Ben roman ailesinde büyüyen, Tepecikte büyüyen, en gözde müzisyen ailenin bir çocuğuyum. İyi bir müzisyen olsun istiyoruz. İş yaparken de çok dikkat etmek zorundayım, ben bu mahalleyi asla kötülemem. Ama ne var ki çocuklar sadece burada kalmasın dışarı çıksınlar, dışarıdaki insanlarla etkileşim içinde olsunlar. Ben on sekiz yaşında ayrıldım buradan. Bir de en başta çocukların örnek alacak dışarıda bulunan müzisyenler olarak bizleriz. Biz bu bilgiyle çocuklarımızı yetiştiririz, ama bize zaman lazım burayı kurumsallaştırıp bize verseler her şey daha iyi olabilir. Üç aylık kurslarla bu işin olmayacağı çok açık ortada, ben senelerimi verdim. En azından bende burada çalışıyorum diyebilirim ve bütün vaktimi çocuklara ayırıyorum, bu sayede çocuklar her yere gidebilir, konservatuvar okuyabilir.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde gözlemlediğiniz sosyal etkileri nelerdir?

Kesinlikle çok faydası var, örneğin buraya gelen çocuklardan bazılarının amcası oluyorum, bana hocam diyor. Üslupta ciddi düzeltilmeler var, bana amca demiyorlar hocam diyorlar. Ben onlara söylemeden çocuklar bunun farkına varmaya başladılar.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların müziğe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemlerinizi nelerdir?

En baştan beri söylediğim gibi burada bir merak olayı var, birbirlerini olumlu anlamda teşvik ediyorlar. Arkadaşlık ilişkileri gelişiyor, sosyal yeteneklerinin gelişmesine faydalı oluyor. Birbirlerine ders sırasında, yayı böyle çekmen gerek gibi cümleler kurarak yardımcı oluyorlar ve bundan hiçbiri rahatsızlık duymuyor. Çocuklar ikinci haftada bu etkileşimlerin bir ürünü olarak kemanda nota basmaya başladılar. Zor bir durum bu nota basabilme durumu, çocuklar bunu başardılar.

7- Eğitim ile Alakalı Ekstra Bir Soru Soruldu.

Daha önceki dönemde bölgede bulunan ilk okulda eğitim alan yeğenlerim okul idaresi tarafından çok desteklendi ve onların konservatuvara kadar olan eğitimiyle ilgilenildi diyebilirim. Eğitim bu anlamda çok önemli bir konu bizlerin ne yazık ki eğitim alma şansı olmadı bu çocukların eğitim alması gerekiyor. Eğitim almazlarsa piyasada eğitim almamış büyükleri gibi çalmaya devam edecekler biz bunu hiç kimse için istemiyoruz ki müzik yapanlar şanslı kesim. Müzik yapamayanlar imkânı olmayanlar sokaklarda kayboluyorlar.

Oktay Düzağar (Merkez / Dernek Çalışanı, Klarnet Öğretmeni, Görüşme 8)

1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği Bünyesinde ne zamandır görev almaktasınız?

Üç hafta oldu

2-Bu derneğin bulunduğu İzmir Tepecik semtinde sosyal kültür nasıldır?

Tepecikte bir kere müziği çok seviyorlar, bizde bunu aşama aşama ilerlemeye çalışıyoruz. Bende elimden geleni yapıyorum bu kültürü aşılama için. En büyük sorunumuz uyuşturucu benim amacım çocukları müziğe alıştırmak, müzik olunca uyuşturucu bitiyor.

Uyuşturucuyu bitireceğiz Allah'ın izni ile bunlar daha genç. Bu proje devam ederse çok sevinirim, bizim bütün isteğimiz bu, destek bekliyoruz.

3- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği çatısı altındaki müzik eğitimi hakkında görüşleriniz nelerdir?

Zamanla göreceğiz, daha yeni tanışmaya başladık.

3.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili eksik gördüğünüz yönler var mı, var ise nelerdir?

Bir çalgı odası eksikliği var, bazı şeyler belirgin olmalı, ciddi iş istiyorum. Benim isteklerim bunlar.

4-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği ile Roman Çocuklarının etkileşimi hakkında düşünceleriniz nedir?

Çocuklar derneği çok seviyorlar, çocukların hepsi çok mutlu, hepsi çok memnun.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocuklar üzerinde gözlemlediğiniz sosyal etkileri nelerdir?

Çok disiplinli bir hale geldiler. Yaptığı hareketleri yapma dediğinde yapmıyorlar. Tekrarlatmıyorlar.

6- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitiminin 7-14 yaş arası roman etnik kültürüne sahip çocukların müziğe ve bir meslek olarak müzik alanına bakış açısı konusundaki gözlemleriniz nelerdir?

Hepsi müzisyen olmak istiyor, aileleri köklü müzisyenler.

3.9 Roman Kültür Derneğinde Eğitim Gören 7-14 Yaş Arası Roman Etnik Kökenine Sahip Çocuklarla Görüşme

Rüzgâr Özyaşar (Çocuk 1, Görüşme 9)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Var, babam. Şu anlık başka biri yok

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Müzik dışında babam var sadece, ailemizde başka iş yapan yok

3-Evinizde yaşayan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

Var, annem lise, babam lise bitirdi diye biliyorum

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Ben babamdan darbuka eğitim aldım.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa düşünceleriniz nedir?

Çok güzel bir yer buraya başladığımdan beri çok da memnunum bir sürü arkadaşlar edindim tiyatroyu da seveceğimi düşünüyorum ileride de çok güzel şeyler yapacağımı düşünüyorum.

5.1 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

İlk önce keman kursuna gittim, daha sonra keman hocası gittiği için bir daha keman çalamadım. Şimdi gitara başladım gitar kursuna gidicem başka bir şey yok.

5.2İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

Yani daha düzgün konuşmamı sağladı. Başka nasıl diyeyim müzikle uğraşmamı sağladı, kendimi biraz bana fark ettirdi.

5.3-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur.

Yani abi herkesin kullandığı gibi küfürden çok uzaklaştım. Arkadaşlarımla artık daha iyi geçiniyorum.

Murat Özyaşar (Çocuk 2, Görüşme 10)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Var babam, babam darbuka ve davul çalıyor.

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Var babam, fabrikaya gidiyor bir de ayrıca marangozluk yapıyordu eskiden

3-Evinizde yaşayan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

Annem lise mezunu, babam üniversite mezunu.

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Babam elime darbuka verdi, arkadaşlarımla birlikte birazcık darbuka eğitimi verdi temel ritim, Youtube'dan da biraz araştırdım.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa düşünceleriniz nedir?

İyi ki burası açılmış, roman çocuklarına çok büyük iyilik oldu. Yani biz artık küfürden uzaklaştık yanlış söylediğimiz kelimeleri bile artık düzeltiyoruz. Hocalarımız bize çok yardımcı oluyor. Cem abimiz, Heval abimiz, güvenlikler, hepsi bizim arkamızda. Tiyatro eğitimi, müzik eğitimi hepsi burada. Burada çok imkân var. Herkes gelsin öneriyorum.

5.1 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

Müzik eğitimi aldım, şu an nota okuma dersi alıyoruz drama da arkasından geliyor. İnşallah güzel bir oyun çıkaracağız.

5.2İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

Do, re, mi, fa'yı ben çok az biliyordum, artık çok güzel biliyorum. Müzikte ilerleme oldu, darbukayı artık kulağımla çalmıyorum. Klarnette öğrenmek istiyorum. Tiyatroda çok gelişme oldu. Mesela yeni hocamız edebiyat öğretmenini, hiç tiyatro ile ilgilenmedi biz ona tiyatroyu sevdireyoruz o da bize edebiyatı sevdireyor, birbirimize uyum sağlıyoruz. Eskiden bade hocamız vardı, bir oyun çıkarttık şimdi bir yeni oyun daha çıkartacağız. Altmış dört sayfalık.

5.3-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur.

Arkadaşlarımla çok yakınlaştım, bayağı arkadaş ortamım oldu. Yeni yeni şeyler öğrendim. Bayağı hayatımda değişiklikler oldu. Okulumda hatta diyorlar ki “sen orada ne yapıyorsun.” Valla buraya gelsinler, romanlar çok üşeniyor buraya gelmiyor. Ama buraya gelsinler çok imkân var burada, lütfen gelsinler.

Berat Bakbak (10) (Çocuk 3, Görüşme 11)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Öncelikle merhaba, dayım perküsyon çalıyor. Dayım Memduh Akatay perküsyon çalıyor. Dedem Hamdi Akatay perküsyon çalıyor. Abim Neco Bakbak oda perküsyoncu, ailemizde bende bir perküsyoncuym.

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Var, annem terzilik yapıyor, işlere gidiyor yengemde işe gidiyor bulaşığa gidiyor, neneme gidiyor yardım ediyor.

3-Evinizde yaşayan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

Var, annem mezun değil, okuması var, babam mezun ama nerden bilmiyorum.

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Evet aldım, Hamdi dedemden ritim eğitimi aldım. Düm-tek yapmayı öğretti bana.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa düşünceleriniz nedir?

Güzel bir yer , eğitimimizde çok güzel, ritim yapıyoruz, çalışıyoruz. Güzel şeyler var. Burada bize projeler yaptırıyorlar. Ritim şeyleri yaptırıyorlar. Böylece böyle bir konservatuvar gibi bir şey çıkartıyorlar bize.

5.1. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

Klarnet, keman eğitimi almıştım. Şimdi ise darbuka eğitimi alıyorum

5.2. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

Çalışma faydası oldu, hem burada iyi çalışma oldu, bana bunlar daha güzel geliyor. Nasıl çalmak gerekir, nasıl üflemek gerekir, nasıl gıylamak gerekir bunları öğrendim bunlar bana iyi geldi.

5.3. İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur.

Arkadaşlarımla hem çalışırız hem ders öğreniriz, şarkı söyleriz, kutlama şeyleriyle ilgileniyoruz, arkadaşlarımla aram çok iyi.

Ali Kalkışlılar (10) (Çocuk 4, Görüşme 12)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Yok.

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Ailemin yok ama akrabalarımın var, klarnet mesela, başka bir şey yok.

3-Evinizde yaşayan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

Var hocam, hiç sormak aklıma gelmedi.

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Oktay amcamdan klarnet eğitimi aldım, nota eğitimi almadım.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa d   nceleriniz nedir?

Çok güzel, arkadaşlarımla buluşuyorum. Bazen evden çıkmıyorum depresyona giriyorum. Güzel geliyor bana iyi geliyor. Burayı herkese tavsiye ediyorum hem iş  ğreniyon hem klarnet öğreniyorsun hem arkadaşlarımla eğleniyorum, oynuyon, zırlıyon, ders çalışıyon.

5.1 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

Klarnet eğitimi aldım.

5.2İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

Faydalı oldu hocam ama ben çalışmadım, notaların yarısını öğrendim, bir tane hava  ğrenirdim. Gelin buraya demek isterim.

5.3-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur.

Arkadaşlarımla iyi geçindim annemle biraz tartışmalarımızı oldu ama sonra düzeldi Allah'a şükür. Mesela siz gittiniz ya hocam mesela burası kazandı, Dicle Hoca ile bizim çok hatıralarımız vardı. O yüzden burası bana bir koku geliyor, evim gibi geliyor burası bana ben her gün buraya istesem gelirim.

Rahmetullah Yaşar G lfıdan (8) ( ocuk 5, Görüşme 13)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Var, abim klarnet çalıyor, babam kanuncu.

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Remzi abimin kanunu var ama işlere gitmiyor, kumbara yapıyor.

3-Evinizde yaşıyan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

-

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Klarnet dersi aldım abimden, çok iyi oldu.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa d   nceleriniz nedir?

Yani çok güzel bir yer, iyi ki açılmış, çocuklara iyi bir şey, hem para kazandırır, meslek kazandırır, abim beni gönderiyor. Oktay amca benim amcam o geliyor buraya.

5.1 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

Hem klarnet hem darbuka eğitimi alıyorum.

5.2 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

Yani ah İstanbul çalışıyorum, bir de Oktay amca bize yeni numaralar gösteriyor onun sayesinde klarnet çalışıyorum.

5.3 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur.

Küfürü azalttım, hiç bazen küfür bile etmiyorum, kavga etmiyorum aksilik bitti.

Batu Tetik (11) (Çocuk 6, Görüşme 14)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Çok kişi var, Mehmet Düzağar kemancı, levent Düzağar keman, Memoli Düzağar keman, Mehmet Düzağar kanun çalışıyor.

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Sanırım yok.

3-Evinizde yaşayan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

Sekiz kişi apartmanda yaşıyoruz, dört kişi kendi evimize okuma yazması var hepsinin.

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Hayır

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa düşünceleriniz nedir?

Müzik kursu olduğunu biliyorum.

5.1 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

Klarnet, bu kadar.

5.2 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

Öğrenme katkısı oldu.

5.3-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur?

Güzel, klarneti daha çok sevdim, burayı sevdim, herkesi sevdim.

Zekiye Nur Düzağar (11) ( ocuk 7, Görüşme 15)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Evet, babam keman çalıyor, abim klarnet i, iki dedem klarnet i, bir amcam kemancı diğer amcam klarnet i

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Yok diye biliyorum.

3-Evinizde yaşayan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

Annem ortaokul, abim liseyi şu an açıktan okuyor, babamda aynı şekilde liseyi açıktan okuyor.

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Babamdan aldım,    dört tane şarkı öğretti, abimle şarkı çalıştık beraber.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa düşünceleriniz nedir?

Evet çok güzel bir yer doğru bir yer mutluyum burada, herkesin gelmesini tavsiye ediyorum.

5.1 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

Keman ve nota eğitimleri aldım.

5.2İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

Daha sık çalıştım mesela, onun dışında hep notalara baktım, onları unutmamak için tekrar ettim babam bana çok destek verdi. Aldığım dersleri çalıştırıyor.

5.3-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur.

Kavga etmek istemiyorum kimseyle, buraya gelmek için erken kalkıyorum. Normalde erken kalkmıyorum. Ama şimdi kalkıyorum çok seviyorum. Arkadaşlarımla ilişkilerim çok iyi onları çok seviyorum.

Nisa Nur Düzağar (11) ( ocuk 8, Görüşme 16)

1- Ailenizde müzik ile uğraşan var mı?

Evet var, amcam keman çalıyor, babam klarnet çalıyor, abim klarnet çalıyor, amcam var o da klarneti adı Ramazan.

2-Ailenizde müzik dışında mesleği olan var mı? Var ise nedir?

Dayım güvenlikçi, dedemde müzisyen değil emekli o kadar.

3-Evinizde yaşayan aile bireylerinin okur yazarlığı var mı? Var ise tahsili nedir?

Evet var, annem babam ortaokula kadar okudu, abim liseye kadar okudu.

4-Ailenizdeki herhangi bir büyüğünüzden müzik eğitimi aldınız mı? Aldıysanız nedir?

Evet aldım, babamdan şarkı geçtim, abim bana kemanda yerleri oğretti.

5-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği hakkındaki bilginiz var mı varsa düşünceleriniz nedir?

Burası açıldığında tekrar mutlu oldum, çok seviyorum burayı çünkü. Hiç devamsızlık yapmadım. Geçen seneden beri bekliyorum.

5.1 İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde hangi eğitimleri aldınız?

Keman, nota

5.2İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde aldığınız eğitimin size sağladığı katkı nedir?

şarkı almayı oğrendim, nota okumayı oğrendim, parmak basmayı oğrendim, notaların yerlerini oğrendim, sol anahtarının yerini oğrendim, diyezleri oğrendim, bemolleri oğrendim.

5.3-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nin müzik eğitimi faaliyetlerinin sizde nasıl etkileri olmuştur.

Yok bende bir değişiklik olmadı, burası çok faydalı bir yer her şeyi oğrenebiliyorsun müzikle alakalı.

3.10 Roman Kültür Derneğinde Eğitim Gören 7-14 Yaş Arası Roman Etnik Kökenine Sahip ocukların Aileleri ile Görüşme

Hamdi Akatay (Veli, Görüşme 17)

1-Mesleğiniz Nedir?

Mesleğim akort susuz vurmali algılar icracısıyım, vurmali algılar uzmanlık alanım. Darbuka bendir, tef ve kajon gibi algılar bunlar üzerine de zaten belki biliyorsunuzdur

metodun var. Şimdi ikinci baskısı da ritimoloji diye çıkacak geliştirilmiş Türk müziği ve dünya müziği ritimlerini içeren bir çalışma Parmak tekniğiyle çalınması ve bu bağlamda tüm kurumsal ya da özel perküsyoncuların umarım rehberi olur diye düşünüyorum.

2-Eğitim düzeyiniz nedir?

Eğitim düzeyim ilk okul.

3-Çocuğunuzun müzik eğitimi almasıyla ilgili düşünceleriniz nedir? Çocuğunuzun müzik eğitimi almasıyla alakalı destekleriniz nelerdir?

Elbette çünkü bir kimliği olsun isterim. Elbette ki oluyor hepsine oluyor hangi enstrümanı seçerse seçsin ritim eğitimi veriyorum ben bu bağlamda konservatuvarlarda da olması gerekiyor bu eğitimin süitime eğitiminin zorunlu ders olması gerekiyor bu bağlamda birkaç akademisyen arkadaşlarla görüştüm çünkü enstrüman çalanlar çok başarılı Türkiye’de ama kurumsal perküsyon eğitiminin yetersiz olduğunu düşünüyorum.

4-Çocuğunuzun müzik dışında uğraşmasını istediği bir aktivite var mıdır?

Spor ya da hekimlik olabilir yani aslında memlekette müzisyenlere değil hekimlere de hatta Sezen Aksu’nun bir lafı var herkes şarkı okuyor hukukçuya da dişçiye de her şeye ihtiyacı var ama bizim roman toplumu olarak müziğe olan düşkünlüğümüzü söylememe gerek yok bu bakımdan müzikte daha başarılı oluyorlar diye romanlar müziğe eğilimliler.

5- Türkiye’de Roman Kültür Derneklerinin varlığı ve varlığının sürdürülebilirliği ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Tıbbi bu yeni gelişme bence yani 5 yıllık bir gelişme yeni yeni oluşan ama yetersiz görüyorum niye yetersiz görüyorum şimdi roman müziği bir kültür nasıl ki dengbejler gibi kuzey tarafını gittiğiniz zaman Laz vatandaşlarımız gibi bu bir kültür bunun akademik platforma çekilmesi gerekiyor onun için de ne gerekiyor repertuar roman bir şey deyince herkes eller havaya diye düşünüyor. Örneğin ayılana gazoz bayılana limon gibi ama aslında o değil roman müziği roman müziğinin içinde ağıtlar var belli bir repertuarı var o bakımdan burada repertuarı kullanması gerekiyor umarım sizin gibi genç akademisyen kardeşlerimiz bu repertuarı toparlayıp Kullanır örneğin bir insanın kulağı çok sağlam nota bilmiyor yani bu çok büyük bir sıkıntı dünyada müzik icra etmek için o da bilmen lazım biraz da İngilizce bilmen lazım ben torunlarıma çocuklarıma her zaman söylüyorum sizin önünüzde en büyük engel okumak okumayı severseniz dünyada başarılı olursanız bizim öyle bir şansımız yoktu ama kendimi çok şanslı hissediyorum çok

büyük orkestralarda filarmoni site dünyanın büyük orkestralarında kadar çaldım dünyanın en büyük cezası var yerinde çok büyük müzisyenlerle beraber biz şanslıydık şimdiki çocuklar bilmiyorum ne kadar şanslı ne yapıyorsan yap istiyorsan kaşık çal hiç alman gerekiyor doğru müzisyen olman gerekiyor.

6- Derneği ile ilgili bilginiz var mı, varsa düşünceleriniz nelerdir?

Düşüncelerim daha köklü eğitim verilmesi gerekiyor yani hocaların roman müziğini bilmesi gerekiyor roman ezgilerinin bilmesi gerekiyor ha bilmek zorunda mı değil ama bilse daha iyi olur siz çok değerli vaktinizi ayırıyorsunuz orta nota eğitimi veriyorsunuz müzik eğitimi veriyorsunuz onlar akademik şeyler ama çocuğun zaten içinde olan ot uykuları o kayıp sesleri ortaya çıkartacak bir şeyler bir şeyler yani mesela bir workshop düzenlenmesi lazım roman müzisyenliğin gelip burada gösteri yapması lazım.

6.1-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinden müzik eğitiminden öncesi ve sonrası çocuğunuzda gözlemlediğiniz değişimler nelerdir?

Çok kapsamlı takip etmedim fakat çocuklarım üstünde olumlu biri gelişmeler vardır diye düşünüyorum.

7-İzmir Tepecik Roman Kültür Derneği'nde verilen müzik eğitimi derecelendirebilir misiniz?

Özel bir değişim var mesela ancak bu durum da geliştirilebilir aslında, Oradaki çocukları alıp üniversiteleri götürülmesi özellikle konservatuvar bölümlerinin tanıtılması gerekiyor. Buradaki başka toplumlarla, başka müzik platformlarına götürülmeleri lazım, başka müzik katmanlarına götürülmeleri lazım. Çünkü sadece kendi müziğimiz de yetmiyor yeterli gelmiyor. .

8-Çocuğunuzun müzik alanında ilerlemesi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

İlerlemesini istiyorum ama çok korkularım var yani ilerde çok iyi olmak gerekiyor bu işler hayatını idame ettirmen için rahat yaşayabilmek için çok iyi icracı olman gerekiyor. yani tabii ki de eskiden de böyleydi ama platform olarak alan olarak müzik özgünlüğünü daraldığını hissediyorum ben amiyane bir tabirle Tarkan Sezen aksu Sibel Can İbrahim Tatlıses aynı zamanlarda çalışıyordum ve kendi projelerimi çalışıyordum bunlar caz projeleri, 365 günde 450 konser yapmışım şimdi bakıyorsun aynı tertip solistleri de çalan arkadaşlar ayda 4 konser yapıyorlar yani iyi bir müzisyenin devlet tarafından korunması gerekiyor maalesef üçüncü dünya ülkelerindeki gibiyiz maalesef iyi müzisyenler ortalıkta

evine ekmek götürmeye çalışıyor virtüöz derecesinde müzisyenler sıkıntılar çekiyor dünyanın ilerlemiş ülkelerinde böyle bir şey yok bu bağlamda inşallah kültür e sanatla uğraşan departmanları hakimiyeti altına alan insanlar biraz araştırıp bazı şeyler araştırıp ortaya çıkartmaları gerekiyor. Öldükten sonra hiçbir şeyin kıymeti yok Neşet Ertaş yıllarca sandalyeler duymuş düğün zamanlarında çalmış Almanya'nın köhne bir yerinde sanatın icra etmiş aynı gazinoda sandalyelerin üstünde uyumuş hem de yastıksız yorganımız daha sonra ölürken Neşet Ertaş olmuş.

9- İzmir Tepecik Roman Kültür Derneğinde verilen müzik eğitimi ile ilgili önerileriniz nelerdir?

Muhakkak sağlam. Deşifre dünya müziği sadece bizi müzik terimiz değil ama ilk önce Türk müziği veya halk müziği çünkü çok geniş bir katman, sınıflar açılması gerekiyor workshoplar yapılması gerekiyor, çocukları toplu olarak kurumsal konservatuvara getirip orada başka toplumlarla başka müziklerle entegre olmalarının sağlanması gerekiyor. ayrıca sezon değil de burada kalıcı hocaların belli günlerde belirli saatlerde ama belediyeden ama valilikten kadrolu olarak buradaki psikoloji ile ilgili entegrasyon sağlanması açısından buraya bir psikiyatrist getirtilmesi lazım yani bu çocuklarla konuşarak dışarıdaki toplumlar entegre olmalarını sağlanması gerekiyor sakın müzik değil bir portföy oluşturulması gerekiyor çünkü maalesef söylemek istemiyorum ama burada iyi çocuklar yetişmiyor ailelerini görerek bakıyorsun madde bağımlısı da olabiliyorlar başka şeylerde var ancak müzik insanı elbette benim ailemde de uyuşturucu kullanan çok vardı ama ben 4 sefer dünyayı gelmişsindir demin de söylediğim gibi hep iyi müzisyenlerle çalıştım beni oralara Allah'ın götürdüğüne inanıyorum ve daha sonra elimdeki 5 kiloluk darbukanın. Müzik insanı arındırır dediğim gibi umarım bir müfredat düzenlenmesi lazım buraya hocaların gelip psikiyatri batı müzik eğitimi de vermeleri lazım ki ve buna benzer şeyler zamanlar geliştirilebilirler.